

/1r/

ADBITRES Y NOTES PER A QUART Y VALÈNCIA

En los qüerns memòries de Quart y.à
alguns adbitres importants (que) traure.

València, 1676-1696.

(A la fi hi ha un rebut de 26-X-1578 a favor de mossèn Miquel Garcia, beneficiat de S. Joan del Mercat)¹.

¹ Portada amb lletra de Nicolau Primitiu.

/2r/**Les moreres.**

Plantes de l'alfals totes les que estaran apreses i que siguen bones, s'an de tresplantar a les faltes i alguna tira nova.

Fer ans del ronpre lo alfals per últims setembre o primers octubre, y que les plante Navarro, el miger, en ses terres, y Fita en les segües, o llogar home a ses costes.

Y més, lo nogueret s'a de tresplantar. Dir-lo-y a Carbonell, ara en mars.

Adbitre bo. Fem. A lo del buscar fem del Pla en lo estiu o l'ivern.

En 7,8,9 y 10 de noembre 1679 baxà en la galera i tirà Quartero, fem de gerri, a dos reals la galerada, dic a 4 sous, de la Venta Miralcamp, a parell a 8 y a 9 càregues de fem de la Venta de les Parideres que digüen, que allí may falta fem, i en vi y oli oferint-los es pot baxar molt fem de dit puesto.

Y asò fon estant los camins bons en lo estiu.

Y del mas de Isabel, en dits dies, tanbé en portà, a 4 sous, fem de gerri i estable.

En 2 noembre 1681 tirà fem Quartero, del mas de Predicadors en 4 cavalcadures, 13 càregues i galerada fem menut, a 8 sous 6 per galerada, i fon la última de 8 galerades que consertà.

I es tirà en 14, 15, 16, 17 octubre 1681 a 12 y a 14 càregues, i en 2 noembre de dit any, com he dit, la darera 13 càregues.

/2v/**Y més, adbitre fem puestos del Pla, anar.**

En lo estiu o en lo ivern, en aver bon camí. En 13 mars 1682 a la mallada o falda Serra, junt al mas Torralva, en 1682 anà Quartero en 2 cavalcadures en la galera i portà de dit puesto 10 càregues de fem de gerri, que no costà casi res, un poc de oli que els donaren als pastors.

Y al Riquet después 3 llegües. En 24 y 26 maig 1682 dugueren 2 galerades de fem de gerri de la venta i no costà casi res.

En què es pot enviar per fem a dits puestos, duent-los vi, borracha y oferint-los oli, i consertar per galerades a 4 sous y a 6 sous y 7 sous.

En més cavalcadures que ajude el miger, buscant alguna mula per son comte. Y asò estant yo en Quart per a dar-los vi y oli.

Adbitre fem fer en casa en l'ivern.

Apanyar porgades coral ganado, laredons i com se puga, i canyís y sisca y teulada i desenterasar-lo de llenya a un cantó y prevenir palla a la collita.

Consertar palla en les eres, posada en casa en lo seller o cavallerisa, llarga o com se puga consertar, i tindrem lo ganado tot lo ivern si plou.

I posar gas² encara que siga palla ruín, comprar-la per ajos, posada en casa.

/3r/ **Lo adbitre dit de la palla a la collita prevenir.**

Y conprar posada en casa encara que siga palla ruín, com la dugüen a casa el preu gu.a de fer.

Dexar-los alguna cavalcadura i qui vendrà la palla que la entre, que tot se pot ajustar y el miger pot ajudar a entrar la palla que compraré etcètera.

I d'este modo tindrem fem.

De forment per a l'any a casa son menester.

En lo any 1682, des de 1 juliol de dit fins juliol 1683, se enplearen digüit cafisos, dic 18 cafisos, en València y apart de axò, en Quart a la seda, lo menys 2 cafissos. En què s'an de apartar per a casa per a el any, per a València y Quart, en orons 20 cafisos, dic vint. Y assò més que meins.

Lo meins s'an de apartar 18 cafisos ben mesurats en tres orons per a el any a casa.

Des de juliol 1683 fins juliol 1684, en València, sols 15 cafissos i mig enplearen.

Les arroves oli que y.à en dos gerres de la taverna.

En la del remolt, en 16 abril 1682, se acabà de onplir y se averiguà y.avia 41 arroves oli, y més que meins.

En atra gerra y.à del bo 39 arroves i micha.

En altra gerra ni.à 42 arroves i micha oli.

/3v/Adbitre bo fem y jornals. Lo adbitre per a aure fem barata forment en lo ivern.

Es pot fer en bona consciència y és lícit d'este modo, segons diu lo confesor, que tot forment de collita y delmes i arrendamens es pot vendre a com se puga, però no el forment conprat. Prevenint en lo estiu, per sen Juan, forment acomodat, orons a part per a axò, y per a barata faena jornals.

Lo millor per la consciència: lo forment conprat per a casa, i lo de la collita per a vendre i dar barata fem en lo ivern als dels masos i en Quart algun femer, convidant que fazen femers allí.

Y barata faena jornalers, semanas, a cascú una barsella ó 2 i lo demés en dinés, afichint o llevant segons lo preu, justa consciència.

[Preus del forment]

Lo forment a 9 lliures 8 sous, la barsella 15 sous 10.

Lo forment a 7 lliures 4 sous, la barsella 12 sous.

Forment a 8 lliures [en blanc] sous, la barsella és 13 sous 4.

*Forment a 9 lliures [en blanc] sous, la barsella 15 sous.

*Forment a 8 lliures 10 sous, barsella 14 sous 2.

Forment a 10 lliures [en blanc] sous, barsella 16 sous 8.

Forment a 10 lliures 16 sous, barsella 18 sous.

Forment a 9 lliures 16 sous, barsella 16 sous.

A 5 lliures, barsella 8 sous 4.

A 6 lliures 10 sous, labor és a 10 sous.

En què a 9 lliures, per 3 jornals, donant-los una barsella, 15 sous, y 3 sous estan pagats y en exa conformitat. Als demés prehus i segons faenes, preus.

Y el fem conforme lo preu axí del forment, tirant lo primer an de dar lo forment.

/4r/A lo del cultiu vinyes atre any, ans que broten.

² Llegiu jaç.

Que se ha de fer lo pusible de fer ronpre i dar-les 2 relles y cavar los seps ans que broten vinyes, y saber allò de cavar y exubrir la diferència y quant dexten exuberts los seps etcètera.

Y traure, en acabar de cavar seps i esporgades que siguen les vinyes, lo gasto de tot i lo últim lo de guàrdia, boter y jornals veremes per a, segons lo recibo vi, pugam fer lo conte com nos exirà el comte, per a poder-nos esforsar atre any a dar-los més cultiu de 2 cavons de seps.

A lo dels carchofars y cardars.

Que supuesto que y.à lloctinens o guardians que bé s'es pot enprendre el fer algun tros de carchofar y cardar, un any hu y atre any atre. Provar sepo que allí bé en vendran.

Més preus de forment.

Lo forment a 7 lliures 5 sous, la barsella és a 12 sous 1.

Lo forment a 7 lliures 8 sous, la barsella és a 12 sous 4.

Lo forment a 9 lliures 10 sous, la barsella és a 15 sous 10.

Lo forment a 9 lliures 12 sous, la barsella és a 16 sous.

Lo forment a 7 lliures 10 sous, la barsella és a 12 sous 6.

Lo forment a 7 lliures, la barsella és a 11 sous 8.

Cada 10 sous per caffès que se aumente o es lleve ve a ser a 10 dinés per barsella.

Lo forment a 8 lliures 15 sous, la barsella a 14 sous 7.

Lo forment a 9 lliures 4 sous, la barsella a 15 sous 4.

Lo forment a 9 lliures 5 sous, la barsella a 15 sous 9.

Lo forment a 6 lliures 15 sous, la barsella a 11 sous 3.

/4v/Lo millor adbitre y conte de lo del gasto y recibo heretat és.

Per a fer lo conte verdader y millor de lo que em val la heretat cascun any, franc com si gu.arendara tot, és lo següent:

Traure en limpio lo que em costa, uns anys en atres o cada any de per si, de bestreta, tant en diner com en fruits, lo cost de coses que pague y bestrac, contant los fruits a com los poguera vendre lo corrent preu.

Y traure apart lo que trac de dita heretat de fruits y útils, y els fruits contant la quantitat de ells y estima o vàlua de dits a la collita, lo que puguen valdre (que el guardar-los y vendre'ls per a beneficiar-los més avant és adbitre).

I fet lo còmputo i conte de hu y atre, tant de lo que em costen com lo que han pogut valdre a la collita, y traure la resta de lo que em da franc ara del modo que tinc la heretat, tant orta com secà (si pot ser apart lo de la orta perquè he de fer conte i caregar al gasto, que dels fruits de la orta la mitat done per lo gasto, apart de lo arendat).

Y allò que trobaré em queda franc, fent lo conte del modo que he dit, axò és lo que em val i em renta y trac de la heretat.

Y de aquella resta dels dits útils y fruits, puc fer conte què tinc de renta y veurem entonses que trac de la heretat franc y dels arrendamens etcètera.

Y no y.à que contar més los fruits de com valguen a la collita perquè tanbé el interés del diner que bestrac no el conte, que em podia fer molta renta.

/5r/ Cavada seps i vinyes, quadros a 12 reals per cafisada.

De Torrent, los que caven per a Balsisqueta vinyes a 12 reals per cafisada, cridar i provar en aver saó que no estiga blana sinó mig exuda per la brosa que n'ý aja, tant com 2 relles i al mag, la tersera. Provar i el cavar-les per lo abril si potser.

A lo del dia que tirarà el fem lo miger Navarro als camps. Disposició.

Que qualsevol ocació que acha de dar fem el dit que m'avise un dia o 2 ans, que vull que es trobe Jaume Sansó. I si y.à que acudir al secà dit dia enviar la esquadra i que ho dexe tot.

Y si pot anar dit dia Sansó a dar una pasada a la gent que vacha y els diga de matí aon an de anar i lo que an de fer, a la gent etcètera, que a 12 cabasos ordinaris li daré per càrrega i no més, perquè trobe breco en lo fem, gran breco.

Los seps y llenya morera grossa i menuda, al seller.

Per a que no hacha opinió si els furten del coral i per a que ni hacha per a casa a València i Quart, alfilar i tancar-la allí i llevar la clau. I per a cremar lo estager dexar-ne i que en duguen de la muntanya i de lo que se esporgarà oliverals y garroferals.

/5v/**Plantes de oliveres per a plantar.**

Quant ne encomane que siguen la major part de la lley del cuquillo per a secà, i les plantes que siguen ben llargues y dretes, encara que no siguen molt grosses, de bona manera.

Dret escusado y promícia. De cada bóta què li tocarà al escusado.

A 64 cànters bóta, escusado li'n toquen 50 cànters, 14 a la promícia.

De cada bóta el delme es a 8 cànters de tot, de 8 una. Li tocarà a la promícia de dita bóta uns 14 cànters; contant de cada 9 cànters, 2 promícia i 7 escusado.

Y si és bóta de 64 cànters, prop de 14 cànters tindrà la promícia de dita bóta y al escusado li'n toquen 50 cànters.

Los jornals que han entrat de cavar seps.

En totes les vinyes de Lloma, Fondo, Rodrigo, mallols y del balle s'an fet, des de 6 mars asta 14 abril, y són 40 jornals a 6 sous 6 paguí, y axí se poden cavar, si són bons cavadors, en mars y abril.

Saber-se pot a com paguen en Quart de tasques de Balsisqueta o atres en què són los que han entrat en dites partides en dit tems quaranta jornals, que contant-los a 6 sous 6 puguen 13 lliures.

Assò vol que siga per mars o abril, después de rompudes y mantornades les vinyes y que la çaó siga un poc exuta per matar la brosa, i en dit tems de mars últims y primers de abril perquè es mata millor la brosa seps.

Y si inporta ixir-ne en l'ora llogar gent a més dels abitadors i exir-ne en 2 semanas. Ya sabem los jornals que entren y lo que ens han de costar etcètera.

Lo millor tems és per los últims de abril fent cavar los seps i la brosa dels bancs de les vinyes, tot a un tems.

Si pogués ser 2 cavons de seps, lo hu en lo iveren en aver mantornat les vinyes, y lo atre per los últims de abril.

/6r/**La divició cafisades per lo sequiache i tacha.**

A Jusep Fita li'n toquen pagar 6 cafisades, dic 6 cafisades, lo sequiage són a 7 sous, són 21 real, dic de un any, 2 lliures 2 sous.

A Perdiguier, per la tacha de dites 6 cafisades, de una anyada, 2 lliures 2 sous.

A Perdiguier, la tacha més de 16 cafisades, a 7 sous, pucha de una anyada, 5 lliures 12 sous.

A Perdiguier, la mitat sequiage de dites 16 cafisades, que són de 8 cafisades pucha de una anyada, 2 lliures 16 sous.

Y conte mitat sequiache, de les 16 cafisades 8, encara que tinc alfalsos per mon conte, deu pagar la mitat lo miger perquè rega les moreres de dits trosos i se utila de elles a miges, i yo sembre els alfalsos a mes costes y li bestrac la mitat sequiage al dit Navarro.

A Navarro, lo sequiage de 8 cafisades de una anyada, 2 lliures 16 sous.

Assò és un any de sequiage i tacha, lo que pucha en dita disposició per sanser, a 14 sous per cafisada, 22 cafisades, 15 lliures 8 sous.

En què cada any me toca a pagar en esta disposició de tacha i mitat sequiage, a 14 sous per cafisada, rellevat lo de Fita i Navarro, 10 lliures 10 sous.

Sequiage per sanser en la dita disposició y tacha, per sanser rellevat lo sequiage de Fita de les 6 cafisades, he de dar cada any 13 lliures 6 sous, recobrant-me de Navarro mitat sequiage, cada any, 2 lliures 16 sous.

*/6v/***A lo de la balsa fem y era.**

Per³ a batre he pensat que per a millorar la dita balsa fem, que és masa gran i està molt fonda, se ha de reblir bé tota. Informar-me ara en obrar y, después de asentada, obrir una balsa no molt gran, com la de don Domingo, ni molt fonda y si aguès lloc i poguès ser allí matex alsar un tros per a era, per a batre, per a no ocupar ningun tros y no aver-la de fer cada any⁴.

Los rolls a la paret.

I als puestos que falten s'an de fer ara, en obrar sens falta, y la paret de davant de la porta coral taverna, fent dur pedra i morter, fer-ne fer més.

³ Inici de paragraf ratllat.

⁴ Fi de paragraf ratllat.

A lo de abres per a el ort y atres coses heretat que hacha menester acudir.

Mauro Aparisi. A Mauro Aparisi, que si ho té en la següa alqueria al tems ens ne darà o ens dirà qui ens pot favorir; y lo matex en lo demás de coses heretat. Y del ort de mon sogre algun enpelt etcètera.

Com del ort de Mauro Balsisqueta, Pere Liern traurà lo que voldrà. Y parlarlos ya als Balsisquetes.

*/7r/***A lo del rosí capó que s'a de vendre.**

O baratar en una mula, afegint compra que venes, que diu lo moro. Ha de ser mula gran encara que siga de 7 o güit anys, per a tot ya domada. Lo rosí per forsa s'a de vendre ara, ans del batre.

Parlar al corredor Curro y que me'l vena y veure si aurà alguna conveniència de una mula, per lo inconvenient de què llansa a pedre les 2 mulates i perquè no me enpenyen per al batre algú en ell, i en lo matex diner afegint comprar atra mula a prova.

La exeta grifo sisterna refinar.

Encara que estiga la sisterna en aygua, a Castanyera o a Mestre, canpaners.

Adbitre bo y puesto.

En lo rebost de València posar gerres michanes per a gra y per a oli y atres coses, comprant vexells y enpleant en tenir ocació y dinés, en anar barato en la llonga y mercat.

Dijous y(.à) encant coses barates.

*/7v/***Adbitre renovació iglésia Quart.**

Lo gasto ab facilitat i barato que es pot posar i pagar cada casa cada semana o 2 dinés o 4 dinés o un parell de ous, que axí s'a fet en Altura, ab colector o administrador de axò.

A lo del fer dir misa oratori Quart.

Oratori Quart. Dir misa, portar lo bulletó y pare descals rekerir⁵ o de Sen Fransès, y la bulla portar. Mosèn Amaro diu no té reparo i que dirà misa sempre que vullguen, portant bulletó etcètera.

Fer portar-la ara y fer rebre acte de 2 testimonis que achen vist dir misa en dit oratori, constant que no s'a profanat y ab lo bulletó present, y que diguès la primer misa un pare descals Francisco de Monte Cion.

A lo dels pechos terres orta de Quart.

De tot, cascun any són 28 lliures 12 sous, de sequiage, tages, sensos y guardianages, a 1 lliura 5 sous 10 per cafisada de tot dret.

A lo del netechar les gerres de oli.

En aygua freda y no en aygua calenta, que axí ho fan los de Torrent, que la aygua calenta refresca la rancier de dites gerres.

Adbitre misses collita seda y demás collites en lo oratori de Quart, les que acostumam fer dir.

Més nota. Oratori Quart. Dir misa a les collites. Que coste lo que coste se ha de fer dir missa en dit oratori fent venir, totes les festes que estarem en Quart nostra família, un pare del Olivar y dar-li la caritat de la missa per conte de les misses que fem dir per les collites a les ànimes.

Y les restants mises, que no totes se podran dir en les festes que estarem, fer-les dir en lo Olivar, en lo altar de Sen Francisco de Paula.

/8r/ Per a obrar graners i tota la navada de una les 3 estàncies, adbitre bo.

Madera y disposició obra. Per a conveniència chasenetes pilars als de les carretes, dient-los la llargària, y taules per a portes.

Puestos per a bigues velles, bótes velles y atres enbarasos, seller bo i de per casa y fusteria, 2 puestos o 3.

Lo aposento cuquera, que y.à clau. Lo seller que està Antoni Franc i el seller, del costat de dit, de oli y el graner damunt carrosera. Per a tenir tancat dins dit, per a quant siga menester tot lo que se alsarà en dits puestos.

Reduició obres de casa, de graners y tot lo demás fent lo més precís.

La cuberta seller y graner gran s'a de desfer y el caragol carrosera, donant-li entrada a dit graner estret damunt carrosera per un pasador.

Raconada graner gran mudant porta etcètera y desfent los bastimens seller i tota la madera se ha de replegar i la de les porchades coral ganado i aposento pastors en los damunt dits puestos, fent memòria de totes les bigues bones y ruïns, desfent lo que queda coral ganado.

Y de dita madera s'a de fer cada any un tros porchada coral ganado.

Y la rachola sansera se ha de replegar, la de encabironat a un puesto y l'atra a atre, i les miges a atre.

Llogant per a assò dels casers y oficial obrer vila per a derrocar i beneficiar lo pertret.

*/8v/***Nota important.**

Per a fer conte cada any de la seda que es fa, no fer conte onses sinó de la fulla que es menchen los cucs asta 2 dies, después fer sa mitat y fer alfarrasar la altra mitat y contar a 15 càrregues per cada 2 onses.

Y no y.à que fer conte de les onses llavor i si en queda per exir etcètera.

I per al delme, lo matex.

Obra en l'ora la teuladeta Pinyolera fer.

Donant-li la rostària si pot ser al carrer, alsant de bax i dalt.

⁵ *Sic.*

Y la cuberta terradet garrofes desfer-la i dexar trànsit postís per a mentretant que es fa la obra casetes.

Necesària puesto y millora rebost cuina Quart.

La porteta del rebostet s'a de mudar a la atra part del fumeral y la porta que ix a l'apósito estager a la porta que entren aposentos cuineta caseta i allí ab un casilicet tancat, que no enbarase porta caragol cuineta caseta.

Y fer la segreta allí arrimada a la paret, fent güeco, y que baxe la canonada baixa a la entradeta raconada caseta, fent bax bon clot güeco per a dita segreta, ab volta de biguetes i rachola.

Y més, dalt, per a dividir rebost i trànsit de segreta que quede tancat apart lo dit rebost, s'a de fer un barandat asta la alsada finestra rebost, que vinga a fer carreronet i cobrir des de el barandat a la paret finestra en cabiró i rachola, quedant lo rebost tancat i en la matexa llum finestra.

/9r/**Tanteo útil miges collites.**

Per a saber a com me ix i me està la seda capell y llenya morera grossa y menuda y el forment y demás collites fer lo tanteo de lo que li ha valgut lo capell part del miger y la mitat forment, tantechant los cafisos, *Deo favente*, a com exiran y me estaran, tant cafisos com arrobes capell, que axò en ve a costar en part com si ho compràs perquè donant la mitat la vàlua de allò em costa el cultiu i tot gasto molt meins que si ho tinguera per mon comte.

Y en part es pot fer lo conte com si ho compràs, en particular lo capell, y después fer lo cònputo de l'adbitre de fer-o filar y guardar dits fruits, lo que es beneficien etcètera.

Albans més barato del gasto filar, lo de la llenya estellar y aygua prevenir i prevenció de tot.

La llenya grossa filar prevenir en tems i fer estellar ben trosechada, fent venir estelladors de València.

Y fer fer 2 o tres cosis grans dobles sens duell bax y envernissats al sòl, per dins i fora mitat, per a que de matinada 2 òmens, ans de anar a treballar, puen prou aygua i aparellen i posen la llenya y aygua prop lo torn filaner.

Que fer foc lo aydant del filaner lo fa y escuraré els jornals i destorps estellar, que no estan destres com los estelladors, y el destorp i gasto de 2 reals o 6 sous de tots los dies del que està per a puar i assistir als filaners etcètera.

Arers, 2 iguals no masa grans, per a ofegar y fer ofegar en continent a la perola el capell del pare, si en compra, i el nostre al sòl i filant i ofegant al sòl lo nostre, primer filar-lo també.

*/9v/***Obra. Determinació en 6 juny 1684.**

Dels graners i seller y casa de Fita, Vicent, un estall que s'a de fer de cobrir lo primer la casa de Fita i del graner distància casa nova abitació y el graner damunt carrosera.

A Francisco Martínez, fuster, a jornal y governat a 5 sous. A Francisco Martínez, que té un oficial bo, que el fasa venir y pot fer los remendos de portes y finestres.

Y per dar-li molta faena, com tihinc que dar-li, diu vindrà a 5 sous, y governat. Mes en aver que serrar biga per mig, per a quartons, que vinguen 2 oficials y que duguen lo verduc, i serraran bigues de a 24 y atres velles per a quartons.

A Francisco Martínez. Taules genvies de a 12 pams, a 4 sous y taules de a 14 pams, a 7 sous y a 6 sous 6, y de a 22 pams taules a 9 sous, de totes estes gèneros de taules de les carretes diu dit Martines que em consertarà.

Ganvia de a 14 pams a 4 sous 6 y a 5 sous se poden pagar. Ganvies de a 12, a 4 sous sols.

Y manyà per a els panys y forrellats i claus. Al Coxo o son fill, aprofitant tots los panys y claus que tihinc i dels ferrovellers conprar-ne ferros, al propòsit encants.

*/10r/***Per a lo remey calfó mules i que en la mitat del recapte que tenen estiguen més groses.**

Comprar un rosí de unes 10 lliures y que les cóbriga de quant en quant, i en la mitat recapte estaran groses y ben tratades.

Puestos se han de senyalar per a fusteria y per a fereria.

Puestos tancats per a ferreria y fusteria, per ara el seller vi, per a fusta y per a ferreria, i per a tenit tot gènere de ferros, lo aposento cuquera.

Portant tots los ferros de València a Quart.

Egua per a anar y venir de 15 o 18 lliures.

A Jusep Puchalt, de Catarrocha, que fasa la diligència per allà.

Adbitre de criar egües i burres per a fer cria i servici de casa.

En facilitat comprant cada any una egua y una burra bona gran per a dar als guarans de bones lleys, i en lo recapte de casa cavalcadures es poden criar, i tenir cria y tenir cavalcadures per a casa y traure mols reals, millor que atres.

De Catarrocha, cada any, per lo tems comprant-ne.

*/10v/***Cabasetes per a obrar morter de taleca, 4, comprar ab corda.**

En estalls obra. En estalls obra procurar consertar que en les mans ha de entrar el que han de posar ells cabasetes, puals y cànTERS per a la aygua y taules i permodos, tot lo requerint meins lo pertret.

Cabasetes de taleca, 4, a conte dels de espart tenir de reservo per a obrar qualsevol obra a jornal, i puals de fusta ab mànec per a la aygua, escusa cànTERS.

Prevenció ans filar.

Perola canviar y caldereta. Per a traure sendra encant y forquetes i pala ab bons mànecs, dolles llargues.

Y la teuladeta allargar per quant plou.

Y fornal mudar.

Y collites rodades.

*/11r/***A lo de els 2 rosins.**

Per a fer oli y per a llaurar secà, vinyes y garroferals, a forcat y a parell, he pensat ens seria més barato el comprar-ne 2 rosins grans, encara que fosen closos, per a la vereda oli, i llaurar vinyes i secà y sembrar per no destorbar, a un tems, mules.

Que Navarro voldrà, a 5 sous, y governats los rosins que axò vindrà a ser a més de 14 sous cada dia. Y exe govern més val que el tinguen les cavalcadures de casa.

Y después vendre'ls, al batre, dits rosins, y trauré lo que em costarà y més lo del moldre almàsera y llauraran algun dia en lo secà saons, 4 forcats o 2 parells, sent rosins grans.

Abres per a el ort. I fer enpeltar peus de abres fruitals. Lleis.

Prunyoneres de la molla groga, les pruneres orta de escaldar al ort, pereres sucrenyes y de la lley que y.à allí, pereres mosqueroles, per a res de Sant Miquel, pomeres sirgues ivernesques, bona cosa, sirgues ivernesques en pèl sobre pruneres, pereres sarmentes y de cuxa de dona, magraners solsos i de la llei de Carcaxent, estaques codonyers, bona cosa, i codonyetes, llimes de suc i romanes y enperials, alambors i lo més fruita yvernesca.

Parres de bona lley al pati, part ort, paret sols dins i fora.

Les 2 pruneres ivernesques, si potser, enpeltar de pomeres sirgues ivernesques.

/11v/ Basa fem fer reblir i lo del pont i entrada basa i terra apanyar.

La⁶ balsa del fem es pot fer reblir al cap de moreretes per igual un tros bo y fer camp lo restant. Igualar, alzar un poc y al cap entrada basa reblir i fer una bona entrada i senda, ampla la entrada, de vallada, per a quan aurà poc fem prenint terra de la que sobra i reblint de terra vora sequiols i trogillars.

Y asò fer-o en l'ora perquè ha promès Jusep Fita que ajudarà en mules y hòmens, pues n'a de redundar en benefici seu de tenir un cantó més que sembrar i augment tros⁷.

Obreta presisa finestres garrofera nova.

A la cambra garrofera nova, de la part tri(n)quet o a la atra part o a les 2, perquè pugue el ayre, posar finestres en rexes, la una es pot pendre de la garrofera vella i les demés del seller part carrosera, per a que pugue el ayre.

⁶ Inici de paragraf ratllat.

⁷ Fi de paragraf ratllat.

/12r/**Remendo de totes les cadires antigues, lo fuster y correger.**

En facilitat en trosos de postetes y claus, a respaldos y als asientos y algunes atres al correger Jusep Fortea, prenint de les cadires velles trosos per a remendar, fent-los venir a fuster i correger a sos tems.

Les obretes més presises que s'an de fer sens falta en l'ora.

La segreta, los enpedrats y llevar lloses i dins estageria y payment cuina estager.

Los rolls i partidors de Balda y de assí paret roll Plet.

Lo de la baseta aygua que no sorregue.

Los peus paret casa Costa i posar galerades terra porta taverna.

I la paret ort fer fosa.

La cambra garrofera vella y porta collita garrofes i el pasadís garrofera nova.

Lo que falta ort presís obrar y fer ans que entre Liern.

Fer recòrrer tota la vora paret forats per aon pasa la aygua apartant la terra mig pam fonament, comensar per la llosa sisterna.

Fer fer los trosos peus de paret ans de fer encanysada.

Y fer alsar tots los andadors prenint terra dels quadros i dexar-los plans i dexant séquia sequiol tot lo deredor ort.

I el fondo ort netejar per a posar fem, brut de vetes i cogula i de atre.

/12v/**Obres presises en l'ora, fàcil i utiloses per a aprofitar pertret i atres coses inportants.**

Fer fer 2 o 3 jornals de derrocar los trespols que s'an de cobrir de teulada per a tenir teula, bigues i rachola, en cantitat.

Per a escusar gasto obres que vinga sols un oficial per a que cuide de fer beneficiar lo pertret i que els diga als manobres que daré, Vicent Fita, Botich i atres que deguen, s'a de derrocar la pinyolera, trent primer los cosis i lo trespol de la cavallerisa de Vicent Fita, y lo que queda porchades coral y el cubertís teulada porta coral taverna,

per la chàsena que falta i es cau, i fer a dita porta i la atra del coral ganado de casa cubertisos de exida de teules per a guardar portes.

Y més, s'a de derrocar la cuberta de casa Vicent Fita y juntar tota la madera i rachola en puestos de tot lo que aurà descubert.

/13r/Obres utiloses y presises y fàcils en l'ora.

Les cavallerises de Quart, les 2 principals y la carrosera, fer enpedrar en facilitat fent portar pedra i terra i dient-los als manobres que daré com gu.an de fer, ab un oficial que duga pichs, ab camí de pedra del riu grosa i fent-los enpedrar cavallerises devallada.

I és bé per a les cavalcadures y atres útils, que en més facilitat se trau lo fem. En la cavallerisa llarga y prop de la atra procurar fer jurmar un aposentet per a dormir lo fadrí que cuida de les mules.

Pallisa al sòl de terra. Y més, se ha de buscar puesto per casa per a fer pallises al sòl de terra per a tenir la palla per a chasos y fer fem. Puestos: lo aposento pastors coral ab teulada alsant dita estància, lo galliner pallisa i si no, un cantó del seller de dins per a pallisa, cobrint dit puesto.

/13v/Adbitre per a fer fem en casa yvernada.

Inportantíssim. Fer cobrir lo ruedo del coral porchades per a ganado de les bigues velles i canyís i sisca y qui gu.a de fer ha de ser home que entenga de fer barraques.

Dir-o a Batiste Olmo i prevenir-nos de canya y sisca galerades y fer-o cobrir per a mestretant⁸, d'exce modo.

Y més, pendre el coralet de la casa de Fita, encara que li donem aposento pastors, y fer obrir brecha a la paret en mig una porta gran y cobrir-o del matex modo. Y lo establet de dita casa també i quedarà el canyís fet per a fer después teulada vana.

Y prevenir palla, coste lo que coste, per a jasos.

/14r/Les obres més presises dexant tots remendos apart i prevenció ans ivern de cobrir de canya, teula, cordell i morter.

⁸ *Sic.*

Jocar en cobrir, a jornal o com se puga, la pinyolera, la casa Fita, la mitat graner, fent prevenció de canya de Sanmartín, y teula y de morter y cordell y de rachola de lo que derrocaran.

Venda rosí y compra muleta per a anar a cavall.

Vendre el rosí y guardar lo diner i, en cobrar de Penya, fer dinés del forment y buscar y afegir una mula per a anar i venir y tot lo que siga menester, jove.

Adbitre bo. En les terres vedar la daxa panolla y, per conte de axò, ordi fer orta.

Que el perjuí terra és gran, que inpedix casi dos anys el poder-lo senbrar bé per los accidens de lo que esquima y que no ix la brosa.

I que en lo ordi és millor per moltes coses y per a bacons y gallines és millor ordi molt més i més utilós per a tot.

I es traura més i los trosos nets y poc esquimats.

*/14v/***Adbitre obra precisa 1 cambra més y mudar escala garrofes.**

Puchant a les canbres garrofes en la primera estància es pot fer una cambra apart o aposento, fent un barandat i carreró endreç porta terrat y llevant escala caragol de allí, y fent-lo fora al corralet desfent trespol.

Y gàsena llevar per a obra graner gran y atra gàsena tenim per a dita obra, i teula vella, la jàsena del cubertís porta coral taverna, que està perillosa, i aquella madera y allí, per damunt porta coralet, dar-li volta a una escala castellana que toque en porta garrofera nova, i fasa cap pasadís a la porta de les canbres de les garrofes, fent cubertís a dita escala com lo que té Pere Juan Sanmartín en la obra de la torre al descubert.

Ayguades fer y posar en les bótes que sobren.

Ayguades en lo trull s'an de fer de la pasta que sobra, informant-nos com se fan les millors y provar per a beure en l'ora etcètera.

/15r/**Obra, en poder, la torreta terrat dalt y pilars per al paral del ort. Lleis raïm per a penchar y per al paral, pilars dins ort.**

Les lleis de parra agrasera, de raïm del que es pot tallar en ganivet, de teta de vaca y de moscatell romà del alqueria del pare de casa Teresa iter etcètera.

A lo de la obra toreta terrat alt de Quart a la ca'n Bonada, puchant 2 trosos paret y en 3 o 4 vares de alsada y.à recapte per a la vista.

Al fuster a jornal.

Al fuster. Fer-li fer una escala de 7 escalons en bones, ço és, llargues i bons cabirons per a cugeres.

Y fer-li fer la cuberta sisterna dels taulons de les premses velles, sens aprimar-les sols al puesto, ferro fer gàbies o regata.

Y fer-li fer gamelletes i gamellons de fusta grossa per a veremes i tonell secà.

Y fer-li fer del caragol vell almàsera i de la casola o llentisca vella un capolador per a carne⁹ i bacó, en peus 3.

/15v/**Adbitre gran de fem.**

Per a miger y per a mi, prevenint palla ell y yo, la que pugam, a més de la de casa. Arendar coral ganado poble per qualsevol preu, pagant mitat miger i posant jasos de palla igualment en los 2 corrals, del poble y de casa, apanyant porchades en l'ora, dic posant jasos una vegada los uns i atra el miger, que lo demás nosatros ho farem el traure'l a la basa i girar-lo.

Al esporgar oliveres, arrancar oliveres del garroferal del Algup.

Convindrà el arrancar-les i fer llenya, perquè pasen any que no en fan y el any que en fan estan molt lluny. 4 oliveres que ni.à, per aplegar-les, grans destorps. Verdes les furten, morades i negres cauen i el ganado se les enporta.

En què lo més asertat serà el arrancar-les i triar plantes per a plantar-ne, axí bax a la Lloma y al camí de Gest.

I les faltes oliveral i en lo quadro de la garrofera, mallol.

Gest i en los quadros de Manises, terra campa, oliveralets i planters de garroferes, ort. I plantar-ne de planters y de rama etcètera.

/16r/**Noguer¹⁰ y basa fem i tira moreres vora senda de la basa, exanplant i reblint vora basa.**

A la balsa del fem se li pot fer fer canyís en estaques i reblir un bon tros vora senda a la balsa i acurtar-la per exe cap i que pase la tira moreres ya faran sonbra balsa. I a la vora séquia, també i si pot fer.

Posar a un cantó el noguer que fasa sonbra i al altre cap reblir també un bon cantó, fent un entrador en devallada per a la galera, en rastells pedres¹¹.

Per a bona llavor de forments bona prevenció de blancal, de rogal y trobat de Oliva.

Poc después de la collita, en Quart matex, puc canviar algun cafís de rogal i de trobat bo y de blancal.

A Rusafa, prevenint a mon sogre en Villet, per als de Rusafa o a mon sogre matex o la tia Sana de Benimàmet, duent lo forment a València per a canviar en tems.

I més, posant un oronet apart de 5 o 6 cafisos, a la collita, per a canviar llavor per a sembrar de Gest o de Pere Juan Sanmartín, que de Gest se preue.

Ribarroja: Machoma de la Aliana. Saber de qui de forment trobat: Machoma de la Aliana o Riba-roja.

Y lo millor de tot, per no enfadar tant, vendre forment a 10 és lo més costós en lo almodí o a algú y pendre els dinés i comprar-ne per a senbrar, siga de Campanar, rogal bo, per medi doctor Lleonart, siga de Rusafa, blancal, siga de Gest, trobat, o de atra part que sàpia a la collita que en tenen.

Vendre forment i lo millor de tot i comprar-ne.

De canviar trobat ruín o rogal en blancal portant-lo. Però per a rogal i trobat de Oliva, lo més costós i lo millor, al almodí i vendre forment i comprar-ne allí matex, atés és lo més car e trobaré.

Per a salvar los 3 sous del albarà cafís comprar-lo o canviar-lo de Girivella, Rusafa o Campanar, buscant albarà dels avenguts o de [...] i els trauré [...].

⁹ Sic.

¹⁰ Inici de paragraf ratllat.

¹¹ Fi de paragraf ratllat.

*/16v/***Puestos 3 per a posar tota la madera replegada davall cubert, nova y vella, de la que s'a de traure molt útil, tant per a obres com de traure molts reals de ella per a pagar les obres obrer vila y fuster.**

Madera, importantíssim fer en l'ora, replegar y posar a cubert. La madera que güi y.à solta per casa, la vella y el muntó de la nova y la que es traurà derrocant lo que s'a de desfer y derrocar, per a millorar-o i beneficiar la dita madera que no és podrixca, que bé es guanyaran los jornals de desfer-o i replegar la dita, de 4 puestos o 5, que són: del cubertís corral taverna a la porta, del trespòl seller vell y del aposentet pastors i lo que queda de les porchades coral de casa, y del terradet que s'a de desfer que cau al corralet, y de la cuberta de la casa de Vicent Fita.

De esta s'a de anar obrant y posant davall cubert en 3 puestos, sens enbarasar, contant totes les bigues, posant en dits puestos los 3 gèneros de madera: la nova y de la vella la millor i més llarga, en un puesto, la madera curta y bona, en atre, y la més ruín y més corcada, en atre.

Elegant los puestos de el seller de el vi, desenbarasant tot lo que acha, de cap a cap de damunt bastimens, posant-ho a la atra part bastimen de bótes y enredos. En este puesto la madera més llarga i bona i la nova.

Lo atre puesto és damunt la biga del regló almàsera en esta forma com diré: */17r/*que s'a de dispondre que, lo primer, se han de obrir portes grans al galliner per a el trànsit de la madera posant soles y a la part almàsera una porta s'a de posar per a tancar. Y después se ha de apuntalar la biga en algun tros de gaseneta ruín, des de la paret al regló en mig, que no enbarase el pasar cavalcadura ni el trànsit de la porta corralet. I si poguesem posar a la atra part biga per modo per dalt, millor, i asegurar-la bé. I de allí a la paret fent forats per a 4 o 6 bigues fortes per a caregar damunt la madera bona curta y atres gasenetes en alt etcètera.

Y lo atre puesto per a posar la madera més ruín i més corcada de trosos curts és en lo galliner, arrimada apart, desfent ponedors. Y si no, en lo matex puesto de damunt biga almàsera, reduint-la tota la madera en 2 puestos.

Més atre puesto per a madera a mà, en lo estable llarch.

Prenint sempre parer del pare primer, ans de comensar ninguna obra, i que ho vecha y conserte i disponga obres, estalls o a jornals.

Y axí matex de totes les demás coses per no errar.

/17v/**En lo adbitre de comprar arròs rog, que es guanya molt, y en lo blanc que no es gaste en gerres.**

De Faura comprar-ne. Puesto per a tenir arròs blanco¹², después de fet lo rog, que es pot comprar, en les gerres de la taberna ben exutes.

En any collita, adbitre almàsera de traure més oli de la oliva. A taló.

A Juan Tomàs Peres, de Faura, lo del arròs y almàsera de taló fer fer. Disponent que vingueren la temporada en any de collita hòmens de Faura a fer lo oli i fer fer la prevenció per a fer-lo.

Avant, en lo estiu, a Faura a veure'n.

Y convidant que vinguès Juan Thomàs Peres a Quart a dispondre i veure si es podria jurmar.

Arrancar oliveres garroferals foranes de poc útils y plantar en atres puestos.

Supuesto que són poques i ruïns les oliveres que y.à foranes de poc útil en Algup, Adam y Fita, cascun any, arrancar una partida al esporgar y al matex tems fer plantar en La Lloma, Fondo, Canyonada, oliveralets i faltes quadros rodades, fent oliveralet.

Y en la orta al de Balda, cada any una partida, y moreres orta, lo matex.

Al esporgar oliveres arrancar oliveres del de Adam y Fita y Algup, cada any a un puesto, y en lo de La Lloma y orta Balda, cada any, plantar-ne el doble de les que s'arancaran.

Y mallol plantar cada any un trosset.

/18r/**Per a regar oliveres moltes, en plantar-ne, y en facilitat y meins cost.**

Plantes oliveres per a plantar, plantadors de dites oliveres y modo de regar-les, moltes y en facilitat. Per a regar oliveres en cuyros de vi, llogant un choc y comprar-ne alguns per a vi y regar en la galera, duent en cada cuiros 5 o 6 cantes de aygua y poden fer, en tot un dia, 2 hòmens o un home y un fadrinet que ajude, a 4

sous 6, dic poden fer en un dia 3 o 4 camins en la galera y exir-ne en un dia cada regó més fàcil y en meins cost, que en anganilles y burro.

Més per a plantes bones que en busquen de bona lley i llargues a Munyós, de Albal, y a algun torrentí fiel y que en trien, de cuquilleres, lo ters.

Plantadors torrentins y informar-me lo modo i per a regar-les i fem i bax pedres en canyó y cabasets (?) etcètera.

Adbitre de fer moldre olives sequello.

Modo de fer olives sequello per a traure millor lo oli. Fer-les posar lo dia ans en la casola del regló ben replegades y escaldar-les bé i tapar-les en sàries, astores o esportins y a l'endemà mesurar cabasos. I fer peus per a moldre ab cabasos.

*/18v/***En any de oliva, adbitre bo per a tenir y fer la oliva dels de Quart, en llibertat els que voldran venir, y que es puguen cridar a fer-la a dits.**

Avenir-se en lo de la almàsera de Aldaya. Per a escusar de plets y tenir llibertat de fer moldre en casa la oliva dels que voldran fer oli de Quart y cridar-los que vinguen, y buscar-los al principi de la collita. Anar a Aldaya y buscar medi y amics del tal que tindrà la almàsera per a què lo-y diguen al tal y pugam convenir-nos de un modo o atre, o en la mitad del oli del remolt de aquells peus i mitat moltura, o dant-los tantes arrobes de oli de la temporada, oli de remolt.

Y convenir-se que al tal li estarà bé y a nosatros també.

Y d'exe modo podrà navegar la almàsera bé.

Y obrir la almàsera per veremes per a el sequello y principi collita y per a aparroquiar-o. Obrint-la en jorn poc después de veremes, segons estarà la oliva per a aparroquiar.

Y totes les festes enviar a buscar oliva a diferens puestos. Y de festes enviar y anar a buscar olives a diferens puestos.

A alguns forans que tinguen molta oliva acullir-los a micha moltura. Convidant-los a alguns a micha moltura, als forans y que en tinguen molta oliva.

Prevenió de cavalcadures y dinés bestreta gran collita oli per a guanyar molt. Y procurar tenir y prevenir cavalcadures per a la almàsera y acudir a un tems al secà per a dita temporada.

¹² *Sic.*

/19r/*Al almaserer Aldaya convidar-lo en un seller de gerres per a llogar per a oli barata oli arrobes.* Y més, al almaserer de Aldaya se li pot dir y convidar en un seller de oli per a tenir oli y el lloguer barata oli arrobes.

El seller de Antoni Franc procurar fer desocupar i tenir-lo per a posar bótes velles madera y atres coses, y vi y oli y per a llogar assegurant-lo de les trapes.

En obrar y fer lo pasadís y coral y cavallerisa a la casa taberna, apart dels demás abitadors. I al soterrani se li podia fer un caragolet y tancar la porta de casa Carsí, o quant se fes lo pasadís de casa Carsí fent-li coral i cavallerisa apart, entonses fer-ho etcètera. I menar-se per lo seller al soterrani un caragolet.

Modo de aprofitar lo soterrani i seller de la taverna de vi y oli. Y allí, en aquell soterrani, es podien posar moltes coses. La trapa y caragolet a dit soterrani ample s'a de fer per a poder baxar gerres y tonells i atres coses que es poden posar, per a llogar dit puesto de seller y soterrani.

/19v/**Adbitre bo almàsera. Arrendar la megua en anys de poca collita al almaserer de Aldaya.**

Adbitre bo almàsera: arendar megua en any de poca collita. Es pot arrendar dita almàsera megua en anys de poca collita, en cantitat certa. Lo que se arrenda és lo puesto de premses i argadixos y los parroquians que té dita poseció, com los forns de altres termes, oliva.

Arendar-li lo seller oli també. Y més li puc arrendar un seller per a tenir lo oli, que de tot quant me donaria el tal.

Y assò fent-la còrrer al tems que es corre la de Aldaya, o convenir-se en lo tal arrendador, donant-li les dites conveniències que m'avia de moldre la megua oliva lliure de moltura, y que me avia de pagar allò que consertasem en oli la mitat y la atra mitat en dinés a pagues. Y lo oli de oliva bona y no de remolt.

Y més, que la y entregaria, la almàsera, bona y visurada, y que sempre que em rompès pesa alguna me la avia de pagar, com se arenda en exe pacte la de Aldaya.

Em parex que me exirà millor lo conte a mi per la bestreta del gasto en dits pactes y fora maldecaps.

Y assò tots los anys la podia arrendar axí. Y sellers.

/20r/**En lo ort fer al tems, en lo ort plantar.**

Carabases anbuderes y detall per a carabasins i de totes lleis, fent 4 pilars.
Y melons de Alger y carjofars.
Plantar en lo ort un cantó una o 2 oliveres de bona lley.

Plantar oliveres en puestos de terrages prims com en los quadros de Manises.

Puesto per a oliveres, plantar bon puesto. En los trosos de Manises, terra canpa oliveralet plantar i en lo quadro del de Gest, de la garrofera gran, terra prima, que rendix molt lo oli, encara en anys de fortuna, de oliva cucada.

Bona cosa de oliveres en forma de oliveral y.à on y avia vinyes, 22 cafisades y més.

Mestretant se criaran los olivarets senbrar forment y guaretar y no plantar vinyes.

Ans collita oli atre any presís fer obreta almàsera reglons.

Lo regló de la almàsera de la sola ruín s'a de mudar i desfer la casola i desfalcar la biga y fer la casola tota nova, apartant-la de les premses.

Y s'a de fer la dita casola ben replanada i la sola plana, en bon buelo, per a la pasta oliva. Y la atra casola s'a de fer replanar y desfer 2 tires de rachola, com les de Aldaya.

*/20v/***Adbitre bo per a escusar enfado de les abitacions, contes del modo que tinc ara la asienda.**

Obrar la casa principal taberna fent-li coral apart i portal coral en la paret divició, per a traure fem etcètera, y tot lo que y.à pensat en dita casa.

Y al miger Navarro arendar-la-y, juntament en totes les 4 abitacions, meins lo seller de Antoni Franc.

Y donant-li per a socorros a les temporades al dit quant 2 lliures, quant 3 lliures, asta 4 lliures. Y ell que se averiguàs en ells en los contes. Y que m'ajudasen per conte de Navarro.

Y si no se avingués en axò còrer la dita casa y cases en capítols, que atri o pendrà.

Y fent rebre acte de dit arrendament siga a Navarro o a atri, y d'exe modo m'estaria millor.

Adbitre més per a la atra casa de la carrosera, arrendant-la juntament en atres 2.

Obrant la casa carrosera donat-li estable caseta pastor y fent la abitació al seller vell y donant la atra abitació casa triquet al arrendador terres de casa. Y si no còrrer la dita casa y 2 dites abitacions y de este modo meins maldecap de contes y més útil de dites abitacions.

Y conèxer a 2 en los contes de arrendador y miger. Y alivio per a dits.

/21r/**Adbitre bo burra comprar.**

Per a Jaume Costa y que me acha de ajudar en ella sempre que la aurem menester, a la erba i trastos a València. Mestretant que no me la pague y que cuyde de ella y si lo ve ningun dany me la acha de pagar la mitat.

Entregaré-li sària y albarda y singla.

Atre any al sembrar secà.

En bons guarets en tems inportarà molt el sembrar primerenc y si no plou sembrar en bons guarets, senbrar en sec com fan mols en mols puestos i *yn Domino confidere* que ens darà aygua, y quant los atres sembraran en lo secà nosatros lo podem tenir exit bé.

Lo any que ve oli. Prevenió premses presís, a Vedrenyo.

Fer-li falcar les anous premses en bones falques llargues que pasen y fortes, de carrasca trosos que tinc alsats seldeta.

Y lo caragol vell fer nou.

Y la cuxera prevenir nova y saber preu de dites 2 peses, posades en lo puesto què m'an de costar.

Y el abre del regló vell fer mudar nou y els pius de els 2 reglons fer-los apretar i posar bé de les palometes dels abres reglons.

/21v/Lo forment que es dóna per a sembrar en secà per cafisada.

A 2 barselles per cafisada, per Sant Andreu sembrar lo millor tems. Són de ordinari 6 almuts per cafisada.

Donar-ne, si és tardà i no y.à molt bon guaret, 7 almuts o 2 barselles per cafisada, segons està la terra y segons són les cafisades de llargues.

Lo sembrar del secà, lo tems y el forment millor.

Lo forment millor per a sembrar en lo secà és lo trobat pur bo, y blancal i trobat, i rogal y trobat.

Y lo millor tems és per sant Andreu, en fer fret, perquè primerenc no prova bé en esta terra si fa calor.

Y la cantitat del forment per cafisada és a 2 barselles per cafisada.

Y guaret ha de ser de 3 o 4 relles lo ordinari per a què es puga traure alguna cosa si plou.

Y més, de atre modo, és errat el sembrar en lo secà masa primerenc en esta terra perquè y.à exemplar de aver sembrat primerenc un matex any en guaret de 8 y 9 relles y vell guaret, y sembrar en bochar en 3 o 4 relles, per sent Andreu, y alvansar dit forment a l'atre primerenc.

/22r/Adbitre bo per a aure oli y tenir oli barato y no tenir contiendes en los de la almàsera de Aldaya per lo fer oli.

Comprar la oliva a tots los que puga en Quart, fent-la delmar encara que axò no em toca a mi, i pagar als dits en oli, fent lo còmputo a com rendixen les olives per cabàs y quans cabasos em poden cabre de moltures.

Y rellevant dit dret fer lo còmputo de quin oli els puc donar i en dinés.

A 4 sous 6 la barsella fuytera es pot comprar i del mercat també a 4 sous es pot comprar la oliva per a fer oli y ens estarà més barato que el fer-les plegar les pròpies etcètera.

La ganància de cada jornada de oli de oliva forastera i de jornada pròpia és la següent.

Llevats 16 reals de gasto que y.à de tot, anant lo oli a deu reals i el pinyol a 10 sous lo cafís, lo meins que queda franc de cada jornada forastera són vint reals, dic 2 lliures, y 25 reals també.

Y de jornada pròpia uns 15 reals, anant lo oli a dit preu.

Y guardant-lo y beneficiant-lo serà y es traurà de cada jornada forastera lo útil, pagats tots gastos, trenta reals, dic 3 lliures lo meins.

*/22v/***Adbitre bo de un baconet, a miges en casa, y 2 borregos capats a les 2 cavallerises en tornets lligats etcètera.**

Y ha de tenir cuidado de dar-los a beure y menchar. A Jaume Samsó, que yo compraré en tems un baconet o baconeta sanada y la criarà a miges y que de erba, garrofes, carabases si en tinc, i melons y atres coses que li done. Y el gra l'a de buscar per a engordir per moltescos, que es perden en casa enplear-o.

Puesto bacó a la raconada porta galliner, per estar més a mà. En pacte que ha de estar sempre lligat, que yo buscaré puesto bo, en tornet i corda cànem.

Y més que m'a de criar 2 borregos capats a les 2 cavallerises per los animals torso y fem que fan en 2 tornets y cordes cànem. Y que també els ne donaré en matar-los, si el parex bé.

Y si no ho daré a Navarro o a Costa o atri que me'ls crie d'exe modo.

A Costa comprar-li una bacona cridora y que siga a miges.

Cosa que estiga bé per a tots, que yo la compraré y li daré erba y garrofa voluntariament y que el barracar la ha de fer miger.

Y asò en acte de obligació y que am de partir los porsellets per a vendre'ls y la bacona después.

*/23r/***Adbitre molt bo y convinet de calesa y charrionet ab un fadrí francès, governant-lo en València y Quart, o esclau.**

Ara que tenim poques cavalcadures per no aver de menester tant de gasto, que més val llogar en ser menester que no pagar soldades y racions etcètera, puc comprar o fer fer una caleseta y un charrionet, o usats o nous, que no coste molt, ab una mula que busquem de cos, encara que no sia molt jove, per a anar y venir en la calesa y en lo charionet.

Moltes coses a València es poden dur en una sols cavalcadura. Y per a buscar y baxar fem y oliva y atres coses, molt convenient.

Y tenir un gavaget governant-lo, dar-li sa soldada com de domal, y este que treballàs sempre que fos menester en la heretat y en faenes de casa, tant en València com en Quart.

Un esclaguet lo millor de tot, de bona lley, que per a lo que he menester ara y sempre seria molt important y em parex guanyaria d'este modo, ab este adbitre.

Per a calesa, charió, criat y mula, per a tot dit gasto, en lo que es podia fer y adbitrar y per no destorbar la galera, per atra part, per a el tràfec de la asienda y obrar y altres adbitres, y encara en parex em quedarien franques més de 40 lliures, i millor servit i en més conveniència per a tot.

Diner se podia depositar per a dit enpenyo de adbitre y ans que ho sabés ningú posar-o per obra, dient-o axí per chansa ans per veure lo que dirien.

/23v/Lo sembrar guarets secà ha de ser, un any en terme Quart y atre en Manises.

Guaretar se pot en tems, per a sembrar un any en la terra campa millor de Manises y atre any en la del terme de Quart, per poder acudir al sembrar en los parells.

Y en lo guaretar que val més 5 o 6 cafisades o 8 ben apanyades que 24 mal i que no es puga acudir en lo guaretar y sembrar.

I si es erra no serà molt.

I si se aserta es guanya molt per poc que es sembre.

Y en lo de Manises, avenint-se en los dels delmes, y sembrar ordis y rogal y tramosos, si y.à qui gu.entenga.

Y més, en lo de Mescostella de terme Quart, rogal y trobat. I trobat a soles prova bé, millor que rogal a soles. Y el blancal, també.

Y en aver segat en terme Quart guaretar el de Manises y d'exe modo.

Adbitre portells grans vinyes, fàcil y per a reomplir puestos abarrancats.

Fer dur galerades de terra i pedres, racholar y cosa de sucistència de cagaferros i als camins fondos de vertents, portells grans los fondos camins omplir y als portells grans posar cagaferros, rasclar i tapar no del tot.

I en ploure batuda aygua la de mamposta que baixa ho reblirà per la experiència que ens ho amotra.

/24r/ Les lliures del oli venudes a diferens preus a com venen a exir per arroba.

La arroba del oli són trenta lliures, i la de la seda y tot lo demás és la arroba a trenta-i-sis lliures.

La lliura del oli venuda a 8 diners és a 20 sous la arroba oli.

La lliura del oli venuda a 10 diners és a 25 sous la arroba.

La lliura del oli venuda a 1 sou és a 30 sous la arroba.

La lliura del oli venuda a 1 sou 1 és a 32 sous 6 la arroba.

La lliura del oli venuda a 1 sou 2 és a 35 sous la arroba.

La lliura del oli venuda a 1 sou 3 és a 37 sous 6 la arroba.

La lliura del oli venuda a 1 sou 4 és a 40 sous la arroba.

/24v/ Quadros de devoció per a aula Quart y València en poder fer-los pintar.

Un quadro llarc per a damunt la porta que ix al pati descobert, fent pintar a sant Juan Batiste, a sant Tomàs de Vilanova, a sant Miquel Arcàngel, a sant Onofre y a sant Vicent Ferrer. Y per a damunt del quadro un rètul de cosa durable, de cartó, que diga *Time-te Deum*, que més val gastar en allò que en lo que atres gasten en jugar y atre divertiment. Assò en poder y tenir dinés, estant-me liure de deutes y obligacions.

Una atre quadro per a València de Nostra Senyora de Gràcia, com se apareix, y la venerable Gerònima Abella, agenollada a un costat y a l'atra part son humil devot, si és en any juraderia, en insignia, ab lo rètul baix de lo que diu en lo quadro de la tia en casa Escolà y també el nom de son nebot, que humils als peus de Nostra Senyora estan postrats.

Un atre quadro de les 7 majores senyores. Si el trobàs en lo encant no tindria que fer-lo pintar, en bona guarnició.

Y fer fer guarnicions bones als 2 quadros de sant Juan y el Jesús i de la Mare de Déu de la Llet i sant Jusep.

/25r/ Adbitre gran de traure(m) més útil de les cases obrant y escusar de socorros y confució de contes de tants, y lo hu se'n va etcètera.

Procurant obrar les 2 cases principals, la de la taberna y la del costat carrosera, per a arrendador y miger, si ens convinguesem, o corrent les dites cases per via d'arrendament, ab diferens pactes que avien de pendre, los 2 dites o atres 2 que tinguesen cavalcadures, i procurant que tinguesen cascú un parell, que avia de pendre lo hu la casa carrosera costat y la del tri(n)quet i la que s'a de fer al seller costat carrosera, y l'atre totes les abitacions de la casa taberna, per conte de cascú.

Y que ells les llogasen a qui els parexeria y que m'avien de pagar en parells y forcats, donat-los lo ters de lo que guanyarien de socorro les semanas que llaurarien sanseres.

Y que no pagant-me, en los dits parells pogués a sen Juan cobrar en forment o executar-los.

Y no complint al cap de l'any els pogués fer buydar de les cases y pagar lo que em deguesen.

/25v/A(d)bitre per a el vi dols i per a asegurar.

Fer torrar sal grosa ben torrada al forn y posar-ne 2 grapats en cada bóta i algeps torrats y asò ben calenta posar-o.

Cas de arrendar tota la orta de Quart a hu o a diferens.

S'a de fer lo còmputo que entre tots me han de pagar de la orta sols, apart de les bases de fem y de cànem, dic entre tots 320 lliures, fet ya el còmputo de lo que paga Fita i la calitat de les terres, trosos los uns en los atres, y donant lo fem y les bases per 400 lliures, poc menis¹³.

Però millor és a miger y arendat del modo que està ara, o millor si es pot millorar d'este matex modo, millorant de arendadors i miger en nous pactes en lo nou arrendament de miger.

Los canyamons se venen sempre.

Una barsella rasa y una atra a colmo segons costum.

/26r/Adbitre per a el menchar de 2 o 3 mules.

Es poden donar los alfalsos que tindrem y ha de aver 3 mules, 2 trosos michans o sols lo mig de 2 trosos, a un home que se utile de ells 6 mesos, que són des del primer d'octubre fins lo primer de abril, perquè ens done erba verda los 6 mesos del estiu, posada en casa, que són des del primer de abril fins lo primer de octubre, ab albarrà i testimonis del tracte o acte fer.

Y que ens ha de dar erba per a tres cavalcadures.

Als del arrendament terres barraca Melilla.

Que tenen arrandades Batiste Olmo y Valero Puchades, que paga lo hu 80 lliures y lo atre 37 lliures 10 sous.

En este nou arrendament a sen Joan que ve d'este any 1685, dic 1685, se ha de dispondre lo primer el veure els pactes del arrendament corrent, que el rebé Creus per octubre 1677.

Y dispondré nous pactes. Y li he de dar un tros de garroferal ab pactes de llaurar-lo i calsar-lo y esporgar-lo y apanyar-li la barraca, fent-li una divició més, y que m'a de plantar abres i arancar los que més ben vists me seran. Y que entre tot me pague 20 lliures més, unes 100 lliures, dic la part de Olmo.

Y a Puchades que si vol les terres que 40 lliures me ha de dar.

Y fer-los als 2 arrendament de 4 anys y si em cultiven bé y corresponen bé per 5 anys o 6.

En què 22 lliures 20 sous és lo que es pot aumentar d'este modo.

I lo salari acte que no es diga res, que a ells los toca.

Ab pacte de 2 parells gallines. Que ha de pagar 3 lliures més, 83 lliures i gallines 1 parell, i que de dit arendament ha de pagar la tacha al coletor ab recibo de 11 cafisades a 4 sous, y se li fara pagar dins los anys arendaments andaneta y barracas.

/26v/Per la millor guarda de portes y finestres i finestrons grans en los puestos que importen més.

Es pot dispondre el fer fer per a les portes com de terrats i bax unes gafes de ferro clavades en la paret que prenguen en una femella clavada en la porta, dic de la paret a la porta una vara o gancho gros de ferro.

¹³ *Sic.*

Y per a les finestres perillofes, unes femelles de ferro a cada part de bastiment dobles, clavades tant a les finestres com finestrons, y tenir unes vares de ferro grosses com a falleves postises en los ganchos com les femelles i vares tancaport(es) més grosses.

Y exa és la millor guarda.

Adbitre de lo de les garrofes, vi y oli.

De comprar-ne per a casa y lo de la collita vendre-u a bon preu, garrofes comprant-ne de Castelló y atres puestos.

Y sevada y vi, 2 bótes, per a casa, y oli lo matex.

Barato per a casa comprar i vendre el bo, a sos temps.

En les 4 gerres del seller del oli de casa en Quart, les 4 millors i més grans que y.à, caben 75 arroves oli. Y en mars 1685 estan plenes.

En la gerra més gran de les que queden caben 23 arroves i micha.

En la gerra de les patenes caben 17 arroves i micha.

En la gerra que era de Pasqual Espardenyes caben 13 arroves.

En la gerra de na Fita ho la que era de Fita caben 21 arroves.

Són 75 arroves. Falten-ne 25 arroves per a 100 arroves.

Les 25 arroves es poden posar en cosis pues n'í.à 5 grans bons per a poder tenir en casa 100 arroves oli.

Però més val tenir-ne 50 arroves de bon oli y lo demás cosi estilar y a la taberna mesclar de remolt bo.

/27r/Adbitre bo per a la conservació de totes les bótes y tonells que es puguen adobar y puguen servir, i traure útil de elles.

Millora bótes y tonells. Ans de veremes en tems se han de mirar totes les bótes del seller megües y que les vecha el boter, fent-lo anar un dia aposta en tems, y fer-les abaxar les de dalt bastiment.

Y después de vistes les que no es puguen abobar, per costar molt de adops, en exe dia se han de desfer y guardar les dogues y sèrcols bons.

Y totes les que es puguen adobar dexar-les.

Y els tonells del matex modo: desfer los que no puguen servir y guardar les dogues y fons per a adobar les atres y els atres tonells.

Y totes les millors de les que quedaran fer-les adobar en tems per mon comte per a veremes, per a llogar-les a deu reals per bóta.

Y els tonells també fer-ne adobar per a lo que se oferixca en tems, y no dexar-ne traure cap de casa.

I les atres bótes que quedaran per adobar, de les més de adops dar-les per los adops, llogar-les lo primer any y a trueque de que les adoben y les fasen servir si tenen mols adops, que pagaré la mitat adops y quedaré dogues i fons.

Se ha de fer tonells de les dogues i fons de les bótes que es desfaran o fer jurmar alguna bóta, si no demana Pertegàs molt de mans.

Y en après de elegides totes les bótes que quedaran y desfetes que siguen les ruïns i els tonells, per veremes se ha de fer memòria de totes les bótes i tonells megües i les 8 de ma sogra y els tonells, com de els cubets y portadores lo matex.

/27v/**Forment per a rendir y bona talega fer.**

Venent lo forment de casa y comprant-ne de Guadalest que pesa sempre lo cafís a 14 arroves i micha, dic a catorse i micha, a la collita o entre any alguns cafisos pasat setembre.

Adbitre rachola, morter, taulells de uns y atres, y enpleo botiga Sant Esteve.

Benefici botiga y meu. Per a este adbitre de la rachola y morter davall cubert y madera vella y puesto per a tot lo dit és bona la botiga del forment de la mare, posant bon pany a la porta sens candat i adobant-la molt bé y per dins barra travesera per a postic y porta.

Per a assò avia de tenir 4 mules y un atre fadrí, Vicent Cuenca o atre, y per a dur garrofa per a vendre en Quart o en València en alguna tenda.

Y vi comprar alguna bóta.

Y prevenir-me en lo estiu de uns quans millers de rachola prima y taulells y de morter, disponent el posar-lo davall cubert, que no tocàs sol ni aygua, y part en casa y part en la botiga. Y fer-li un tros de teulada vana en la matexa madera vella o dur-ne de Quart de més llarga. Y la de la cavallerisa fer servir etcètera, que navegàs una galer(a) llaugera de aparell, no caregant molt.

Per a asò avia de replegar un poc de diner i enplear-lo en tot lo dit, en rachola, morter, taulell, garrofa, vi.

Y fer un llibre o mà de conte de entrada y exida per a veure la ganància.

De este adbitre y.à part en lo llibret adbitres y es podia usar dels demás adbitres.

/28r/**Adbitre en lo ort de casa.**

Enpeltador bo Puchades de la Creu Xàtiva, de agre y lo demás. A conte murteres encanyisades ab rosers fins ben espesos a les encanyisades y en un quadret espàrechs ver(t)s de Sent Miquel de los Reyes¹⁴ y plantar abres fruites ivernesques y fer-lo conrear, fent lo dit. Y arendar-lo a algun ortolà de así de València, a miges.

Y d'exe modo estaria lo ort curiós y es trauria alguna cosa.

Les vinyes. Les 43 cafisades de vinya se han ronput i llaurat a 7 soles en 40 forcats.

En este any 1685 per febrer se ronperen totes les vinyes de les 3 partides y 2 quadros mallolet de Buc en quaranta forcats, tots de seguida, llogant els de Galiger i de casa, a 6 y a 7 forcats cada dia, per llaurar-o rompre-u de bona saó.

Puguen a 11 sous los dits 40 forcats 22 lliures redones, en què les 3 relles sols costaran 66 lliures, poc meins.

Inportant vi dols. Per a trescolar lo vi en facilitat a la vella de janer.

Encara que no y acha més bótes en un joc de cuiros que es lloguen es poden trescolar totes, anant trent la farga de cascuna, posant una bóta en los cuiros i buidar la farga de aquella, dexant un poc de vi per a menechar-la i que se escórrega y fornar-la dels cuiros a la bóta, rentada de la farga.

Y axí en les demás per asegurar lo vi y que prenga exutea, trent les mares o fargues, y posar-les en una atra bóta o tonell gran de 40 cànters etcètera.

Provar-se pot un any en 3 o 4 o 6 bótes.

Procurar tanbé tenir sempre bótes fines sobrades buides, sols en un poc vi, fresques. De les 8 bótes de mon sogre.

/28v/**Pacte nou per a en arrendar o nou tracte de migés arrendament.**

A qualsevol dels 3 arrendadors o 4, els que tenen les terres nostres Olmo, Puchades, Fita y Carbonell y també el miger Navarro o a qualsevol atre que les tinga, en arrendar o nou tracte migés que se especifique que ens han de donar cascú 2 parells de gallines, lo hu a Nadal y l'atre a Pasqua de Resurrecció o Carnestoltes, en recompensa dels bons partits y conveniències que els faré per a ajuda de costa a les terres y barraca, canyisos etcètera y garroferal etcètera.

Perquè yo no en crie, de gallines, ni en criaré, ni en tinc y les conpre cada any.

O la vàlua de dits 2 parells de gallines cascun any.

Adbitre inportant. Adbitre per tenir mules y galera de fortuna per a llaurar y galera tir(a)ges.

Mules de poc preu no molt velles puc comprar o baratar, vistes y regonegudes, encara que estiguen flaques i de més fortuna, en Camarasa o atre galerero o careter, per a poder acampar en lo laurar y tirages de galera que serà lo que més me importarà per les obres de Quart, pertret y atres coses.

Y la galera no molt pesada.

Y més, que per a tirages obrar de pertret y per a comensar, en lo interim de usar de algun adbitre, seran menester més mules, lo meins 3, baratant la gavacha o venent-la i comprant-ne 2 mules de fortuna no molt velles.

Y la galera baratar en atra més llaugera y de fortuna galeras tanbé.

/29r/**Rebostets a mà presisos 2, ab porta, pany y clau noves y rexes.**

Dos rebostets se han de fer, lo hu en Quart -que estiguen a mà- y lo atre en València, per a tenir coses menudes i que no enbarasen lo aposento que abite en Quart ni lo almari que tinc en València per a poder tenir la roba bona de color y de vestits negres ab més conreo.

Se han de fer en dits rebostets en la paret escudellers y algun almari i en estans, encara que no tinguen portes almari que en posar un tros de guadamasil davant bastarà.

Y estos almaris dins la paret o en trosos taules, escudellers de rachola.

¹⁴ *Sic.*

Lo de Quart potser en la seldeta junt sisterna y mudant pany y clau.
Y lo atre en València junt al terradet canbreta.

Prevenció cultiu vinyes, ans del colp seda y del segar y batre.

En lo ivern ronpre-les promptement en ploure y la segona rella consecutivament.

Y per tot abril el cavar los seps i broses majors del banco¹⁵.

Y en primers de mag tanbé es pot cavar seps i barseres, y en dit tems si y.à saó, ans del colp de la seda y del segar y batre, llaurar-les y majurcar-les la terser rella, que después ya no es pot tanpoc entrar en les dites vinyes a cultivar-les per mols inconveniens y perquè en lo colp seda y segar i batre no es troba gent per a cultivar per ningun diner.

/29v/ **Prevenció en tems per a filar y llogar torn, ans o después, si es proseguixen los anys en filar. Disposició millora torn filaner y rodes.**

Y.à adbitre ans de filar. Parant lo torn en tems, ans de filar en casa, es poden traure 4 reals per a millorar lo torn y rodes, dexant filar a algun filaner del poble algunes partidetes.

Lo ús i costum del pagar del lloguer del torn y rodes és el pagar cascun que fila de cada dia dos .2. reals i la sendra per a casa.

Y el cobrar lo dit lloguer se ha de cobrar lo matex filaner de cascú per a nosatros, com fa Sogòbia, y per a axò se li ha de advertir al dit filaner axò.

Y asò es pot usar d'este adbitre ans y después del filar lo capell de casa, si no és molt.

Y de la llenya de cada dia del filar paga Gracià Ribes 7 reals, 14 sous.

Y més, per a filar-se com se deu filar se ha de millorar lo dit torn ab tots los albansos que y.à en lo torn de don Domingo Mateu, de totes les menudències que ha fet fer Sogòbia molt profitoses. Y sobre tot el fer fer o comprar una roda més y que n'í acha 4 rodes. Y més, la perola fer canviar si pot ser o comprar-ne alguna usada bona, fent la diligència de algun puesto. Y la perola y permodos no s'an de llevar ningun any. Y les falques masa despasadora y tot ab lo conreo que Sogòbia ho té. Y fer posar als permodos uns trosos de vidres dobles al fi, tot com allà, dient-ho a Sogòbia.

/30r/**Adbitre. Si vist los útils y vàlua dels fruits a miges de les 15 cafiçades horta, la mitat de tot que no valgués tant com si se arrendàs, que allò és sert, arrendar entonses a Navarro o atres repartidas ortas.**

Es pot fer lo còmputo de lo que ve a quedar franc de la mitat dels útils migés i rellevant los gastos que me ocasionen dits fruits y particions y bestretes i sequiage per mitat y atres perjuins, que arendat en meins mal de cap i meins gasto empar si es posàs en tall de raó les terres.

Y lo del fem y andanes y atres coses y garroferals apart arrendar, serà sert. Lo millor el arrendar a Navarro ab fianses o a atres arrendadors ab fianses i pactes i circumstàncies.

Nota. Los útils y fruits heretat es poden traure en fasilitat fent quadern o llibre dels recibos fruits heretat de los mitgés i del secà a les collites, continuant les anyades de tot gènere de cosa i afigint lo delme lo que li va tocant, que per ay es pot traure també. Per la obligació del escusado s'an de continuar delmes i fruits.

Un tint, 4 mules. Un fadrí més y una egua. A Miquel Geroni que escriga a Valdigna. Y 2 galeres.

Una galera no molt avantaxada per a dur areus al secà i anar y venir.

Y atra de tràfech. La una de 2 mules y la atra de 3 o 4 mules, fent-la el mestre d'axa, el Sort, que és bon oficial.

Y de exe modo, lliure de la orta i que els arrendadors nos donasen erba per a les mules en pago, fent alfalsos per a arrendar de quant en quant en tenir bona cosa de fem, returant-me sempre un parell de trosos per a fer alfalsos per a casa.

Y arendant-los y posant pacte als arrendadors que sempre i quant los demanàs un tros per a fer alfals donant-los atre per a ronpre-me'l que me l'aguesen de ronpre i canviar en lo tros que em pareixerà.

/30v/**Al batre atre any disposició.**

Importantíssim per tronades. El procurar fer batre en l'ora lo serrat immediatament que estiga segat, sens dilació mes que el garbechar.

Y si y.à faves o atres parves de secà o cosa meins important dexar-o per a después garbechant-ho a la era dexant-ho allí apart.

¹⁵ *Sic.*

Per les tronades si comensen no dexen batre lo serrat y tot és confució y es banya el forment en la era, se ha de solechar presisament i tot és treball major.

Dispoció de els fruits tots, el traure el número de ells en facilitat i el enpleo de dits i vàlua.

Inportantíssim. Se ha de tenir cuydado en lo recibo de dits tots.

Des de la seda quantes arrobes de capell pagadores y la vàlua a preu corren.

Y del forment lo número de cafisos después de garbellats quans i lo preu corrent de dits a la collita.

Y de les faves lo matex.

Y de les garrofes pesant una galerada a la collita i la vàlua saber a com la collita y quantes galerades y apartar 350 arroves per a cada parell de mules, pesades a un quarto o cambra dividits, y les demás judicar se han de vendre o dar en pago i fora mal de caps de rallar arrobes y cafisos etcètera.

Y del vi quantes bótes a la collita, apart delmes de tots fruits. Y rellevant lo que siga menester per a casa, unes 2 bótes y delmes, i el demás en pago o venut i la estima del vi a la collita en estar clar.

Y lo matex en lo oli escriuré. O rallar totes les arrobes de oli clar de entrada. Y apartar 10 o 15 o 20 arroves per a casa y lo demás per a vendre.

Fent la estima de a com a la collita, que lo demás de vàlua i augment preu per guardar los dits fruits és adbitre y tenint d'exe modo y sabent la entrada de dits fruits, d'exe modo en facilitat, puc traure i saber quin número són i la vàlua de dits.

Y lo demás és adbitre.

/31r/Orta tota arrendada y no a miges millor me par seria, ab bons pactes y reservant-me les bases y un tros o 2 per alfals.

Nota miché, inportant. En pareex que em seria més convenient el tenir la orta tota arrendada, meins 2 trosos per a alfals, que no tenir-la a miges per los molts gastos y bestretes que me ocasiona d'este modo y moltes coses que no contam al miger com se deu contar ni ens posam, que me inporten mols reals al cap de l'any, y d'exe modo se escusava el filar també.

Y més, ab pacte que avia de dar-nos un tros o 2 trosos o los que agués menester per a fer alfals y rompre'ls ell per la millora alfals y reservant-me les bases, y lo del fem y andanes y bases apart, y els garroferals.

Y si no volgués Navarro, fer-o còrrer a trosos y partides y no tot de una ni en junt per traure'n més de arrendament.

Y apart lo de les andanes, bases, fem y garroferals, ab bons pactes.

Y que la galera navegàs en 4 mules y estager a 6 sous, y un fadrí y un tint y 4 forcats o 2 parells, promtes per a el secà.

Y fora de tant de mal de cap y gastos de bestretes y voluntaris, que ben garbellar a bona o mala collita sabriem lo que teniem de renda de la orta, que és tan cara, y cultivar bé el secà, que forment y palla mules a la collita en molta conveniència en tindriem.

Y seda no filar sinó comprar seda en València, per a filar o per a guardar.

O no tractar en seda sinó en atres coses i veure les obligacions entonses segons la renta de sabut.

Que de la orta, per últim, sols se pot fer cas del forment y exe ens està car d'exe modo, que la seda no té preu etcètera, y escusar gastos d'anades y vengudes i filades etcètera.

^{/31v/}**Nota. Tares, sàries y taleques per a pesar garrofes, de ordinari y corrent.**

De les sarrietes de burra es lleven de tara digüit lliures, 18 lliures [en blanc] onzes.

Y de les grans sàries se lleven de tara 24 lliures [en blanc] onzes.

Asò és fora la corda que posen per a lligar, si és grossa. Y fora si les sàries i sarrietes són de major marca o si tenen pedasos que axò en exe cas es degüen tarar en romaneta.

De les taleques es lleven 6 lliures [en blanc] onzes de cada taleca tara.

De les sarrietes de carbó, so és, de les grans es lleven de tara sols 12 lliures [en blanc] onzes, dihic 12 lliures [en blanc] onzes.

I ans de pesar s'a de llevar lo que ve damunt del carbó, romero o etcètera.

I si no después pesar-o en la sària tara.

A lo de la millora jàsenes obra nova de la teulada per lo ben parèxer.

Ans de puchar los barandats lo fuster que les sepille en los bastiments que faran per a fer los dits barandats.

Y después cubrir les jàsenes de algeps seguidament en lo barandat.

En cas orta arendar tota.

Seria bo reservar-me 4 o 6 cafisades per a erba y forment, les de més poca fulla, ab serts pactes en los arendadors de ronpre els alfalsos i canviar de trosos els de meins fulla.

I el secà y dites 4 o 6 cafisades per mon conte ab 4 mules.

Pacte nou per a migés o arendar.

Que no m'a de fer era en ningun tros per ser molt perjudiciós a les terres ni garbechar en galera.

Era per a tots en lo troset de Les Eres podia ser.

Asò si són migés però arendat no.

Y el garbechar tot ha de ser ans de batre, per lo treball cavalcadures que han de batre.

/32r/ **Adbitre y modo dividir forment en un matex oró de 2 modos, de rogalt y de bo y no tan bo quant n'i.à poc de hu y atre.**

Divisió forment en 1 oró. En un matex oró es pot dividir lo forment de 2 o 3 modos o gèneros, posant unes estoretes de per mig.

Orons que caben 6 cafisos fer que en capien 8.

Fent-los posar y afegir llata desfent vores y dexant-los desbocat(s) y no copats.

Puesto per a tenir forment en orons, a mà i en meins cost, provar-se pot un parell de orons.

Com don Domingo Mateu. En lo seller del vi y garbellar en la entrada.

Lo torn o coriola per a puchar lo forment al graner com lo de Miquel Geroni o com lo que trasa Francisco Martines, en meins cost.

/32v/**Disposició caritats.**

Atre any apartar dels balets primers del serrat 6 o 7 barselles per a tot gènere de caritat i dar de allí i que no toquen dit forment.

I per a sent Tomàs lo matex.

Y per a refer al delme si ens descuidam.

Disposició delmar atre any lo forment.

Cada parva se ha de delmar del matex forment en la era y si queden barselles soltes pagar en mig almut i que quede redona cada parva.

Lo forment del escusado.

Atre any ans de venir los delmers fer-lo mesurar tot per saber quant forment y.à y dividir y posar tot lo delme de casa en un puesto, del serrat, y si y.à blancal apart.

Y el delme del serrat dels arrendadors apart del nostre.

I lo delme de la palla lo matex.

Y més cuidado atre any de fer mesurar lo forment que rep de Fita y Carbonell.

En què atre any conte y raó en quadernet apart en lo delme, per a el dia del entrego inportarà molt.

A una part los cafisos y barselles de les parves per saber lo que ha agut, ya delmat, perquè de cada parva s'a de delmar i quedar redó el conte en mig almut en aver barselles soltes.

Y a atra part les barselles escriure les que anam apartant el delme, per si y.à equivocació de una part o atra que es puguam devenir los delmers mesurant dit forment dividit, per a veure si y.à equivocació.

/33r/**A lo del fer cànem miger.**

Bé podiem fer un tros o 2 cada any de cànem y vendre'l en bri, dic en erba, per los treballs que ocasiona.

Y el cost ab pacte que no avia de dexar res per a llavor.

Y en axò apanyariem les terres i treuriem per a pagar fem.

Y ab pacte que lo avia de enbasar en la nostra basa pagant-nos lo lloguer de dita qui lo enbasaria.

Lo delmari del escusado en lo vi, apartada i treta la promícia.

Si el arrendador del senyorio y promícia no volgués pagar a sou per cànter dels treballs vi, y li paregués que no delmaven bé lo dit vi, la obligació és de dexar-li en la vinya lo delme, de cada 35 tires una y que se'l replegue y en exe cas lo delme del escusado es deu delmar, treta i dexada la promícia en la vinya, sols¹⁶ de cada deu bótes o cànters 1 per a lo escusado, dic de cada 10 una, treta la promícia¹⁷.

Diu Gaspar Monsó que treta la promícia es deu delmar del delme i ters delme, que és la part del escusado de cada 15 una o cànters o bótes del cos de la collita.

Nota. Però se ha de avisar al arendador lo meins 8 dies ans de veremes que li dexaran la promícia en lo camp, de cada 35 tires 1, i no se ha de dexar les tires a soles sinó de 2 en 2, de cada 70 tires 2, per los descabretadors no furten i ab canyes senyalades tires.

/33v/Obra presisa y utilosa en Quart per a rebost y augment de rebost, per a moltes coses y en fasilitat se pot fer y poc cost.

En Quart. Lo de la millora del rebost en Quart y augment de dit rebost es pot dispondre el pendre lo apocento dels estagers, que està al costat, y la porta primera per a la segreta y la altra porta per a dit puesto aon està güi la divició de dit barandat, per a que acha divició en dit rebost.

Y la finestra gran dels estagers es pot posar en lo atre aposento que media el caragol escala, per a dits estagers fer-los allí un aposento ab bon paÿment.

¹⁶ Inici de paragraf ratllat.

¹⁷ Fi de paragraf ratllat.

Per a el rebost una rexa y al barandat atra, que pase el ayre del un rebost al altre. Y después es poden fer bona cosa de escudellers en los 2 dits rebosts, escudellers baixos per a tota cosa.

Y més, en dit rebost posar y fer fer un almari en la paret, bo, forrat de fusta si pot ser, ab son pany y clau.

Necesàries. Presís en l'ora dispondre en 2 puestos, en lo puesto que tinc dit en este quadern per a la abitació de dalt de la casa, así en Quart, y per a la família de baix tres necesàries en bon puesto, ab sa caseta y divició per a 2 baques de necesàries y fer com una caseta ab sa porta.

El puesto és a la raconada de la carrosera aon estava el galliner i el morter. Allí fer cavar ben fondo 2 colls de senidors y fora fer un banc per a dites necesàries ab unes tapes de fusta enfrontises, fent-les amples dites o dit banc.

/34r/A lo del puchar garrofes un home a soles, y quant les puchen totes en la collita garrofes quant se queda hu.

Prevensió mantes y sacs grans. És millor el que les puche a mantades y no en taleca, que s'abreua més y en poden puchar més que en taleca, tant per a un home a soles quant se queda per a puchar-les, quede a dinar i no y.à qui li tinga la taleca, com quant les puchen tots una vespra de festa, és lo millor axò.

En què per a any que n'í.à moltes la prevenció que ha de aver de mantes per a puchar-les y sacs¹⁸ grans, tant per a axò com per a la galera el tirar-les, de com les pleguen y per a dur-los plens damunt galera al darer camí y en algun camí entre dia.

Y que les estores estiguen bones y sarrieta sempre per a la galera.

A lo del conrreo puchar garrofes, que no les calsiguen.

En la garrogera al muntó posar trosos baules per damunt de el muntó per a que no les calsiguen quant les puguen y trosos costers.

Per a triar esportimades bones.

Esteve Folgado és plàtic y diu que se ha de mirar que lo textit dels travesers o malles estiguen reforsades.

Al tirar lo esportim es veu si y.à clarures i si les malles són dobles i de bon espart, que no siga curt ni negre ni masa verdós.

*/34v/***Dispoció y pactes del tracte del fem de casa en Navarro per a en acabar de ajustar lo del arrendament del corral que¹⁹ s'a de treslladar assí, que està per equivocació en lo qüern de notes y calendaris de la acienda de la mare²⁰.**

Que li donaré a dit Navarro, miger, tot lo fem que es farà en casa des de el dia que tractarem, apartant lo que aurà fet fins dit dia que s'a de traure migerament en acabar lo arendament del coral en continent, que ve ha ser 3 vegades més que el que ell pot fer en sa casa, per mols aumens y percasos de ganado que y.à més i cavalcadures, ab pactes en esta conformitat:

Tracte de el fem de casa en Jusep Navarro, miger, que s'a de tractar i fermar dels 2 en un paper. Que el dit Navarro ha de traure ell, tot i per son conte, a la basa sempre que se li dirà, a ses costes llogant homes i cavalcadures per lo perjuý de les cavalcadures en lo estiu, i tenir casa neta.

Y que lo girar lo dit fem en la basa ha de ser per son conte.

Y que m'a de dar fem per a refemar los alfalsos, i per a fer-ne sempre que se me oferirà lo bastant fem, fet y que si en compre alguna partida me ha de pagar la mitat de lo que em costarà de preu i tirages, siga en lo poble o forra de ell.

Que la palla s'a de partir i entrar en casa. Y que la palla la am de partir com està en lo acte, y que am de partir de tot lo que es farà en la heretat de dit fem, poc o molt lo que sia.

Y que m'a de fer un tros de melonar tot sens carabases per a partir, de tot lo any, cada any, y unes poques sebes per a casa per a partir en dit tros, y sigrons als màrgens.

Que si volgués yo fer sebar, melons de madurar primerencs o de Alger, que m'a de dar fem i no am de partir o pagar-me els melons a partir.

Que comprant-me yo lo fem faré en lo tros que em pareixerà melonars, sebars, sens partir.

¹⁸ *Sic.*

¹⁹ Inici de paragraf ratllat.

²⁰ Fi de paragraf ratllat.

Y per a assò s'a de fer un albarà de dit tracte fermat de els 2 y en qualsevol tracte que tingam apart del acte ha de ser ab albarà fermat dels 2, per no estar en quistions.

/35r/**Per a llavar bótes seques, agres i no agres, i no amerar-les onplint-les.**

Lo primer de part de nit dar-los una caldereta de 3 cànthers de aygua calenta y cabechar-les i dexar-les que se ameren totalment.

Y de matí, en aygua freda sempre és millor, llavar-les en aygua calenta y no omplir-les per a amerar-les.

Disposició de les bótes que no serviren. Per a conservar les bótes que poden servir fresques, encara que estiguen agres.

Es pot posar entre any en elles vinagre o talvinades, si estan agres i si fines most o vi bo, 4 o 6 cànthers.

Y d'exe modo en venir (v)eremes costaran meins de adops de sèrcols i meins de llavar, y podran servir.

Disposició dar torrons vespra o dia de sant Donís.

En veremes trescolada fer pastar 1 barsella forment, molent presís 1 o 2 barselles.

Fer-ne un plat perdiguer de torrons, trosos i trossets, y un atre de polla de almelles y torrat.

I cridar a tots los caseros, als caps de casa.

Y en tenir-los juny i tots replegats en casa traure lo dit i repartir enjunt a cascú un tros. O, lo millor, que prenga cascú un poc de cada cosa, fent los trosos iguals.

I reservarem de tot un poc per a els demés.

/35v/**Disposició al trescolar veremes per a triar les bótes que s'an de onplir.**

Les bótes llavadades més grans y segures de agror y de que no se'n ixquen primeres per a omplir, y después les perillofes de agres y de exir-se'n y dexar les últimes les fines per a si en sobra alguna que n'i acha per a trescolar si se'n ix alguna.

Y se ha de pasar a la taberna vi.

Los cubets en sèrcols ferro y portadores en octubre 1685 en queden.

Portadores, 22 vexells, 22 portadores totes.

En queden los següens: de portadores sabogueres, 8.

2 portadores, 1 algeps -la torní no era megua- y atra per a trescolar.

De cubets en sèrcols ferro en queden bons, en los 2 de casa Navarro, 13, dic tretse, que són tots 23.

Vexells i una cremada. Dins los trulls, en lo hu y.à 15 vexells y fora en queden 4 cubets bons y els 2 de casa Navarro, dexats, i els de casa Gaspar Monsó, que tinc dexats i els torna ya.

Dispoció de la brisa a veremes.

En l'ora, ans de escampar-la axí com llansen los peus, fer-la colar només a Antoni el moliner o atre y puchar-la a la andana.

I la corfa als trulls en terra.

Y después de seca dalt tornar-la a garbellar y en ser tems de vendre-la a València, bona y neta.

*/36r/***La cavallerisa llarga. Puesto per a madera vella i nova, per a pertret de fusteria, ferreria i tots trastos que enbarasen en alguns puestos de casa, per a mestretant que es va obrant, y.à puesto tancat y capàs és lo següent.**

En l'ora fer un jornal. Ab esta dispoció que s'a de portar una porta en barandat doblant per a el bastiment. La porta ha de ser la que estava dalt al graner damunt carrosera que té bon pany y clau, de bones guardes, posant en les parets i fent clavar bigons llarcs per a posar taules i cabirons y atres trastos en alt.

En dit puesto s'a de replegar tota la madera que y.à en casa esparsida i que està a la aygua, dels puestos que tinc notat arrere, fent-ho derrocar i traure a estall.

Y més, tota la madera dels bastiments del seller que s'a de desfer i part del atre, desenbarasant tots los puestos que estan enbarasats en madera, teula y rachola, axí vella com nova.

De la que m'a de tornar Alcàser etcètera s'a de fer apanyar lo pesebre de aon està la egua, tot a un igual com estava, i reomplir lo fondo y apanyar finestres lo fuster en trossets de taula i els pestellets en cordetes de xareta i dalt de cànem, per a que les tanquen i obriguen per a tenir exe estable de reservo per enbarasar el del estable llarc en lo dit per a mentres se va obrant.

Per a manpendre los estalls de les obres presises per a fer abitacions i graners, per a traure alguna cosa de lloguer per a ajuda a la obra i beneficiar i alsar tot lo pertret y el algeps, puc tenir allí en cantitat durant la obra tancat i moltes coses.

/36v/Y la palla a la pallisa de dalt comprant corriola y per a tenir los arreus en lo aposento del cogero y en la distància del galliner de fora llevant lo canyís i posant-lo de costat, a modo de barandat, en una biga a la vora.

O fer barrandat i allí tenir forcats y aladres, los que no cabran en lo aposento cogero, y per a ferramentes menudes al puesto de la ferramenta o que les tinga dalt lo estager dites ferramentes etcètera, en lo aposento que té dalt o davall lo llit, a mà.

En tenir junta tota la madera y la gàsena del coral taberna i bigues de la porgada de dit puesto veure si en exe pertret de madera es podrà cobrir lo graner ample aquella navada, posant divicions de jasetes per a teulada vana, que cubert una vegada después Déu provehirà per a segon trespol.

I fer la casa o graner que s'a de fer per a llogar, dalt y bax fer pallisa o seller, supuesto que les parets estan bones.

O fer primer en la dita disposició la cuberta del graner damunt carrosera, que és més estret, per a llogar, disponent dita cuberta ab gasenets i aprofitant tota la madera curta vella.

I l'atre después fer-lo casa i coral mitat i a la part de casa la atra mitat de coral per a pallisa o arreus etcètera, donant-li la entrada a dit graner per la escala que s'a de fer o fer-ne una a la part de dins /37r/de el seller, ampla seguida, tapant de barana enbarandant a la part de dins del seller i obrint porta dalt, per estar més a mà, per a puchar a dit graner, per a llogar-lo, obrint porta al costat porta seller carrosera y llevant lo caragol que y.à, que es cau, fent primer dalt lo pasadís que tinc pensat per a masar-se per la escala al coralet que s'a de fer.

Al fí es pot triar lo hu o lo altre, lo que coste meins, estiga millor y enbarase meins per a el efecte que dits puestos han de servir.

El seller, abitació de la casa de la taberna.

Si no em fan arendament de 4 o 6 anys que buide y no llogar-lo sinó per a tenir bótes i maderas i pertret y atres coses tancades en candat, y les gerres per a oli.

Puesto per a tenir morter pastat a cubert.

A la raconada carrosera, mentres no es derroque el caragol, y al galliner y al puesto aon solien fer la pallada.

A lo de la madera de la porchada del coral de la taverna.

En aga quede, que la jàsenas de dita porchada està ruín, i que am mene i fer maderas per a obrar, puc fer derrocar exa porchada a jornal.

Y que puc fer de dita maderas o atra, si sobra, navades de alla, el cubrir midint la maderas la cambra de Felicianas Teulada, per a llogar per a gra.

I aquella maderas de la cambra més curta per a les obres de casa.

Y que la gàsenas serà menester per a les navades de casa.

/37v/ **El posar arena en lo forment és beneficiós per los cucs i corcó.**

Diu Gusep Llosano que a més de el ser beneficiós el posar en los orons del forment arena per a que no es calfe el forment ni es corque que mata el cuc y no dexa criar res i es conserva sanser y que no és menester fer solechar-lo.

Los orons en enpostats sempre i no en terra en ningun puesto.

Gateres a les portes grans bax.

La navada de la casa de la carrosera a estall o ajornar cuidar.

De traure en linpio quant costarà a jornal per los jornals que entraran per a fer lo còmputo de les demás navades que s'an de cubrir, contant jornals de derrocar y tot.

A lo del fem si se arrenda atra vegada el coral del poble.

Que li daré a Navarro la mitat de la palla y la mitat dels jornals del girar lo fem y de cobrir-lo del pols del camí a tongades y la galera i mules sempre que aurà de traure's cantitat de fem. Però que jornals tots los del traure el fem y posar jasos, han de ser per son conte per sanser.

I pagar-li la mitat del arrendament del coral, donant-me fem per a fer alfalsos i refemar-los a tots fems.

Y partir de tots qualssevols fruits que es faran en la heretat per mitat ab albarà fermat de els dos per escusar qüestions.

/38r/ **En 1687 per setembre. Adbitre y alivio per a el gasto de les obres, de mans i pertrets en Quart y renta de més de 35 lliures.**

Per a el gasto obres de Quart, alivio. Es poden obrar les 3 cases eo abitacions en Quart, majors, apart de la casa principal que y.à y pot aver, enpleant los pertrets que y.à de madera y rajola, de lo que es va desfent y se ha de desfer y derrocar de tot lo més perillós, so és, la casa de la carrosera y la del costat, que és lo seller perdut que y.à que se ha de fer casa en facilitat, y la casa principal de la taverna, apart de les demás abitacions, donant-li coral i cavallerisa apart.

Renta de 35 lliures en obrar les 3 cases majors, dant-les barata obres. Que de dites 3 cases eo abitacions bones ab sos corrals etcètera, después de obrades ab la disposició que y.à feta i escrita eo notada, es poden traure de lloguer 30 o 35 lliures sens milacre, les unes en les atres.

Adbitre per a gasto obres en Quart. I la de la taverna per lo puesto de vendre vi uns o atres, que dits lloguers es poden consignar eo dar facultat al obrer de vila que les llogue a qui vulla, donant-nos per elles 35 lliures barata mans i pertret per obrar les dites i totes les obres que se han de anar fent a estalls y a jornal.

/38v/ **Per a any de veremes 1688, Deo favente, presís fer.**

Se han de conprar janvies, carretes i taules de bona mida per a els trulls 2, unes 4 taules.

Se ha de adobar la derrapadora i encordar-la o comprar-ne una nova gran o fer-la fer als fusters de la plasa de la Mercè.

Se han de ferrar les manilles noves premsa nova i un jou premsa tornar argolla cap. I posar argolles noves al jou nou premsa nova.

Se han de fer fer les moses a totes les manilles per a dar millor als peus en lo moso.

Se ha de fer fer un moso nou de carrasca més llarguet i bona corda de cànem comprar.

Se han de fer fer 2 llates de una pesa per a les premses, de Llíria o Leonarda, una llata per a cada premsa.

Se han de comprar 2 gamelletes noves.

Se ha de fer fer la finestra nova en 2 cloendes per a el trull al seller.

Y si n'í agué una atra finestra per a enfront més gran per a dar llum seller ... la de la garrofera vella en rexa i tot que és més gran, i posar-ne atra allí.

/39r/En 1687 per a 1688. Ans veremes presís dispoció de llavar bótes en facilitat.

Advertiment del llavar bótes les fresques, agres y mig fines y seques, més presto llavades en aygua calenta, después de llansada la farga si la y.à corre(n)t, descarregant les bótes ab la dispoció del calfar la aygua en lo forn de les 3 calderes, en 2 calderes bona cosa tapant la una boca en lo cavallet de ferro del rostir en asts, i rajoles i argila.

Y asò ans veremes.

I el adobar les bótes més en tems, primer.

I portadores, cornaleres etcètera i tonellets per a tot lo que se oferixca de vins etcètera.

Per a conservar bótes fresques buydes entre any y tapar-les en sendra los tapons.

Per a conservar bótes fresques, les que estiguen fresques, y si en sobren de llavades i per a tenir-ne per a entre any de buides per a trescolar vi fet y el tonell de 100 cànters adobar-les i llavar-les, so és, trent les fargues y sal grossa llansar una escudella gran a colmo en cada bóta.

I tapar-les bé en sendra i rodar-les quant entren en lo seller alguna volta entre any per la sal etcètera.

Escusen adops, no es tornen agres, es conserven fresques i no costen tant de llavar.

Los tonells vells del seller ruïns baratar-los en tonells nous de aquella granària o que me'n fasa de dita fusta lo boter, dant-li en pago los tonells vells.

Es pot fer una barata de els tonells vells, secs, ruïns en lo boter que si vol baratar-los en nous o ben tratats cotejant cada cosa lo que serà.

O si vol dits tonells i fer-me'n 2 o 3 i pendre en pago la demás fusta de dits.

Que no he de traure diner de bosa y he de tenir lo meis 2 tonells bons mijans.

*/39v/***En octubre 1687. Lo estil del escalar teulades per plegar les pilotes en estos pobles és lo corrent.**

A lo de el escalar casa per les pilotes i ronpre teules remey y lley que y.à. Atenent al perjuí y dany que fan los que juguen a la pilota en lo triquet de Quart, per lo pujar y escalar casa y ronpre moltes teules de les teulades de casa de la part del triquet, per plegar les pilotes que es solen quedar en dites teulades, y.à llei y costum en estos pobles de Aldaya y Quart, segons digué lo balle Simó Christòfol, que el joch de la pilota no es pot escusar però que de cada pilota que es quedarà en les teulades, si la volen, se'ls ha de donar y han de pagar 2 dinés de cada huna.

I no es degüen donar les pilotes de atre modo o que es queden en les teulades.

I no es permet el dexar pujar per dites pilotes sinó que de casa les han de dar.

I cas que la matèria se enbregàs molt podien assí en casa fer pujar un chic que anàs en cuidado de no trencar les teules i que se estigués dalt mentres juguen i dar-los les pilotes, donant-li 2 dinés de cada huna i que cada teula que ronpria la avia de portar nova i els dinés de les pilotes per a dit chic de les dites escalades y no de atre modo.

*/40r/***Brisa, modo de traure'n molta en una erada y tanbé en l'ora encara que estiga banyada i millor per a traure'n més sols colocar-la en un arer entre dos.**

Se ha de comprar un arer bo, gran, mijà, arer clar ha de ser no espés, fent-lo fer per a la brisa banyada traure i colar de fresch en fresch y pujar-la a cubert que se exuge.

I la corfa después a cubert per a sendra i per a les mules hivern en la palla, a falta de erbasera.

En ploure, dich, la brisa es pot garbellar en l'ora en un arer, humida o banyada si plou, en un arer i no en colador. Entonses i después de exuta fer-la colar en colador. En lo arer colar entre dos trent lo colp de la corfa, qualsevol ho farà.

Y més, lo arer pot aprofitar per ofegar capell, per a garbellar solages, garrofes i olives, y faves y forment si ho volen practicar, més permanent que colador etcètera.

Que Miquel Rios en lo mas senyoria en tragué molta d'exe modo, de brisa.

/40v/**Pactes arrendament barraques Olmos.**

Ab pacte que sempre y quant succeís el cremar-se qualsevol de les 2 barraques, barraca o barracús, que haja de pagar la mitat de el dany i cost i pertrets.

I si és per sa culpa que se averigués, tota a ses costes la haja de tornar a fer com estava.

Adbitre bo si y.à un poch diner que enplear en garrofes.

Nota. Que les garrofes del Grau, si no estan marejades, no es corquen y es sustentem molt. Del pes de València y del Grau quant n'í.à de bones i barates que no estiguen marejades y prevenint al pes traginers y puesto per a tenir cantitat en València per a tornar-les a vendre o per a portar-les a Quart per a vendre-les a sos tems.

O dar-ne a les mules i les de casa vendre.

Es pot guanyar molts reals i contentes les cavalcadures de casa en este adbitre de comprar garrofes de les bones entre any, del Grau, bones i barates no estant marejades, en tems exut.

Y tirar galerades a Quart y guardar-les per a el batre, que es solen valdre molt i entre any, i per a mesclar-les en les de casa.

Les garrofes del Grau, no estant marejades, no es corquen i el puesto que sia bo y apart i tancat. E més, tenint cuidado en lo pes en lo Grau persona de satisfació

y en lo mercat al pes es poden carregar alguna galerada que en venen de bones y barates.

Que és més barato y de meins perill i cost de mules y galera d'este modo que enviar a Castelló y a atres ports solsquevol²¹ ocació de bones y barates.

Puesto per a garrofes cantitat y oli gerres, la botiga de Sent Esteve, en teulada, paymentada y bona porta i bona tanca, portes ferrades. Y obrant la botiga de Sant Esteve pot servir per a axò, oli y atres coses.

/41r/A lo de les bótes buides fresques, per a que tot lo any estiguen fresques, ab mols útils, modo.

Conservació bótes buides entre any. El millor modo és que les bótes que sobren buides fresques, si estan fines bones, posar-los vinell o un poch de most.

I les altres que no estan fines fer-los traure les fargues i llavar-les. Dos ne llavarà un home cada dia.

I después si estan molt agres salmorrada calenta.

Y si no estan molt agres, después de llavades i adobades primer en sech lo presís, posar-los mig almut de sal en cascuna y 2 puals de aygua freda, i rodar-les i dexar-les estar.

Es conservaran fresques y en bona olor i no es corquen y a tot tems bones per a posar vi. Y escusen adops i el cost de llavar-les: si estan seques, en farga, que no en llavarà una un home en un dia.

Per a melons dolsos, al plantar de part de nit, aygua arròs en la llavor una escudella.

/41v/Dispoció y divició de les terres orta en lo rech de la comuna de Quart en 1687 de mi, Joan Peris Perdiguier.

Nou sequiage de Simó Christòfol, síndich comuna de Quart, en los anys de 1687 en 1688 y 1688 en 1689, qui fenix per Pasqua. Primera paga en Pasqua de Resurreció de 1677²². Segona paga en Pasqua de Resurreció de 1678²³, finint en

²¹ *Sic.*

²² *Sic.* L'any correcte és 1687.

²³ *Sic.* L'any correcte és 1688.

1679²⁴ a dita Pasqua de Resurrecció. Esent colector de dita comuna Marcelino Tarín, aguasil.

Són vint-y-dos cafisades orta del terme y comuna regans de Quart, segons consta per recibos dels síndichs antecessors de dita comuna aon en alguns recibos se especifica es paga per 22 cafisades tan solament. Sols 22 cafisades.

En este any 1687 arendí a Jusep Carbonell, de Quart, 4 cafisades y mitja en 24 de juny de dit any. 4 cafisades 3 fanecades.

En este any 1687 arendí a Geroni Tasquer, de Quart, 17 fanecades terra, digam 3 cafisades. 3 cafisades: 1 sou 2 de sequiage és la diferència en Tasquer cada any.

En este any 1687 tinch dades a mitges a Jusep Navarro en Quart deu cafisades y dos fanecades. 10 cafisades 2 fanecades.

En este any tihinc per mon conte, meins que més, 5 cafisades, dich 4 cafisades 1 fanecada.

[Total] Són 22 cafisades.

Jusep Carbonell. Té 4 cafisades 3 fanecades en los trosos de la cafisada tros noguer, tros de Rodrigo costat 11 i tros de Cuenca.

Geroni Tasquer. Té 3 cafisades en los trosos del de Balda, poch meins.

Jusep Navarro. Té a mitges en los trosos de la Llenca, senda Aldaya, 4 trosos y les 11 de Rodrigo, tros racó codonyers y del costat 2, tros llarch i troset Eres.

Peris Perdiguier. Per son conte 4 cafisades en los trosos balsa cànem, més les 11, bales 2, tros balsa fem, tros quadrat part damunt balsa cànem.

Paguen cada anyada mitger y arendadors de sa part y ajuda en la cantitat de 4 lliures 5 sous 9.

Cada anyada a 14 sous per cafisada, 7 tacha 7 de sequiage.

A Perdiguier, de 22 cafisades de tacha 1687, a 7 sous, 7 lliures 14 sous.

A Perdiguier, mitat sequiage de Navarro, mitger, 1 lliura 15 sous.

A Perdiguier, de sequiage per sanser de 4 cafisades, poch més, a 7 sous, 1 lliura 11 sous 6.

A Perdiguier, en 1687 una anyada de tot lo pertanyent, 13 lliures [...] sous 6.

Cada anyada de tot sequiage i tota tacha de 22 cafisadesa, a 14 sous, 15 lliures 8 sous.

²⁴ *Sic.* L'any correcte és 1689.

/42r/Nou sequiage del síndich séquia Quart comuna Simó Christòfol en los anys de 1687 en 1688 y 1688 en 1689, finix a Pasqua de Resurrecció.

Ab que la dispocició sarta del sequiage y tacha de la anyada de 1687, per sen Juan, finint en sen Juan 1688, de les 22 cafisades de la orta de Peris Perdiguier és en esta forma:

11 cafisades 2 fanecades. Que Jusep Navarro es quedà per sen Juan de 1687 onse cafisades 2 fanecades, de les quals pagaré yo més de la mitat del sequiage que són 5 cafisades 5 fanecades de ma part, 2 lliures [en blanc] sous 10, y dit Navarro pagarà 5 cafisades 3 fanecades, a 7 sous, 1 lliura 18 sous 6.

4 cafisades 3 fanecades. Y Jusep Carbonell pagarà de 4 cafisades i mija, a 7 sous, 1 lliura 11 sous 6.

2 cafisades 5 fanecades. Y Geroni Tasquer pagarà de 2 cafisades i 5 fanecades, [en blanc] lliura 19 sous 10.

3 cafisades 2 fanecades. Y Peris Perdiguier de la part que té per son conte de terra orta pagarà de la resta de les 22 cafisades de sequiage sols, venen a quedar y resten 3 cafisades 2 fanecades, 1 lliura 3 sous 4.

22 cafisades [en blanc] fanecades. Y de tota la tacha per sanser pagarà dit Peris Perdiguier de dites 22 cafisades, 7 lliures 14 sous.

Esta és tota una anyada de tacha i sequiage de 1687 en 1688, a 7 sous lo sequiage y a 7 sous la tacha per cafisada, y a 1 sou 2 per fanecada, 15 lliures 8 sous.

Ab que em toca a pagar de dita anyada a mi Peris Perdiguier de tota la tacha, 7 lliures 14 sous, y del sequiage part de les terres de Navarro, 2 lliures [en blanc] sous 10, y de les restants 3 cafisades 2 fanecades que sobren a complement de les 22 cafisades que tinch per mon conte, 1 lliura 3 sous 4.

[Total:] 10 lliures 18 sous 2.

A Navarro he de refer lo valor de 1 cafisada 2 fanecades de sequiage, que són 9 sous 4, de esta anyada de 1687 en 1688, per tenir més terra de les 22 cafisades i pagar més sequiage.

/42v/En noembre 1687. Per a posar i tenir vi, oli y vinagre, aon estigam, en 4 gerres envernissades ab sos sacadors totes de llanda.

Es pot dispondre i posar 2 gerres de oli ben escaldades, la una per a de cremar, la atra per a menjar, ab sos sacadors, y vinagre en una atra gerra envernissada, ab son sacador major, ben amerada.

Y per a vi, ben amerada en aygua, una gerra envernizada, estreta de boca, només lloch per a poder-la netejar en lo bras.

I per a traure el vi en un sacador gran de llanda, ab sos anbutts per a tots dits vexells.

Y d'exe modo penjats los sacadors de vi y vinagre en uns clagüets en lo puesto, tot junt, per a gastar família.

Y la gerra per a el vi envernizada estreta de boca ha de ser de les més grans que fan, de exa espècie de uns 5 o 6 cànters. Y amerar-la bé.

Y fora de si se'n ix lo tonell o si es dexe la exeta huberta, o si es fa agre el tonell, o si se exuga el vi.

I si es fa agre el vi a la gerra del vinagre. I rentar-la i posar atre vi.

/43r/ **En noembre 1687. En obrar pinyolera cobrint-la presís y en facilitat, i en l'ora fer.**

Inportant en l'ora fer. Se ha de cobrir la pinyolera y se han de clavar en morter los 2 cosis ab los duells a la part coral, barinant-los un poc per a bona despedida en lo hu, lo més gran.

I a la baseta fer una baseta alteta, quadrada o redona, ben apanyada en taulells per a replegar morca.

I bax atre buit últim escorrim per a el oli, molt inportant.

Per a les premses oli remei en tems anyada oli, posant-les totes a plom i ben ajustades per evitar perill de rompre's cuxeres, anous o caragols.

És sert que si les premses de la almàsera no estan a plom y ben anivellades y ben ajustades, igualment de dalt en la anou y de bax en tallador y casola y taló i soles, que corre perill en facilitat de rompre's una pesa o atra.

Y axí, en tems, se han de ajustar y desfer dites premses i permodos cuxeres. I més, se han de acurtar los sèrcols de ferro de les anous i llevar les falques y ajustar-los.

Y més la maroma corda argue y lo argue mudar y apanyar y conprar-ne de les de espart, groses, del Grau.

Peus moldre oliva solters a 1 sou 3 cascú, i de remolt solters a 9 dinés es poden pagar. En fer alguns peus solters de oliva y de remolt, si llogue a algú, els peus de oliva que els pagaré a 15 dinés de moldre i dar al peu, y els de remolt a 9 dinés.

*/43v/***En València obretes presises, fàcils de poch cost y utiloses en esta casa, en poder.**

Per a guarda de la casa y seguritat i que no ens senyoregen. Per a la seguretat de la casa, de senyorejar i perjuí de lladres per los terrats se ha de fer, a la vora del terrat de casa Anteume, al fumeralet de bax del bugadero que està en dit puesto, una tanca de alsada de uns 9 o deu pams en uns pilars sobre dita vora, que és paret mestra, i de pilar a pilar barandats i al cloure en uns listons y recòrer los barandats veïnals de casa Plats en dits terrats nostres de damunt aposentos o segons pòrgens.

Se a de alzar tanbé atra tanca de uns 20 pams poch més o meins a 30, alsants pilars sobre la paret de junt a la segreta, i tancar de pilar a pilar en lo terradet més bax de casa, en barandat i llistons a los puestos per permanència.

Serà seguritat de la casa i no ens senyorejaren del veïnat.

Se ha de desfer lo balconet naya dexant balcons a les finestres quadra i quadreta per la seguritat i dar més llum bax als entresuelos.

Se ha de fer un marén de fusta en ferros a modo de rextat al pou perquè no puguen entrar per allí.

Per curiositat bugadero y conveniència per a fer los servidors i segreta en puestos més a mà i que no senyoregen. Es pot dispondre una segreta en facilitat i puesto a mà i que no farà mal veïnat i és en lo aposento que no servix damunt establet eo seller, que no servix sinó per a niu de rates aon y.à aygüera i oficina que cau al vall major.

A esta es pot pujar a dit aposento en una canonada i allí fer com un almari ab sa finestra en forrellat y asiento de segreta de fusta ab sa tapa, en son mànech o tenidor en dita endresera de dita oficina.

*/44r/***Cas que es fes la obra en València de la cuina dalt ab la trasa que està discurrida.**

Nota. Obra molt inportant en València, cas que agués ocació de poder-se fer gran millora per a esta casa de València. En exe cas es podia alzar lo trespol del menjadoret, que avia de ser un bon menjador llevant la alcova i alsant dit trespol i finestra es gosaria de sol en dit menjador en lo ivern, cosa tan preciosa en taula, y més pròxima estaria la cuina, en 4 escalons o 5 que auria.

Y més, que lo que és cuina seria aposento en alcova, entabacat i pròxim per a la abitació nostra les criades.

Y fora dels victigals del veïnat de la cuina i que els que venen en l'ora encontren en ella y tan pròxima a la alcova aon dormim, que es podria rodar tota casa sense encontrar la cuina.

Y seria bo per a tenir dalt rebost y puesto per a pastador i taleques farina y pastera.

/44v/A lo del pagar sequiage y taga y poder cobrar de Navarro, tot y que no se enpenye més dit, i adbitre per a que paguen caseros, avisant-los en tems, y dispoció terres a sen Juan en aver contat en Navarro.

Es pot, de bé a bé, dir-li a Navarro, si es possa en tall de raó en lo arendament, que uns 3 trosos li arendarem perquè no se enpenye més y que renunciant i convenint yo, en lo acte arendament nou que es farà, dich renunciant la anyada que li queda de mitges.

I ab bons pactes y obligant-se a pagar lo sequiage pertanyent y tota la taga de totes mes terres de dit arendament.

Y donant-li i bestrent-li de ajuda de costa tots los caseros que li podré dar, pagant la mitat jornals per a la escura de la séquia, pagant-me'ls después.

Y ab pacte que per sen Juan, cada any, am de contar i qui dega que pague.

/45r/En janer 1688. A lo del podar y xarmentar atre any si y.à llenya, xarmens, mijana i seps trosos sechs que lleven.

A estall, o a 4 sous jornal, o a sens, a 1 sous 6 lo sent i vi lo proporcionat segons la llenya serà.

A Manuel Santa y sa esquadra, o Gaudo o si y.à atra esquadra per a xarmentar a sents, fent podar en tems per a poder-o xarmentar i llaurar i siguidet, en aver 4 o 6 jornals de podar, que vagen xarmentant i tirant en la galera a València als forns, pastiseria o atre puesto, per ajuda el podar.

I después llaurar si plou.

Y a lo de els brasos de seps que aranquen podadors se ha de posar forma que vinguen a casa major part i consertar en los que poden axò, que no és rahó que atri se aprofite, pagant-los son jornal als dits. Y que no vinga ningun bras de sep dels sechs a casa i que en esgaren mols que no devien.

Y el que xarmenten si donen llicència se'n porten major part i fan gran dany a les vinyes.

Y el garbo llenya és bona per a el filar i per a pastisers i forners i per a casa gran sendra y bon foch. De un any per a atre fer garbera apart per a casa a València.

/45v/En janer 1688. Idea gran y adbitres segons los tems que alcansam y els enpenyos grans en què em trobe i per a conservació i més útil del secà, més de la mitat major part, y la orta en mei(n)s gasto i més util i conservació de dita, ajudant a dits etcètera.

Per a coge i mules i més conveniència i útil. Y per a poder acudir a les obres d'esta casa de Quart y atres enpenyos i bestretes grans. Atenent al tems que alcansam i de la poca vàlua dels fruits de tota cosa y el gran gasto que y.à i poch útil i el no poder acudir a 200 cafisades que y.à de secà i a la orta, axí al gasto com al cultivar-o, me par es podria dispondre o fer lo que ha fet lo doctor Fèlix Ximeno en Manises en sa heretat, donant sa acienda i cavalcadures, sabent de sert la disposició de tot.

O fer lo què dire.

Que la orta major part tenir-la arendada a bons arendadors que cultiven i paguen mijanament, ajudant-los en tot lo que pogués, en jornals, garrofes y fem per sos camins.

Y la demás orta y les vinyes totes a mitges, ab sos pactes per a la conservació, ajudant-los lo que pogués a miger o mitgers y returant-me les bales de fem i cànem i troset balsa sols.

Y la casa principal de assí de Quart per a tenir un home com Francès Martínez, de cuidado i confiança sols, y per a cuidar del ort i casa y atres coses y que criàs gallines i bacons, en adbitre de prevenir grans a la collita, i bacones criadores y atres adbitres, pagant-li son treball etcètera.

Y que arendador ni miger no avia de estar en casa, per a el mitger la casa de la carrosera y coral del ganado. Donat-los garrofes al miger o migers, a 2 sous la arroba, totes quantes valguesen ab lo adbitre de usar de tirar-ne de la mar i del pes de València i de Castelló o atres puestos, a més de les que tindriem.

Y lo de la almàsera en anys de oli correria per atre camí ab una dona de cuidado en casa etcètera.

Que assò, en obrar, se avia de dispondre donant a dit mitger o mitgers cavalcadures i arreus, estimat tot en fianses, tot entrego i acte de per mig.

Y respecte al cultiu de garroferals tots, oliverals y guarets del secà, que seran totes dites terres més de sent y 40, 140 cafisades avia de ser d'este modo:

/46r/En lo secà útils de garrofa, oli y forment, ajudant les sembrades los caseros y a les collites, i el mitger y arendadors. Que avia de tenir 2 parells, si pogués ser a temporades llogats, de bous i de continuo 1 parell de bous i un parell de mules per a coge i treballar que a el que estaria en casa li daria tant per lo govern del bobero.

Y d'exe modo tenia coge i cultiu de dos parells, ab tal que no avia de parar de llaurar lo parell dels bous en lo secà en tots tems del any garroferals, oliverals y guarets per a senbrar.

Y si dos parells de bous, lo hu llogat per mig any y govern boberos, com he dit, y per a les mules govern, sivada y garrofa prenint en tems, i erba los mesos de vert comprar-la.

Y fora de mal de cap de alfalsos i fem i res de orta per mon conte.

Y per a tirages de garrofa, sivada y atres coses usar de les mules i que el miger me'n dexàs, que mules avia de tenir, i que algun carreter dels de Quart que anàs en les mules etcètera al Grau y al pes, garrofa o sivada i garrofa, y a atres coses y adbitres.

I mantindriem lo coge etcètera i per a anar y venir a Quart a tots tems.

Y que tenint dos parells d'exe modo podien doblar el llaurar a 2 y a tres relles, lo que fos menester, los oliverals i els guarets, a 4 relles y a 5, ben llaurat, que bé es trauria al doble del gasto que faria i es conservaria esta heretat. O se ha de dexar perdre major part del secà. Y també podriem ajudar en los parells a algú per a que ens ajudasen a qui tingués parells i no barata faena, sols a tornajornals.

Que ronputs tots los guarets secà per a sembrar forment i ordi i els garroferals a tots tems bé es podria llaurar i tota la terra campa de Manises y atres puestos per a ordi etcètera, avenint-se en los delmers, y cultivarien garroferals i guaretarien, axí matex se llaura etcètera tot.

Y saber de casa de Vicent Nicolau de mossèn Juan de els adbitres de coge i galera i modo de tenir cogero de exe modo.

Per enpendre algunes de les coses sobredites era menester diner per a comensar-o i posar-o en forma.

/47r/A lo de la oliva de casa si n'í.à bona cosa en tenir-ne bona partida.

Any collita oli. Lo primer de tot delmar-la cridant delme i promícia i de cada 12 cabasos dar-los-ne 1 i después dir esta oliva, encara que no tingués almàsera, faria lo que bé em parexeria de ella: la vendria o la faria olives marsides o la faria oli aon bé em parexeria.

Y lo matex poden dir qualsevol terratinent del terme de Quart. Que pagant primer lo delme, después la poden guardar la oliva y fer lo que els parega de ella, com los demás fruits osufruits.

Nota. Oliva bona abundància almàsera y oliva molta. Per a fer bons peus de casa i exir-ne fer baxar oliva a les tramuges i que fasen los peus en la almàsera, onplint bé el cabàs.

Nota. Que dels peus que digüen donen tant de oli que diguen quina oliva i de quans cabasos y de quin modo els cabasos són de gran i quant plens, i io diré quin oli daran.

Advertiment inportant almàsera parroquians de Quart any collita oli.

A lo de fer el oli los del terme de Quart dispondré, encara que no ens avingam en lo arendador almàsera de Aldaya, que se ha de advertir a qui estiga en la almàsera que no conviden ni sobornen ni criden a ningú per ningun camí a fer oli dels del terme de Quart.

Que si vénen i volen fer oli, convidant los dits, que no ha de fer oli ningú del terme de Quart que no pague i dexe el delme en la almàsera. O que vagen a Aldaya y guardar dit delme y dar-lo en lo nostre.

Nota. Almàsera de Aldaya que per a dar més oli que en la nostra fan fer los cabasos de la almàsera ben grans. I Meljor Sansó portà 14 cabasos bons de assí a Aldaya i per a 2 peus li digueren que faltaven 3 cabasos i els agué de portar.

En què de exe modo que molt fan de dar més oli que assí en la nostra almàsera.

/47v/En València, presís fer apanyar per a cas de una mala gana de algú de nosatros o per a part vecites.

Se ha de dispondre al fuster veïnat o a Francisco, fuster oficial, un cansellet o com a enserat com lo de Sent Miquel múcics hora llaugeret, alt, que no es veja el escudeller del fumeral cuina, ab sos peus.

I més, una porteta afegida a la part enfront llit per l'atra porta y aforar dit bastiment en peus de cansellet de tella verda, tapida, grossa o de fusta de capsa.

I que es puga plegar per a llevar-se quant no aja vesites etcètera.

En Quart fuster presís fer fer a estall o jornal, consertant-ho obrer vila Francisco o atri.

Al fuster, Francisco o atri. Gateres a totes les portes de garroferes, graners y que coresponen escales totes que roden los gats la casa tota per les rates i dragons.

Les portes carrosera, corral ganado i corralet i almàsera ha de fer també, en aver dinés, la tapa sisterna boca y un choch, joch, de banquetes de les taules llit antich que dormien.

Y el joch alt rebaxar i mudar peus forats.

Y planejar la fusta per les ginges i pintura, buscant per a peus altets que són menester a temporades 3 jochs de banquetes, ab peus altets i reforsats.

/48r/ **Bótes lo número de les de casa en 1688 a la marge està.**

Bótes de a 64 càneters y.à, més vexells en 1688, n'í.à nostres en lo seller, per mars, nostres de casa són totes 26 bótes, vint-i-sis ab la de Jesús del atre seller.

Y més, de ma sogra n'í.à 4, en lo senyal de²⁵, 3 dalt bastiment seller, 1 en vi agre dolç.

Modo ayguades. Per a veremes fer bones ayguades dispoció, si es vol fer una bóta.

Per a fer una bona bóta de ayguades en los 2 trulls que aja pasta de 3 o 4 peus no molt grans, posant en cada trull uns 30 càneters de aygua, uns 25 càneters en cada trull, al fi segons la pasta.

I quant meins aygua, millors ayguades i més segures.

Que val més un càneter que 3 de bones ayguades.

Y se han de derrapar bé los peus ans de tirar la pasta en lo trull, si han de ser de la pasta del trull se ha de traure la dita y fer una premsada només derrapar y tirar al trull la dita pasta.

²⁵ Senyal d'una creu.

Al fi per a cada trullada, si està plena i segons la pasta, uns 25 cànTERS de aygua només per ser bones y que no lo apreten molt.

Y si en dita bóta si sobràs most, per acabar-la de omplir bé, afegir most de la collita asta omplir-la y d'exe modo són bones ayguades posant una poca sal, 3 o 4 escudelles en la pasta.

I als 5 o 6 dies traure dites ayguades no se han de tenir molt en lo trull, 4 dies me par segons la anyada.

Y de este modo afegint most per a acabar de omplir bóta es poden fer 2 bótes per a casa, prevenint de altres peus els penúltims.

Per a cada peu de pasta uns 10 cànTERS de aygua, com Esteve Folgado diu.

Modo ayguades breus, atre modo. Que después que als peus qualsevols els han dat 2 premsades, 2 vegades parats derrapar-los i anar fent lo peu y posant aygua cànTERS.

Al fer-los poca aygua, refrescant la pasta sols, y anar posant en bóta o tonell, com fa frare Estela en lo mas de la Senyoria y trau una bóta de mols peus.

/48v/ **Per a conservar botes buides fresques entre any y que no es fasen agres.**

En veremes si sobren bótes per a entre any buides i per a trescolar. La salmorrada sens fenoll. Ben netes y ben adobades dites bótes y una salmorrada y después traure-la en estar freda.

Y abocar les dites bótes que se escorreguen y después posar-los, segons són les bótes, 2 o 3 escudelles de sal grossa.

Y cabechar-les y tapar-les bé en lo tapó en sendra.

Y es conservaran un any sols fresques y en meins adops de boter y en meins jornals de llavar fargues, seques y bones per a posar qualsevol vi sempre que vullguen posar-ne.

Per apanyar un poch lo ort a Miquel Rios y mosèn Cudos la trasa axí de el modo del rech com de el demás.

Lo dit, apanyar modo per a ara y plantar algo.

Se ha de traure un pam de terra al carrer o atre puesto per a afondar los quartos y femar-lo bé.

Se ha de adobar tota la paret de la séquia que suma.

Se han de fer encanysades a sos puestos.

Se han de plantar pereres, magraner y codonyers de bona lley ivernesca. Y més, rosers fins y murteres.

Se han de enpeltar taronger de llimeres de such i els de arrima-paret a sos puestos tresplantar.

/49r/**Adbitre per a capítols obres a estall. Per a altre estall molt important.**

Ítem, que lo mestre que farà la obra tinga obligació de posar cabasos, cabasets y trenelles i costers y tots los requisits per a la obra.

Ítem, y axí matex que tinga obligació de posar tot lo algeps que serà menester per a la obra que serà y ab pacte que tots los cafisos que li darà lo dit Peris Perdiguer y li entregará dins lo destricte de les cases de dit Perdiguer que lo haja de pendre'l en conte del preu de la obra, tirant-lo de València o la pedrera, a rahó de 9 sous 6 per cafís.

Ítem, que sempre i quant haja de llogar lo mestre obrer vila manobres per a la obra els hi haja de donar dit Perdiguer i els haja de pendre en conte del preu de la obra dits jornals lo dit mestre, tots los que aurà menester llogar, sens altercat algú els que li darà dit Perdiguer que ya mirarà lo dit que sien de satisfació.

Ítem, que tots los pertrets, axí de madera, tota la que estarà escampada en la casa gran com tota la que se anirà llevant, se haja de posar a cubert la que no serà menester al puesto madera, com axí matex de rajola y mitges. Y la terra que aurà de les obres y aon obraran se haja de llevar y posar aon no conturbe el mesclar-se en lo fem ni fasa enbaràs, beneficiant los pertrets de madera y rajola y teula en derrocar o desfer qualsevol cosa de no maltratar los dits pertrés lo que es puga. Y la granulla i pedres al carrer y arrima-parets de les cases de assí de Quart hu aja de posar.

Adbitre bo canyes obra.

Per a obrar atre any comprar un canyar bo per a fer andana per 25 o 20 reals i buscar qui gu. entenga el triar-les i fer fexos.

Y en les canyes de bugada per a rajolar pagaré lo cost del canyar etcètera, venent-les. Y les bones per a la obra y andana canyisos y barraques Olmos.

*/49v/***Los sostres cubertisos de poch cost per a guardar de la aygua maderas y llenyas.**

Per a mentres no stan porjades al coral del ganado fer fer sostres de bona canya prevenint-nos, en tems que és, qualsevols bigues i traveseres y texir canyís y damunt pallús, palla i brosa, per a guardar la llenya, no es banye, y altres coses, i la porta coral ganado y a atres puestos per a mentres no es cobrin descuberts.

Adbitres bons y de poch cost i gran útil per lo que es pot guanyar.

Adbitres 2, bons per a millorar de la almàsera y tenir molí de algeps. En poder, en exir de aogos, es pot comprar una pedra de la pedrera de Godella, és millor que llisa, o veure'm en los pedrapiquers per a la almàsera regló, com la de don Domingo.

Y es pot portar en la galera de casa, ben gran que tinga que perdre.

Y entones se podrà millorar el fer la casola del regló més apartat de les premses y ab la pedra sola que tinch en lo coral bona y dit regló es podrà moldre en dit 5 peus de oliva al dia, i si no es remol, sis peus.

I es guanyarà molt i contens los parroquians de la oliva ben molta y darà més oli.

Y més, que en comoditat me par que en unes 25 a 30 lliures tindrem lo regló, portant-lo la galera de casa.

Y la pedra regló sabonera fer-la servir per a moldre algeps, fent una casola y tots los requisits ab un cubertiset en un puesto de casa que no enbarase.

Y tenint mules com tenim per a moldre oli ne moldran algeps y tiraran en la galera de casa la pedra per a algeps i ens ho podem guanyar tot.

Pot aver algeps per a les obres de esta casa de Quart y per a les de València, y per a vendre, a veremes i en altres ocasions, al obrer vila barata mans obres.

*/50r/***Adbitre bo del fuster remendos.**

Lo fuster Francisco a estall y qui gu.entenga que ho adbitre el obrer de vila y no a jornal, fent la nòmina primer de tot lo que se ha de adobar de remendos més presisos.

Per a saber en facilitat la entrada i exida de forment del graner de casa y lo que breca per si es corca orons en arena, modo que se ha de observar tots los anys.

Posar darrere la porta del graner del forment de casa un paper doble de marca apegat en amidó y uns trosos de llapis a la guarnició porta d'arrere.

I posar en lletres "Entrada en 1689", digam de forment des de tans de juny o juliol, cafisos tants²⁶, mig cafisos tants²⁷, barcelles tantes²⁸.

Y en la exida de dita entrada de tans de tal mes de dit any "Exida".

Y si en la entrada es vol posar cafisos de la palla tans, de porqueres tans, de roja tans, de blancal tans, és més confució però es pot fer.

Adbitre per a cobrar dels abitadors de les cases y abitacions de Quart.

En fer nou lloguer als abitadors, axí com se vagen acabant los arendamens, segons serà la abitació y lo que pagaran axí se ha de posar en pacte, per a poder pagar salari actes part i obrar ajuda de costa dites abitacions, que cada hu demana moltes coses.

Y per a poder-los executar per los resagos, que tots no paguen ni el puch llogar a un tems, segons lo que pagarà de lloguer i la abitació que ajen de donar a conte del lloguer cascú gallines, arròs y forment, uns una cosa atres atra, cada any a sos tems. Y si y.à resagos els podré executar per axò si no ho donen.

Y al que ho posarà en lo acte li promet posar el pagar-li la mitat jornals de lo restant que daran en faena.

I que no complit execució i fer-los buidar de la casa pacte.

/50v/**Adbitre bo per estalvio obres i ajuda de costa.**

Llogar una casa en estar buida de les bones per a fer seda a Mateu Liern, barata mans obres. Llogar casa de la carrosera o la que es farà al costat a Matheu Liern, barata mans obres, fent-li andana.

Y en trauré més d'exe modo i de més útil.

²⁶ Dibuix de quatre ratlles verticals i una horitzontal creuant-les.

²⁷ Mateix dibuix que la nota anterior.

²⁸ Mateix dibuix que la nota anterior.

I dar-li alguns parells per a sembrar i terra si agués per a arendar-li.

Obres a estall en lo consentiment de son mestre y remendos mentres no es farà mestre.

En lo ort en 1689 sa de fer lo següent per a tenir algun útil i desenbarasar-lo.

En lo ort en 1689. Al octubre prevenir-lo bé de ben cavat.

Y lo primer arrancar tots los abres que s'an de arrancar y cotar lo llimoner informant-nos.

Y cotar los tarongers a son tems per a limes de such.

Y apanyar-lo bé tot de la terra etcètera.

Y al racó forn fer una segreta postisa en un servidor etcètera.

Y fer clavar banyes paret ponsilers.

Y fer a l'octubre ordi primerench tot y apanyar-o.

Mirar assí y en les memòries de Quart quadern lo que y.à escrit s'avia de fer en lo ort en 1686 i 1685, 87, 88 y 89.

/51r [en blanc]//51v/**En 1690, trasat en 20 juny 1690 per Meljor Sansó, Jaume y yo. Era per a batre per a anys, puesto per a fem reblint tota la balsa y modo de reblir-la y dispoció alfals, tot en lo tros basa fem, per a que queden cosa de 5 fanecades per a l'alfals.**

La dispoció de la era al cap de dalt de dit tros, al cantó de mà esquerra, de 26 pases de llargària y desde una pasa de les soques moreres del cap de dalt, i de 30 pases de anplària des de el marge de dit tros al cap de dalt a la raconada, y anant de assí allà a la mà dreta devés la séquia unes 5 pases de la matexa era de la anplària, per a garbella i pallers, tot a un sòl i tot pla per la espiga, i quedarà desenbarasada i en bon puesto.

Y sens moreres. Y sens enbarasar lo camp ab la dispoció de llevar la flor de la terra de dit siti per a la balsa s'a de reblir per a damunt.

I tot lo que y.à dit lo més convenient a la altra fulla en avant, meins lo de el fer basa fem, que en lo mateix siti en alt es pendrà un cantó de dita basa fem per a, axí com se traga el fem, se fasa femer en devallada i tongades de terra a la usansa de la orta de València.

La dispocició del reblir la balsa per a prevenció de alfals diu Melchor Samsó que se ha de trobar que en 5 hòmens que li done y 2 mules a càrregues en 3 dies la reblirà a la major part. I después ha de entrar la trogilla per a la flor de la terra s'a de posar damunt y per a que quede be riberta ans de fer lo alfals.

Que se ha de mudar lo rollet céquia en adins al enfront de el caxer de la séquia en dit tros per a poder pendre de tota aquella terra vora y de la vora del tros llarch séquia, que aurà bastant terra per a baix, a la usansa de Paterna com abaxen trosos s'a de fer. I que del tros tarín de tota la capsada séquia y és la muchonada, que està alt se pot pendre molta flor de terra per a la balsa reblir al últim.

/52r/Y més, se ha de traure com està dit avant lo fem primer lo primer de dita balsa a dit camp.

Que en après de ben apanyat tot se ha de fer lo alfals y ferracha en l'ora en poder, carregant de llavor y lo fem que podrem, i fer-lo en jorn que vinga la ferracha primerenca perquè lo alfals s'a de ronpre lo que s'a de sembrar tros quadrat, si tenim fem o com pugam, ben romput y en jorn, com diu Melchor Sansó, y sembrar-lo primerench.

Lo partidor a la pareteta tros basa fem i reforsar marge rolls, qui.à a la endresera era, s'a de fer a un tems y han de ajudar los que reguen: són Meljor Labrandero, don Domingo, lo de la abadia Escolà, Antoni Rodrigo y el sastre Manuel, son fill, Silvestre Grinyó.

/54r/**Era y balsa fem tot junt, en lo tros basa fem, al cap de dalt en lo estret del escamuchó, en esta dispocició y ab alfals ben femat per a 4 o 5 anys a 6, en lo restant dit tros.**

Lo primer de tot se ha de reblir tota la balsa del fem trent tot lo fem al costat, girant-lo y trent-lo i en aquell rodal no tindran que femar.

Y es pot dispondre el siti de la balsa del fem en la terra que sobra del costat de la era, a esta mà drete devés de la séquia, tot lo estret que aurà o lo que parexerà, perquè la era se ha de dispondre el acostar-la més devés la séquia a mà drete per a que a la atra part, tallant la planta ruín de morera que y.à, haja més anplària i siti per a fer tots los anys la garbera o garberes de forment i pallers.

I més se ha de puchar arrimada a les soques de les moreres, de la capsada de dit cap de dalt de dit tros la era, per a que no ocupe tant lo camí dita era.

Y al un costat de la era, sens tocar en lo altre tros, dich a la esquerra quedarà puesto per a la garbera, que se ha de fer al igual de la dita era, y pla per a quant garbegen i fassen la garbera no es perda el molt gra que se espolsa de les garbes. Y después agranar-o en la darrera garba.

Y fent conte que dit costat esquerre entra en la era, i perquè sempre que garbegen descarreguen en la era o puesto de la garbera y no en lo camp.

Y al altre costat y buit que quedarà de dalt a baix, dexan vora bona ampla, de la era, se ha de dispondre la balsa per a el fem y encara que y.à alguna morera no inportarà per a lo afondar lo que parexera en dit costat, per a fer la balsa del fem.

/53v/Com també se ha de reforsar lo marge de la séquia que rega dites terres, fent-lo ample tot lo que serà balsa i perquè en dit marge y en lo que es farà al cap de assí bax en dita basa, en lo estret etcètera serà llarga y estreta.

En este marge, que ha de fer tanbé ample, se han de plantar noguers y serveres y pereres.

I a la capsada de la era, entre les moreres, pereres de la lley ivernesques de sant Miquel, perquè fassen ombra a la balsa del fem, no obstant que se li ha de dexar entrada per a galera per a quant tiren lo fem en lo ivern, y per a mentres no es farà pont a la séquia a la endresera de dita balsa hera per a tirar lo fem, per si estarà sembrat lo tros, no obstant que ort alfals bé podrà pasar la galera y a càrregues es podrà tirar bé lo fem de casa per vora de la part de la séquia a la endresera tot servit que vindrà la balsa.

Y també es poden dexar de sembrar 7 o 9 solchs quant se sembre dit tros, que en lo rodal i siti de la balsa que reblirem o guanyarem.

I plantar moreres per tot dit marge de vora séquia, des de aon està ara la balsa asta aon se farà, i reforsar-lo bé perquè no sume la aygua i per a plantar moreres i pereres de ivern y serveres *etiam* y magraners y codonyers, a una part i atra de dita séquia.

I fer arrancar los olmos²⁹, oms blancos³⁰.

Y en la terra que es traurà per a fer la blasa i en la que es traurà de la flor de la terra de tot lo siti de la era, y de caxers de séquia y del ort y atres puestos, se ha de reblir bé la balsa del fem tota.

Y plantar moreres a este cap de la senda de la que és ara balsa, dexant bona senda ampla per a entrar la galera y poder girar per la matexa balsa que es reblirà, crexent lo pont una llosa. I darà i entrarà bé d'exe modo.

²⁹ *Sic.*

³⁰ *Sic.*

Per a pont, si se agués de fer a les seques, junt a la paret canal, al costat de dita canal si volguesen dexar cobrir-la y fer una arcada més i atre pontet a la sequa que rega per a travesar la galera en fem y al garbechar.

/53r/**A lo de la era y balsa tot juny.**

Y més si no agués prou puesto per a fem en lo que es senyalarà i es farà balsa, entre any a un cantó era es pot posar molt fem.

Que les conveniències y útils que es seguiran de fer-o en esta disposició seran moltes: el tenir la palla prop per a entrar-la en casa, el poder pasar lo pallús de la era a la balsa y fer-se fem allí matex, i tota la palla que aurà ruïn dels pallers prop per a tirar-la a la balsa i que se acabe de podrir y fer-se allí fem, el que es guanyarà molt en lo gra en la era, que no se'n perdrà, y el no aver de fer era cada any y poder batre en l'óra que es segue, que en lo forment preu se guanyarà molt, y per poder batre el serrat en l'óra ans que vinga mal tems, no dexant batre a ningú may, perquè porten a la era molta cogula y no paguen lloguer y ens enbarasaran dita era etcètera i jornades.

Luego de tenir era bona el forment ix en menys terra y més llustre.

Y costa més de garbellar de atre modo i meins preu.

Y que dit rodal se enbruta de cogula cada any.

I de fer-la i ronpre-la es pert molt i no aprofita lo forment en dit rodal i relles i més relles.

Que es podrà dar forment en l'óra en pago a més preu si es bat en l'óra, tenint-la prevenguda ben en tems, que si se apanya bé en una rebatuda y arruxar-la en portadores de aygua, o un mes ans de segar fer lo que fan en les eres i que estiga ben asentada y sens broses.

En casa de don Domingo era i basa té en lo millor tros de la eretat y no es romp dita era.

Que de este modo no tindrem tanta terra enbarasada ni enbarasar 2 trosos en era y balsa, los millors de la eretat, y en meins puesto y aon enbarasa meins, tros tan bona terra.

Que per a entrar lo forment lo dia que es bata es podrà entrar breument en casa en la galera si y.à algunes parves grans i bona cosa de taleques o buscar-ne, comprar-ne o llogar-ne. Y tenint trill y corbells de serrar y tots aparrells y rosins prevenguts en tems per a batre en l'óra lo serrat i poder-se solegar lo que voldrem y a l'óra.

/52v/**A lo de la balsa fem reblir.**

Y més, ab informe de Labrandero y de Francisco Martines, obrer vila, se ha de dispondre la trasa més promptement rebrir-la.

Y lo del portar la terra càrregues i en galera y en burretes, llogant per a comensar i trent lo fem lo primer de dita balsa al mig del camp o allí a la vora, girant-lo i tapant-lo de terra bona.

Y de la terra del ort, sent per a alfals es pot traure y trogillant y a cabasos es pot reblir molt.

Y se ha de dexar alta rib(l)erta perquè la terra farà aciento i se abaxarà, posant mà en l'ora que es puga y per a prevenir lo tros per a alfals i per a fem puesto etcètera.

Lo de la argila per a la era es podrà fer a son tems però ara es podrà pendre la capa de era i tot siti de basa i era per a reblir basa, per tenir terra més prop i per a damunt.

Y si falta terra veure per a el primer sòl de el fondo basa si en ripio i terra de la que es derroca informant-me. Lo més prop i que coste meins.

Lo de els alfalsos s'an de fer. Si es pot fer lo troset del costat basa fem o lo atre de alfals y forment, per lo fem poch y.à, y lo de la basa fem alfals y ferracha prevenint-nos de ordi ara barato. Y de llavor alfals saber a com.

Y lo del ronpre el tros veure com ha de ser el rompre lo alfals y lo fem que serà menester, prevenint en tems tot o refemant lo tros gran a les millors taules.

/54v/**En 1690 per a 1691, Deo favente. Era per a no ronpe-la y basa fem en un tros, regulada y a mà i prop de tot, ab mols albansos y poca pèrdua de terra.**

Era dispocció per a alguns anys en argila i vores en quadro marge, y ajustant la era en lo estret del cap de dalt del tros basa fem, alfals etiam dit tros y en lo del costat al sembrar y en ferracha lo atre. La era es pot dispondre per a lo any que ve 1691, *Deo favente*, ans del fer alfals o senbrar lo tros de la balsa del fem, ab informe y parer de Malchor Labrandero dient-li mon intent, atenent a que axí com aviem de enplear lo troset de Les Eres que ya és fora mà, exe el tindrem lliure per a sembrar o fer lo alfals o arendar-lo i plantar moreres rodades etcètera.

I més, tindrem per conte del cantó que ocuparem per la era, la part machor de la balsa del fem, que és gran, que en meins de la mitat y.à prou basa o atre tant mitat, y es pot quadrechar lo tros dit de la balsa fem, al cap de dalt ensà, des de la vora de la era i siti quadrat asta la vora del tros i balsa fem, so és, que la era se ha de fer al cap de dalt de dit tros basa fem, prenint siti des de les soques de les moreres de la capsada de dalt asta 6 o 7 pases meins de lo que està entrada en dit tros en este any 1690.

Y quadrechant la dita era a la dita capsada i estret del cap de dalt de la escamuchonada, dexant tota la amplària que es puga a la mà esquerra de dit siti era i llevant morera planta de mà esquerra per a bon espay per a garbera y pallers, i carregant lo colp i granària de la era a mà dreta, devés la céquia.

Y fent cavalló y regadora si serà menester a la vora era i siti per a regar dit tros en avall.

I esta era se ha de fer bona en argila, mig pam o un pam, per a que entre any no es crien erbes o trogillar la aya de la terra, llevant-li la flor ab informe y parer, com he dit, de Labrandero, dich fer trogillar i llevar tota la flor de la terra de dit siti era i de les vores meins i prop moreres.

I dita flor de terra amuntonar-la per a pasar-la a càrregues o cabasos, que és lo millor, trogillar a el buit per damunt del cantó balsa fem que s'a de reblir.

/55r/ **Balsa³¹ fem y era en un tros, per mols albansos, dispoció.**

En lo tros de la balsa del fem pot estar i fer-se la era per a alguns anys i no desfer-la la dita, y per lo entrar de la palla més prop i per no tenir tans trosos enbarasats.

La balsa fem és masa gran i masa fonda.

Lo primer de tot, prevenint parer, es pot fer reblir dita balsa lo meins la mitat, per a que no tingam tanta terra enbarasada, y la era en lo matex tros al cap de dalt, o si pogués ser assí al cap de bax serviria entre any de balsa un cantó de la era, segons vindrà, i arigir la balsa bé y alsant-la de en terra.

Per a reblir la balsa en dies de estiu podem pendre terra del ort de casa y de el depòsit vora séquia que rega nostres terres, i del matex camp trogillant y de els caxers alts dels canyars.

Veure-u. I primer llit de terra i ripio si n'i.à, veurem lo que convindrà millor.

³¹ Inici de paragraf ratllat.

També es pot reblir tota la balsa del fem i fer la era y balsa en lo tros de les II fanecades de enmig, vora senda a este cap de bax, i pendre un cantó per a la era i lo demés, de balsa, prenint tota la amplària del tros.

Y en la terra que traurien de la balsa que es faria, no molt fonda ni gran, de la entrada de la era tota la amplària per igual, serviria dita terra a càrregues per a damunt de lo reblit de la balsa del fem, la flor de la terra.

Siga com siga la balsa del fem se ha de reblir la mitat i alsar-la un poch i a la vora senda se ha de reforsar de ripio i terra obra.

Es pot veure y tantejar³².

/55v/**Nota. Delme de la erba verda.**

Delme erba verda. Si arrende una cafisada feta de alfals ha de pagar de delme lo que la té, a 2 sous 7 per lliura de dinés de la erba que vendrà.

Si arende la terra per a fer alfals entra el pagar, llevant fanecada i mija per lo treball de fer lo alfals i de lo demés, se paga a 2 lliures 4 sous per fanecada.

Si yo, de mon alfals o alfalsos, vench taules de erba es deu pagar a 2 sous 7 per cada lliura de dinés de lo que es traurà de la erba, so és, si no es tracta res quant se ven dita erba, de el delme qui la menja i la compra la paga, lo delme a dits 2 sous 7 per lliura de dinés, que és com la fulla de les moreres.

/56r/**Més adbitres y memòries inportants des de febrer 1686.**

A lo del avivar llavor de cucs en 1686.

Avivar llavor cucs seda. Del modo que tenim ara la acienda, de la fulla que y.à en la que tinc a miges en les 26 cafisades, sols se poden avivar 10 onses, dic deu onses, de cucs adbitrant que poca fulla pot faltar o sobrar per lo tanteo dels anys pasats; de 1684 que sobraren, avivant 10 onses, les càrregues que compraren per lo ivern, y en lo any 1685 avivaren 10 onses y no sobrà ni faltà fulla.

En les dites 10 onses es poden avivar, si y.à llavor de blanca 2 o 3 onses, y lo demés de groga.

Lo blanc per a poder-lo filar i vendre en l'ora, que es traurà, tant de la seda com de el capell, més que del groc comprant la part del miger.

Nota. Venda cavalcadures o compra dret corredors.

Los corredors tenen de dret de cada cavalcadura que venen a 8 dinés per lliura, 4 de qui ven i 4 dinés de qui compra, so és, asta 30 lliures de preu.

Y si es ven per més de 30 lliures sols han de cobrar a 1 diner o 2 per lliura de més a més, segons digüen los plàtics i és en tot rigor lo costum, si que sempre els donen 6 o 8 o 10 reals, segons ho treballen.

/56v/ **Bótes velles desfer y tonells, y vendre als escudellers de Manises barata escurada.**

Diu Miquel Rios que les paguen cada bóta a 8 reals y a 10 reals i els tonells al respecte per les dogues que han menester per a la obra.

Pacte per arrendament terres o noves miges.

Ab obligació de que me ha de ajudar y dar-me un parell sempre que lo.y demanaré o 2 forcats, pagant-li son valor, barata bestretes de algunes coses que lo brestrauré a sos tems, o en faena jornals de parells y jornalers que li puc dar dels caseros.

Pacte inportant. Ítem més, primerament, ab obligació de que han de còrer per conte de dit arendador o miger los abitadors de les abitacions, so és, que ha de dar-los faena mentres deguen i portar-los los contes, so és, que se ha de obligar a pagar-me dits lloguers en faena sempre que lí'n demanaré de jornalers, y parells y forcats.

Y que yo li pagaré la mitat dels jornals dels abitadors sempre que els darà faena, i lo dit arendador o miger m'a de portar lo conte en ells dels lloguers de les cases.

Y sols he de conèxer un conte en dit arendador o miger, sols que li faré càrrec dels lloguers dels abitadors y de les bestretes que li donaré de la mitat dels jornals de dits, y en descàrrec m'a de dar, per conte de lo dit, faena en jornalers, parells y forcats sempre lí'n demane, siguen los que siguen.

³² Fi de paragraf ratllat.

/57r/Adbitre i orde bo importantíssim cada any en la acienda dispondre en València y en Quart, respecte dels sensos y obligacions, disposició bona per a que no hacha resagos.

Fer una suma de tot lo que inporten los fruits, cascú de per si, cada any lo número de dits fruits, axí de barselles com arrobes y bótes de vi.

Y de cada fruit después de delmat cada any.

Y en ser lo tems de vendre'ls a bon preu al ensetar-los pagar los sensos, sequiages, lo primer de cascú de dits fruits dels matexos fruits de lo que es traurà, com digam de les garrofes del terme de Manises.

Y si y.à oli pagar los sensos del secà de Manises, del vi o oli del secà de Quart.

I si y.à forment pagar los sensos del secà de Quart y de la seda y forment de la orta.

Y si y.à atra cosa de què traure dinés de la orta, los sensos y sequiages y taches de la orta del terme de Quart.

Y fer lo cònputo de tot después de aver tret tot lo gasto de la heretat de Quart i Manises de tot gènere de gasto, pagats sensos y sequiages i oficials de tota cosa, de boter, mestre molins, espardenyer, etcètera, aladrer.

Y pagat lo estager i jornals a qui dega.

Y lo sensal de sent Nicolau, que és obligació de esta acienda.

Veure lo que em quedarà franc del càrrec que primerament se farà del recibo y número dels fruits y vàlua de ells, a sos tems o a les collites, que lo demás és adbitre, segons dia lo quòndam Jusep Escolà, *anima eius in pace requiescat amen*.

/57v/Trasa per a matar les rates y gafar-les.

Rates remey, en València y Quart. Fer fer gateres a algunes portes per a que puguen entrar los gats i criar prou gats en casa, en Quart y València.

Per a matar rates, axí groses com menors, posar algeps y farina, algeps sernut, mitat de hu y mitat de atre, mesclat, y posar aygua que beguen i quedaran unflades.

Per a matar rates. Buscar suro serradura dels tapiners i cubileters i pendre dita serradura y fregir-la en oli, y posar en aygua; en mengem molta les rates i queden unflades mortes.

Llavor de melons de tot lo any bollida en arsènit en una casola vella, posant-la en puesto que els gats ni ningú la toque, tanbé es bo per a matar les rates.

Farina asenall posar primer y después farina en arsènit mesclat, guardar los gats, tanbé és bo.

Boletes de sachi en arsènit y farina, lo arsènit mesclat o dins, y guardar los gats.

Y val més assò que quantes rateres y.à.

Y que és cosa que inporta molt el matar les rates que llansen a perdre tots los fruits i tota cosa, encara que no y.à segur res de les rates i fora dels almaris y caxes, y tot ho talen i papers, etcètera, y llibres.

Rates ort y garroferes remey. Baxen de la teulada racó palmera a dit puesto, i al forat garrofera nova y a la finestra garrofera vella. Y dins garroferes posar dits remeis en arsènit, en puesto que no puguen los gats menjar.

De inportància, rates remey fàcil. Cremar de potes mula bona fumada.

Dret solta capell.

Es paga, de Quart de tots, a 8 dinés per lliura de dinés la dita solta capell de les arrobes que es manifesten.

/58r/A lo del sembrar forment o ordi en lo secà darrere bochar o rastoll.

Diu mosèn Osa, primo³³ de Maria Antonia, que no y.à que reparar en lo del sembrar forment o ordi en lo secà, darere rastoll, dic 2 anys arreu una matexa terra com siga diu darrere bochar, o encara que no siga, y que vem que darrere vinya arancada es fan los melonars tant bons etcètera, sinó que millor diu prova 2 anys arreu sembrar en lo secà, darrere rastoll que primer haja estat bochar, i que espleta millor al segon any.

Y axí en Manises i Quart, en los secans, se pot estilar y provar com acudixca el tems.

Palmera ort. A lo del lligar la palmera alguns anys.

Un any part atre, o de 2 a 2 anys, es pot fer lligar la palmera del ort.

Y és de útil per 2 coses: lo hu, per que cada vegada que es lliga crex i pucha més, y lo atre, per lo que es pot traure de útil.

En lo any de 1684 em dona el fadrí de Matheu Gonsalvo, sisteller de junt sent Arsís, de dexar lligar la palmera, güit reals, 16 sous, y una palma michana. Però paguí del lligar-la 6 sous y doní 3 xaretos.

En què es pot fer lligar per sant Joan d'este any 1686, divendres és bo que la atra vegada és divendres a 23 juliol 1683.

Y s'a de consertar per 15 reals que m'an de dar y una palma. O a miges.

Perquè les palmes millors les venen a 6 sous, y a 3 sous les més ruïns, y a 2 sous 6, etcètera.

O se ha de fer lligar per mon conte donant-los 14 sous i xaretos de lligar i tallar-les, totes les palmes, per a fer-les vendre yo, supuesto que provaré.

*/58v/***Y més a lo del lligar la palmera ort.**

Del lligar la palmera en 23 juliol 1683 li doní al fadrí de Matheu Gonsalvo, sisteller, 6 sous i 3 xaretos.

Y del tallar-la no li doní res i em donà per les palmes 8 reals, 16 sous, y una palma michana per a casa.

Y de exe modo no està bé per a tots.

En què lo millor ha de ser el consertar el lligar-la a miges, posant ell los treballs i xaretos, dic treballs de lligar-la y tallar-la y xaretos, i que partirem les palmes. Y que ans de partir am de traure nosatros una palma per a casa. I si vol comprar-me ma part. Y al tallar que ha de estar una persona de ma part o yo matex.

Perquè ya sabem que prova bé dita palmera i que en tragueren més palmes bones de la nostra palmera, més que de les 2 palmeres de don Domingo Mateu i Silva.

Y si no que la faré lligar a atri per mon conte i después a qui em parexerà cridaré i la faré tallar y vendré les palmes per mon conte.

Teula per a teulada que inporte.

És lo millor el fer posar la teula en teulada que inporte, en particular en les vanes grans tot de canals.

I fan los rius més amples i solapa millor sols que costa a 1 lliura més per miller la teula.

³³ *Sic.*

/59r/**A lo de la arroba del capell per a comprar o vendre, quant és i lo que es lleva, segons costum.**

Dispocició de compra o venda de capell, lo que és arroba pagadora, les quals arrobes es digüen arrobes primes de el capell, pes és de 30 lliures y la arroba grossa és de 36 lliures. La arroba del capell són 30 lliures, de éstes se lleva lo primer en cada pesada lo que pucha la tara, después se lleva 1 onsa per lliura del cuc, que ve ha ser 2 lliures 6 onses per arroba, y per cascuna lliura 1 onsa.

Y queda sempre la arroba del capell neta de tara i cuc, pagadora sols en 27 lliures 6 onses, si la tara són sis lliures.

I la lliura del capell sempre són 12 onses, sols de les lliures es lleva a onsa per lliura, pero de les onses lo costum és assí el llevar, si apleguen a 6 onses, micha onsa del cuc llevar, i meins que no aplegue a 12 onses no es lleva més que micha onsa del cuc.

Al fuster gatera porta graner.

Al aladrer de la Gepeta les 6 falques de carrasca per a les 3 rodes de filar fer fer, en l'ora, a vista de les rodes.

Ofegar capell, modo y tems.

Per ofegar lo capell, lo millor ofegar capell és al sòl, prevenint roba en tems y estores per a la sala no canyís. Lo capell en any que s'acha de filar s'a de procurar el dia ans de desenbochar fer desenbarasar la terra.

Y axí com se vacha desenbochant, en continent, s'a de anar estenent al sòl en mantes, cubertors, flasades y en la fresca estendre'l ben pla el capell.

Y a les 2 ores plegar-lo y tapar-lo molt bé, uns fardos damunt atres, ben tapat al sòl.

Y después baxar-lo y dexar-lo tapat una nit en la sala.

Y asò después de pesat dit capell perquè si no es fa en l'ora venen tronades y pluges i no es pot fer.

/59v/Fils perola filaner y capells.****

El matex que ajuda al filaner ha llavar los fils y que li ajude una dona de les que ajuden a dar recapte filaner govern etcètera.

Y asò cada dia.

Y posar-los en una corda penchats al ayre, a cubert, en la andana y al sòl.

Y fer triar los capells per a filadís, que inporta molt fer-o fer en continent i traure els cucs y capells y no se aviven y después, en continent, fer-los filar.

A lo del aladrer avenir-se com Navarro en tenir 4 cavalcadures.

Y ferrer de tall avengut. Jusep Navarro y atres estan avenguts. Veure lo que donen. He menester presisament 4 cavalcadures, siguen mules 2 y 2 rosins bons, o 4 mules per a cultivar lo secà que bé es traurà el gasto y es guanyarà més un ters, rellevat lo dit gasto.

Y no sols poden servir les mules 4, si puc, per a axò sinó per a mols adbitres més en no llaurar en lo secà, no obstant que si es procura tenir ronput lo secà ben llaurat, a tot tems poden anar a llaurar.

Y per a assò ens am de avenir en lo aladrer y en lo ferrer de tall, cada any, fent lo còmputo poc més o menis³⁴, provant un any etcètera.

Y fer contes dels an(y)s que ho tenia per mon conte, tenint relles sobrades y aladres a entrego y forcats, exades y lligons.

*/60r/***Venda garrofes en junt per lo batre al pes a València i de atre modo.**

Si en lo pes en València van a bon preu pasador es poden portar a vendre per lo batre, a galerades, y es venda en junt y y.à poques caygudes allí y en junt es pot vendre.

Y el diner per a acudir als gastos y obligacions y per evitar alguns inconveniens y.à en Quart de vendre-les en casa per menut.

Y no se'n ven lo gog en junt de lo que es trau i no es pot acudir a cosa particular.

La venda en junt de casa tanbé és bona, pesant-les en romana, que no y.à tantes caygudes i contant los destorps de portar-les a vendre a València i els gastos del pes és millor en junt als galereros en casa, que se'ls farà cortecia en lo preu.

O en junt, a qualsevol, vendre cantitat.

Dispoció cosis cuina per a bugades grans en Quart, per evitar enfados, fer clavar 3 cosis.

Clavar ab esta dispoció. Incoveniens. Si fas lo dels cosis s'a de fer la baseta gran quadrada per a clavar la del ort. Inconveniens y.à de les bugades Quart. Fer fer en la cantereria 3 cosis, dels més grans que es puguen fer 2, y 1 michà envernissat per a la roba prima.

Y fer-los clavar en la cuina del pati de Quart ab la dispoció de fer-los pasar lo hu a la part foguers, fent güeco en la paret en alt, y lo atre a la part del banc raconada en alt, a la alsada dels ferros y caldera, i lo atre en qualsevol puesto de la cuina.

Que volen posar molta roba de fora casa de diferens puestos i són cares bugades per lo sabó, sendra, llenya i assistentes que són menester.

/60v/A lo del arendar-li y dar-li casa ab son coral al miger Navarro, buscant o apanyant casa per a Guillem ab coralet tanbé i jurmant corral per a la llenya nostra.

Ab sos pactes i acte barata faena lo lloguer. La casa del costat carrosera obrar-la bé y obrir porta al corral gran.

Y a la porta de la almàsera coral posar, per part de dins, pany al forrellat i a la finestra panyolera.

Y dar-li lo coral gran per lo fem terres etcètera.

Ab pactes de que, en fer oli, ha de dar lloc per a entrar la galera sempre que serà menester i que farà les porjades. Y en esta temporada podrà tenir les gallines i conills en lo coralet de dins, y la llenya y les cavalcadures, farà estable del aposento pastors.

Y per acabar lo arrendament Guillem li he de jurmar una abitació ab corralet que ha de ser prenint del seller de la carrosera, part coralet i part abitació.

Y la llenya la am de posar nosatros en lo coralet del pou, llenya grosa estellada sempre. Y en lo coralet carrosera raconada fetes garberes.

Y per a la llenya menuda en un cantó de dits 2 coralets y al trull, axí de llenya morera com de ramulla olivera y atres llenyes, dexant lliure la almàsera, no

³⁴ *Sic.*

obstant que si no és anyada, en lo interim, de oliva al racó de la almàsera de entrar, ab un regló.

No obstant que puesto per a llenya menuda, posant bigues en la almàsera i cabirons damunt jàsen a regló racó, es pot fer garbera de allí en amunt, sense enbarasar.

Nota. Que el siti llimitat per a la baseta de les morques s'á de tancar, fent la baseta ab la dispocició que tinhic notat.

I obrir finestra a la part almàsera per a plegar la morca.

I la aygua i oli que vacha al sumidor coral per cadufada o canaleta.

*/61r/***Adbitre bacons i bacones criadores a miges dar a criar.**

Batiste Comes em prometé en 7 juliol 1686 que si volia dar-li bacons a miges que els criaria.

Y bacones tanbé, comprant los bacons yo i ell governar, y yo partir en ell, y bacones allò que seria de rahó dar-li de més a més.

Y assò en albarà o acte si bacona de Penya, per mort o vida.

Y después, en tenir porsellets dar-los a criar a miges, en ser grans, y giquets dar-los ajuda de costa de garrofes, a diferens en Quart.

Bacons per a dar a miges a criar de unes 3 lliures o 35 reals y de 2 lliures, per a un any per atre.

En lo ort. Sebes per a llavor en lo ort a rodals plantar de bona lley a tall de pera.

Es poden comprar 7 o 8 dotsenes de sebes bones, de bona lley triades a tall de pera, per a plantar en lo ort per a llavor anpollars.

Y asò tems plantar-les i fer-les cultivar en cuidado a cavallonets.

Y es pot traure molta llavor.

En lo ort. De la Foya.

Per a plantar al tems rebrotims pomeres, rebrotims pereres grossets y de nespleres de la Foya, de Rios, y de codonyers y magraners, de bona lley.

Y de pruneres escaldar.

Y lo més, fruyta ivernesca.

Nota. Adbitres que en lo llibret de adbitres, com Belarmino, veuré y trauré lo que y.à y per a obres, y lligar dit llibret en este.

/61v/**Pactes inportantíssims per a arendar terres a tots.**

Ab pacte que no puga sembrar la terra 3 anys arreu, encara que la feme, ni después de 2 sembrades de forment que no puga fer daxa sinó faves, dihic favar. I no volen-ho fer puga pendre'm les terres en tal cas.

Ítem, que lo últim any me hacha de dar 2 birbons, so és, entrecabant y birbant dita terra com millor se puga fer.

Ab pacte que si es mor ninguna morera puga pendre la llenya de les rames y m'acha de arrancar la soca i entregar-me-la.

Y si y.à moreres jòvens me les acha de fer enpeltar y plantar y conrrear, y totes les que li daré y voldré que es planten en dita terra, axí axò com atres abres y vimeneres als màrgens.

Y sempre i quant se trobarà que falte ninguna planta de morera o abre, dels que y.à y es plantaran, que me'l acha de plantar y enpeltar, com no sia cosa de morir-se les dites plantes per enfermetat del cuc, però si és per lo poc cuidado dels parells que la ha de plantar i enpeltar.

/62r/**Adbitre del comprar mules bones ab conveniència. De mules adbitre.**

En exir, en aver alguna ocació de una mula bona, al diner, o 2 mules, es pot usar de esta trasa, de si no y.à diner prevengut, que és sert que per a axò se'n auria de tenir apartat, que són lo tot de una casa y asienda, es pot, dic, usar el pendre dinés a 8 per sent, en prendes de ma sogra o cunyat, o assí per medi de Agostí Lloréns, corredor, o a 12 per sent, canvi, si és bona ocació mules.

Y pendre-les y trafegar que més se guanyarà d'exe modo que prenint les mules fiades a les pagues, que és més car lo conte.

Delme de garrofa terme de Quart y Manises.

De Quart garrofa delme. Les garrofes del terme de Quart es paga de delme, de les que es venen, sols de cada 12 arroves 1 arrova, al delme.

De Manises garrofa. Y les garrofes del terme de Manises no es delmen en dit terme de ninguna manera sinó que per axò paguen bons sensos del secà de dit terme, volent a 3 sous per cafisada.

/62v/**En juliol 1686. Adbitre almàsera reglons rodes 2 rosins comprar.**

Com per a el batre es conveniència el comprar 2 rosins, que té molt que batre, ans del batre y después del batre es solen vendre axí matex, es poden comprar 2 rosins ans del senbrar, después del batre en conveniència es poden comprar 2 rosins que siguen grans, encara que siguen closos com estiguen sans, y tenir-los per a el senbrar lo secà y per a rompre les vinyes i rodar al regló de la almàsera.

Y per a assò s'a de consertar un fadrí gavaget donant-li a Sansó ració de vi y dinés per a dit, y la ració del forment y oli en dinés dar-li.

Adbitre mula arriata galera, per a tota cosa y obrar.

Una mula de les de Camarasa, de les que té closes, de les grans per a arriata galera obrar comprar. Per a la galera am menester una mula per a arriata, presisament per a les obres, i ningun adbitre comensar, per a tirar algeps y rachola i madera, etcètera, axí per a les obres de València com les de Quart, les de València, ma casa, les obres de mi madre³⁵.

Y per a atres faenes que bé ho guanyarem lo que costarà en lo que es pot guanyar en ella.

Y assò prevenint garrofa a la collita comprar i a Castelló o Molvedre o atre puesto, barates.

/63r/**Per a el esporgar oliveres los torrentins a 7 sous 6.**

Per el esporgar lo oliveral gran en any después de collita es farà esporgar lo oliveral de Manises cridar als torentins y per a podar bé les oliveretes Lloma y balle i esporgar bé lo del balle.

Y per a el cavar seps, lo matex.

Y fer màrgens cridant a uns y atres, de Quart y Torent.

Per a comprar mules o rosins notes inportants.

Que han de ser vistes y regonegudes per mestre Pasqual quant són cavalcadures que no les conexam ni sabem lo que poden tenir, a més de lo que manifeste, tractant per pacte exprés de que em quede sempre acort y prehenc de tems 60 dies per a experimentar y veure si tenen mal incubert.

I si el tenen que se han de cobrar, ab testimonis s'a de tractar o albarà per escrit. Y que si el mal encubert és cosa que pot pasar que rellevant-me del preu o refent-me lo que sia de rahó, en tal cas, me la quedaré qualsevol cavalcadura.

/63v/ En 1686, advertència per a atres anys. Ans plegar garrofes adbertiments.

A les majors plegadores a 2 sous 6, a totes per igual més estageres.

O ens am de resoldre a provar en una esquadra o atra el portar chics i chiques, y 2 dones o 3 per cap a cada esquadra, pagant-los a real a lo meins y a 2 sous 6 a totes les demás plegadores, informant-nos a com paga San Martín, Christòfol y atres, y a com paguen en Torrent y Aldaya y atres puestos, per evitar pelees.

I ans de anar a plegar se'ls ha de dir a tots si volen anar d'exe modo.

Y si no llogar y triar plegadores y chics i fadrinetes, que a les guies o caps de les plegadores i que guanyen millor los 3 sous i que donaré dits 6 diners més perquè tinguen cuidado de fer que pleguen bé les jòvens i chics, si en van, i que no es dexen garrofes, excluint tots los espigoladors dient-los-ho als que van a garrofes quant los avisen.

Y que a 3 sous 4 pagaré a les que cuidaran en les escuadres de les demás, dient-los a les dites, modo de estageres eo caps, que encara que els diguen "que si han de heretar la acienda del amo" que no en facen cas de axò, que els poden respondre "que procuren cuidar de lo que se'ls encarrega com si estiguera lo amo present".

I a la que no li parega bé que no torne a l'endemà.

Y a tots los demás lo més [2 sous].

Ítem, ans de plegar, la festa ans, anar de besprada o matinada a fer plegar i a batollar les 2 garroferes del oliveral gran, ans que les furten com solen.

Y si en Quart no volguesen a 2 sous 6 portar gent de atres puestos de fora Quart.

A totes les plegadores lo més s'a de pagar a 2 sous 6.

Y als chics y giques a 2 sous.

³⁵ *Sic.*

Y a cada cap de la esquadra de plegadores a 3 sous 4, per conte de la estagera. En cada esquadra una sols.

/64r/**Adbitre del algelps per a obra gran.**

Moldre'l en casa portant caretades de pedra cuita per a a algelps.

I al anar i rebre la pedra enviar qui gu.entenga y veure tots los requisits algepseria i prevenir-o.

Y en lo regló almàsera de pedra llisa moldre'l en una mula de casa, com molen les olives, mula o rosí, enviant per la pedra algelps a Jusep Carbonell y Gaudó, que gu.entenen la pedra bona ben cuita per a algelps.

Adbitre algelps *infra parrafo secundo*. A Miquel Rios cridar per a trasar les abitacions en diferens puestos.

Donant-li per a julles y apuntant les trases, com si foren les dites abitacions per a dit Rios dir-li.

Y la dispocició de les finestres en dites, també, i portes a sos puestos.

A dit Miquel Rios. Que entehenc estarà bé per a tots que fasam un consert de tirar-li pedra per a algelps i que m'a de dar lo cafís a 9 sous o a 9 sous 6, barata ports.

Si el porte de València lo algelps per lo port és car.

Si envie a la pedrera destorp també ell me pagarà el port de la pedra en algelps, en què no pot estar molt mal per a tots.

I moldre'l, si no té cavalcadura barata algelps, lo moldrà una mula de casa i meins destorps.

/64v/**A lo de la cals advertències en lo del pagar al calsiner y al carreter y els preus.**

Advertències cals. Lo ús y costum és de que la cals en rigor té de tems lo que la pren 3 dies per a pagar-la per satisfer-se ans de pastar-la, y en amerar-la el veure la calitat de cals que és i les pedres que té, axí al amerar-la com al pastar-la etcètera.

Y es paga segons costum a 9 sous per cafís posada en Quart, a 4 sous per cafís al carreter y a 5 sous al calsiner. Y posada en València a 5 sous a cascú.

Y respecte de el fer-la fer, lo dia millor per a pendre-la és dilluns, dimats o dimecres, y no divendres ni disapte, vespra de festa, perquè en l'ora vénen a cobrar y no es pot satisfer hu de la cals i és apretar masa etcètera.

Y respecte de el fer-la an menester 2 dies lo meins los calsiners per a fer-la, per a la llenya i compondre el forn y coure-la.

Asò en lo estiu que en lo ivern ya va més cara de aure, i molt diferent.

Y és millor el pendre la dita cals en lluna vella i fer-lo morter que no en nova.

Y respecte del adbitre de la cals més barata, segons les mules y galera, si llaugera o pesada, pot hu enviar al forn per uns 6 o 8 cafisos, poc a poc. Ixirà millor lo conte.

*/65r/***Adbitre. A lo del port de les garrofes i el puchar-les en facilitat.**

En sarrietes posar-les en lo garroferal en la galera y encara per la carrosera entrar-les, o en estar lo caragol fora i per la talla pallisa pujar-les de colp, o descarregar galera al garroferal i en casa pujar-les i buidar-les tenint 2 jocs de sarrietes.

En veremes 1686, per a most, arrop i ayguades i vino blanco³⁶.

Al llac seller una geniva ampla de gruxa de 2 rachoies i la segon a taulell prolongat amplària del sòl portadora per a trescolar.

Y per a fer ayguades lo most, arrop i trapichar-lo allí o en premsa.

O per a posar lo raïm del arrop, y posant taules noves ajustades al galser o geniva del llac per a que no surtís la garulla i el most quant se trescola, que no ixca per lo seller si es descuiden.

*/65v/***Millora útil traure i més renta de les terres de la barraca de Olmos.**

A Olmos no fer-li arrendament asta que estiga mig jurmada la navadeta que s'a de fer a la barraca y, en exe cas, fer-li arendament en estar fet pou i navadeta, a miges, ab sos pactes y en cavalcadures.

³⁶ *Sic.*

I plantar fruytals y melonars, sebars, carjofars i adbitre fem, donant-li les terres de Pujades.

Y que hacha de tenir senpre 2 parells y fadrí de satisfació etcètera.

Y en trauré més que arendat, buscant los pactes migés millors per a dit acte y per 5 anys y 2 de respit.

/66r/**En veremes 1686. A lo del boter ans veremes.**

Que Miquel Guasc és millor y adoba millor que Pertegàs i digüen més fiel.

Y axí serà rahó que adobe perquè aprofita millor los sèrcols vells etcètera.

A lo de les manilles de les premses.

S'an de ferrar les premses, so és, los jous o bigues que no tenen ferros y les manilles noves s'an de ferrar també dels sèrcols de les velles.

Y més, a les manilles totes se'ls ha de fer una fimosa als caps per a la corda del moso, com les de la Mesquita i les de casa Oliver; en particular, les de la premsa del repremsat.

Obra pallisa més a mà.

Damunt la jàsenà del regló de la almàsera, a la raconada, es pot fer un cabironat y cuberta de morter, la rajola només, y una barana a un cap i a l'atre ras.

I jurmar una pallisa bona a mà per a entrat la palla.

I el trespolat ample asta la porta de la almàsera que ix al corral.

I costarà meins jornals de entrar la palla major part y perquè enplearé per a la fusta la cavallerisa llarga.

/66v/**A lo de mules jòvens de 3 y 4 anys, grans, domades y barates.**

Es pot despagar, replegant lo dinés en tems, un home de confiança y que gu.entenga, a Joan Carsí y a mon cunyat Jusep Soler, a la fira de Ontinyent i si vol anar Jusep Navarro, y que porte un parell de mules bones i barates, que en gasto y tots jornals pagats ens estaran un parell en 160 o 170 sous, y bones mules.

Y atre any o fira conprar un parell de burres eo egües bones de allà etcètera per a cria.

La fira de Ontinyent y Sant Mateu és a 22 de setembre. Res millor ésta que la atra que digüen y.à. Y es poden allargar allí prop a uns llogarets a triar etcètera, mules y cavalls, Soler etcètera.

/67r/Un baconet giquet criar en Quart per a dar-li entre any lo que es pert per casa.

Adbitre de traure molta més brisa de la que es garbella.

Se advertix que garbellant-la en l'ora que estiga a terra y més ben seca es pot traure dexe modo a batre a la era.

I que siga menejant-la y aporrejant-la bé i exirà molta més brisa, aporejant-la bé en bastons.

Trasa bona per a fer filats ferro a diferens puestos de casa.

Per al selleret oli i rebost finestres y atres puestos fer fer al fuster, a jornal, los bastimens ajustats al puesto i después dar-los al llanterner que els pose fil de ferro, llantener bo seria.

/67v/En dembre 1686, en València, pactes y obra barraca Olmos y andana.

Barraca Olmos. Pactes arrendament nou barraca y obra y millora barraca com les del Grau. Y nou estall fer en Segarra de pou, pesebre i bancos barraca i barandat y bancos cuina com barraques Grau. Lo primer se ha de anar a les barraques del Grau en l'obrer vila Segarra y Olmos a veure com estan per a fer cuina i bancos y divicions i com enblanquinen etcètera. I que ho veja la muller de Olmos etcètera.

Pactes. Arrendament barraca i terres, después de apanyada, i pacte de fer-li la andana.

Que m'a de dar 2 parells de gallines a Nadal y Carnestoltes, cascun any, un parell cada vegada.

Que sempre i quant se arroïnàs la barraca o tingués qualsevol perjuý eo desgràcia de foc que hacha de pagar la mitat. I si es prova en té culpa, l'a de pagar tot i tornar-la a fer a ses costes.

Estos pactes y els de l'atre arrendament s'an de posar si después de millorada la barraca, fet pou y tot, cas que no la puje de preu y carregar en gallines y capons a Nadal y Carnestoltes més.

Mirar pactes arendament terres de Quart.

Y si no, no arendar per molt tems y dar-la-y a miges la barraca.

I que crie animals i bacons y atres coses o no fer-li arendament ara asta que estiga tot fet. Y gallines y atres coses sia a miges ha de ser, ajudant-li en algunes coses.

/68r/En 1687, presís en segar los formens, per a millorar tros de Cuenca esquimat en segar los formens.

Arancar los morerals moreres ruíns y per a millorar lo tros de Cuenca se han de descaxerar los caxers séquia raconada codonyers.

Y a càrregues ben espeses alsar lo tros de Cuenca de terra dels caxers per a retornar-lo i bones femades etcètera, que axí es feu en lo tros de Baltasar Gonsales.

Y asò a miges en Navarro o els jornals y millorar los canyars de casa y pasará el ayre al tros racó codonyers.

Gran millora dels 2 trosos.

Nota per a arrendamens i miges.

Ans de dar les terres y fer acte que se han de veure los trosos com estan y com se donen i notar-o, y escriuere-u i guardar-o.

Y axí matex notar les moreres y atres que y.à, fent com a inventari i aport de les plantes o abres que es poden plantar.

Y lo dels abres notar-o en los actes si parex.

Y asò sia en les terres de Quart, sia en les de la barraca.

/68v/Molt inportant.

Cànem y forment fer fer al mitger si y.à fem, encara que en comprem, que tot cap, que en la femada i trosos matexos del cànem sense femar, es podrà fer forment, sols que és menester fem, fet al doble, però es tindrà el útil de 2 collites en un any de un tros y quedar bons dits trosos per a altres anys.

S'a de jugar en axò més que en melonars y favars y daxars.

Y buscar fem.

Y ho guanyaran les moreres per a la terser collita de la seda, que són les 3 collites y lo més inportant de tot en la orta.

Y es podrà traure més d'este modo que si se arendàs y sols se fasa y ho farà el miger, encara que es busque fem i li ajudem en alguna cosa.

Se ha de fer y encara que venam lo cànem en erba.

Y en lo secà el llaurar los garroferals y vinyes tot lo millor, doblant relles, y els oliverals també esporgant-los.

Y les senbrades de forment o ordi continuar per a dar que fer a les 4 mules.

Y tenir 4 collites: en lo secà, poc o molt, quant no una cosa atra, quant no en la orta en lo secà etcètera.

/69r/ **En maig 1687, a 3 de dit mes.**

La arrova de la farina són 32 lliures.

La arrova de la seda són 32 lliures 6 onses ab lo cuc.

La arroba del li, mesurada en cànter de arrova mija arrova, són 30 lliures.

La moltura del cafís de la farina són 14 lliures, 2 lliures per arrova de farina en los ensaixs de la ciutat.

Se advertix per a quant se oferixca el pesar algun cafís de farina, quant ve del molí o si es compra farina de algú, que la arroba de la farina són trenta-y-dos liures y la moltura de cada cafís són 14 lliures, no obstant que es sol donar a 2 lliures per arrova.

La arroba de la seda són 30 lliures i ab lo cuc fora tara, 32 lliures 6 onses.

La arroba del oli són 30 lliures, mesurada en cànter de arroba y mitja arroba.

La moltura correntment de cada cafís de farina lo més que permet la ciutat als moliners són 36 lliures per cafís de farina, 1 arrova 4 lliures, 32 lliures per cafís y 4 lliures per la pols de la mola.

Lo corent en los moliners que molturen y lo que es deu en forment és de cada cafís tres almuts. I se allarguen a pendren 4, que és una barsella per cafís.

La tara de les taleques, lo més són, per grans que siguen, de 2 taleques 8 lliures de tara es conten.

/69v/ **A lo del fem de gerri que a 6 sous la càrrega, posat en casa, no és car perquè no té preu.**

A 6 sous la càrrega no és car. Fem de gerri no té preu. Y coste lo que coste auren per a les sembrades mesclar. Anant en la galera en qui tinga conexensa en los pastors de les mallades y atres puestos.

Y portar vi, oli y dinés.

Y fer galerades encara que es llogue a Nofre Fita, el vell, o a el germà de Nofre Joan Domingo, que sap los puestos i la trasa per a auren de fem; que vaja en Jaume Sansó etcètera.

Per a horta arrendada y a mitges, dispoció en poder ser.

A lo de les terres orta dispoció en poder, de arrendades y a mitges, en 4 hòmens repartides. Dar als mitgers vi, oli, per a fem buscar i per a dits, a conte, alguna bóta.

Que els 2 mitgers vagen en competència per lo cultivar y per lo buscar fem, a més del que yo els daré y buscaré, ab sos pactes etcètera.

Parells de bous arendats pendre per a dits y lo de la daxa erba que no dar-los garrofes.

Dar als mijers vi, cada any, 2 bótes o 3.

La dispoció de dites terres horta, en poder ser, se han de dar a mitges la mitat, o poc més de la mitat, perquè m'an de dar trosos per a fer alfalsos nosatros, los que yo voldré per pacte. I me'ls han de ronpre dits alfalsos per son conte per la millora que els auré de dits trosos de alfalsos de 3 anys. Y senbrar-los.

Y la atra mitat, o poc meins, arendades, dispotes i repartides en 4 hòmens honrrats, aficionats a la faena y al fem de buscar-ne, 2 mitgers y 2 arendadors, ab sos pactes i conveniències, que se pot dar a uns y atres, donant-los als mitgers garroferals y, si puc, cavalcadures i bous, estimades per lo que valdran al tems del entrego per a refermo en acabar les mitges, donant fianses tots, i en particular los mitgers, que els llaurarem y farem parells al sembrar y entre any.

I ens han de dar tans forcats i parells, cada any dits en pago arendament i bestretres de mitges, per a el cultiu secà.

*/70r/***Sembrades en secà y delme secà Manises.**

Lo del sembrar secà en una partida, Arc o Manises, cada any y dar guaret sempre. A falta de erba en los alfalsos per cucats, furtar o aver poch alfals per gelades,

serà bo el tenir ordi per a dar-los a les mules en orde, fent-ne en Manises tots los anys un bon cantó, llaurant los garroferals clars de garrofes y de bona terra.

Y es poden sembrar i tindran cultiu aquelles poques garroferes i tindrem lo útil de la garrofa i del ordi.

A les terres Manises es pot sembrar ordi, garroferals de la terra molla Manises, la terra campà millor sembrar, provar xexa que és la espècie del ordi i prova bé. El forment blanc també, que és de fortuna. Es pot sembrar tanbé en les terres del secà de Manises, en los garroferals clars, triant la millor terra, y en la terra campà, forment de xexa que prova bé per ser la terra prima i de poch rigor, fluxa. Per a anys de fortuna i de ploure poch la xexa és de la espècie del ordi y per axò provarà millor. I algun cantó de terra de bona costella es pot sembrar forment de blancal, que és de fortuna, com és lo tros de la garrofera gran, que avia vinya gran al de Gest.

Forment per a llavor xexa bona en Riba-roja se'n trobarà y acomodada, barata alguna cosa o en dinés.

Los 2 trosos de sembrar millors de Manises són 5 cafisades, 3 cafisades lo gran y 2 cafisades lo del costat, terra campà. Los dos trosos de terra campà del secà de Manises que sembrarem en 1686 per a 1687 de rojal són cinc cafisades, lo de bax, lo gran, són 3 cafisades i el que està arrimat per damunt als garroferals de la última llenca és de 2 cafisades.

Este és el tanteo terra; diu Nofre Fita que ho sap de quant se clotaren.

Delme del secà de Manises, de forment y ordi està en 1687 axí.

Lo delme de tots drets del forment y ordi del secà de Manises acullen ara en 1687 a rahó de 12 barselles pagar 1, y de 10 barselles 1 trent primer la llavor ans de delmar, de tots drets sols.

Y les porqueres al ters, en 3 muntons que fan, 1 de tot delme y 2 per al amo.

/70v/ Millora per a arrendar los morerals eo trosos del de Balda olivera ab lo de les Eres, juntament.

Millora morerals per a arendar se pot fer. Nofre Fita, el vell, que treballe per a fer dits màrgens i dispoció barata alguna cosa y dinés. Se han de arrancar totes les

moreres que y.à en los migts³⁷ dels trosos de Balda i trosset olives, dexant-les rodades de moreres, meins lo tros de la olivera, que se han de arrancar totes les moreres per a plantar allí oliveres fent olivaret y alfals, después de arrancades les moreres, en estar la terra ploguda, se han de arrancar o regar i arrancar de raïl.

Se ha de fer un bon marge al trosset de la olivera, ben alt i reforsat i ample, i de allí en avall tallar terra i bax trogilar lo tros.

Y después se ha de plantar de oliveres trosset de la olivera bona cosa, i el tros de moreral de bax de rodada de moreres aon i aja faltes.

Y apart del tros gran de dita partida de Balda que se ha de dividir en un bon marge i fer alfalsos trosset olivera y bax, dexant lliure per a sembrar lo tros llarch de dita partida.

I arendar-o ab pactes de plantar moreres i els abres que yo voldré, i de enpeltar moreres i cuidar de los abres, pagant la mitat del enpeltar y atres pactes, juntant en dit arrendament lo trosset de les Eres.

Arrendar-o a 2 hòmens cuidadosos encara que se'ls fasa barato en lo arrendament i que ho conserven i crien los abres.

O còrrer-ho i no admetre dita que no sia convenient.

Fer alfalsos per a arrendar en diferens trosos, adbitre. Prenint en pago alfals càrregues en no tenir erba prou en los alfalsos de casa, i no fer més que un tros per mon conte, de alfals.

/71r/**En 1687. Adbitres y memòries inportans en Quart per a fer-se, en poder.**

Per a pagar los sensos de Manises si ens avenim cada any.

Es pot dispondre el fer lo conte que pagam delme de garrofa, no obstant que en dit terme no se'n paga, y apartar de cada 12 arroves una per a después vendre-les, fent depòcit o lladriola de dit diner per a pagar dits sensos, que són 9 lliures 15 sous, si queda lo que pagavem en peu, o apartar unes 56 o 57 arroves de garrofes a 60 arroves, per a después vendre-les per a pagar cada any dits sensos.

Y es poden rallar totes les que es venen de dit terme, i de cada 12 arroves en dit paper de les ralles fer una creu a la que fa 12.

Y de este modo no es sentirà tant el pagar dits sensos.

³⁷ *Sic.*

Procurant fer llaurar dits garroferals sempre que es puga, si pot ser a 2 relles cada any, los millors, y procurant sembrar sempre que es puga y esporgar lo oliveral per a llenya.

Filar per a traure el útil de dites terres, ya que es paguen los sensos que es paguen, y per no dexar-o perdre y que sols de les garrofes es trau gran útil, més que de el vi y atres fruits.

Laurar los garroferals de Manises, sempre que es puga, olivaret 2 collites, oli i garrofes. Y si es sembra 3 collites ab gran útil, en particular la garrofa, quant més se lauraran los garroferals, més que del oli, y calsar-los una partida cada any, en ploure bé.

*/71v/***Plantes de oliveres a 7 dinés, per a el any que ve de 1688.**

Per a plantar oliveres secà, a Melchor Labrandero, al tems. Melchor Labrandero les buscarà, segons me promete en 20 de juny 1687, que diu té un home les hi dóna bones, llargues ab vell, a 7 dinés cascuna.

Y la dispocició del plantar-les ha de ser com les planten los torrentins. Buscar memòries de axò, memòries Quart de 1684 y 1685, i en este quadern.

Per a enpeltar tots abres, enpeltador bo en Quart tenim.

Enpeltador bo en Quart, per a tots gèneros de abres, enpelts de escudet. Apart de Pere el Rey Liern ya tenim ara a Lloréns Martí, fadrí, que està destre en enpeltar garroferes i moreres, tot de escudet, y per a llimeres, i li acerten molt los enpelts.

Per a fer dir missa en lo oratori de Quart, modo fàcil.

Oratori Quart missa. Per fer dit missa en lo dit oratori de Quart lo que se ha de fer és que ab lo testimoni que y.à y diu Domingo Comella que, sent jurat de Quart quant vingué a casa la Dama Petita Peregrina de Montserrat, es digué missa en dit oratori.

Y la digué un mossèn Pau, capellà, que portava la dita en sa companyia y que la oí dit Comella y que, per senyes, que acabada la missa, donà a adorar a la dita lo dit capellà los corporals.

Y que ab exe testimoni, portant la ara y ornemens per a el primer dia de faena que vinga de matí, que passe qualsevol pare dels de Monte Cion, dels de misa, y que la diga.

O prevenint-ho que vinga alguna limosna etcètera en lo hermanico³⁸ de la limosna.

Y fer rebre acte entonses de com se ha dit misa etcètera, avent preseit el no aver-se profanat i aver dit misa altres vegades etcètera.

/72r/Tenint un cantó de orta per nostre conte, si la seda no té preu, y per a poder acudir al molt secà que y.à, de aon se traura més útil i lo que més inporta, si acudixen los tems en meins gasto i més útil, per ser la orta molt cara.

No obstant que em convé el tenir-ne de orta per mon conte, unes 6 o 7 o 8 cafisades per a erba, forment, cànem, daxa y faves y melons, i per a enplear lo fem i buscant-ne més, y lo demás, arrendat y a mitges.

La seda, so és la fulla, y andanes arendar. O al ters ab sos pactes.

Y la terra per mon conte, so és, en estos pactes:

Si al ters, donant-li fulla y andanes, bones fulles, escales, collitors en entrego y mantes de pelar fulla, per son valor, y el esporgar les moreres per mon conte, pagant-me la mitat del esporgar i dant-li lo ters de la llenya grosa i menuda, fent-la yo plegar.

Si arrendada, fulla y andanes ab los pactes de que lo esporgar les moreres ha de còrer per mon conte, pagant-me apart del arendament lo esporgar, y la terra per mon conte, ab pacte que no avia de pelar la fulla de modo que em fes perjuí als camps sembrats, que exa dispocició a mon adbitre del pelar la fulla, aon li diran que la pelàs primer, primer se ha de pelar la fulla de les rodades dels sembrades.

Y que sent axí, que no avia de cultivar la terra, el arendament avia de ser més lo valor, donat-li les andanes adobades, collitors, escales i mantes de pelar fulla i bancs, per son valor en entrego, per a que m'ó pogués tornar tot, tornant-ho a estimar en acabar arendament.

Que la llenya avia de ser a miges, grosa i menuda, pagant lo plegar per sanser, per tenir una poca llenya los uns i els atres, entant sa part cascú, assò per lo pagar lo esporgar lo dit arendador per sanser, que lo esporgar lo avia de fer per mon

³⁸ *Sic.*

conte a estall, no comprant bancos³⁹ ab pacte que m'avien de dexar los bancs per a esporgar i encaregar-se de ells sempre.

Al ters dar 2 parts per a mi, 1 per a el miger, perquè no tenia que cultivar les moreres.

Al ters, si falta fulla que pagaria 2 parts yo i 1 el mijer o tercer, comprant 6 càrregues o 8 en lo ivern.

Llogant lo torn de filar, apart.

Y asò en acte per un any o 2 o 3, només, ab fianses.

Dar los bancs de pelar fulla ab son candat i cadena, 2 o 3, segons la terra que la esporgada presto ne exirien.

/72v/A lo del fer llavor de alfals, cada any una poca en aver bons alfalsos, y guardar-la en una gerra ben tapada.

Lo delme de la llavor de alfals es paga de la que es ven a rahó de 2 sous 7 per lliura de dinés.

Es pot dexar una taula de alfals, posant canyes al tems del florir lo alfals, per a llavor. Y encara que en furten algun tauló sempre en dexaran per a llavor.

Y més, dispondre el que dexen mates en tems, regant-les y posant canyes y fent les diligències possibles per a que haja llavor en les mates dels alfalsos que es van ronpent.

Y en collir la llavor vaja la rella y guaretar per a sembrar, que tot cap, regant les primerenques 2 regons, en traure el forment en l'ora del camp, posant les canyes en l'ora, bona cosa repartides, per lo ganado.

A lo del renovar y millorar algunes garroferes entreseques o casi tot lo garroferal del Aljup y fer llenya, i en mols puestos de Manises, i garroferes de mala lley per enpeltar-les tanbé y oliveres entreseques en Manises, lo remei millor.

Per a tenir llenya grossa en fasilitat y medra en les garroferes y oliveres entreseques y velles. Dos útils és desmojar-les y llansaran nous ab gran rigor y calsar-les les tals totes oliveres y garroferes.

I tindrem lo útil de la llenya y millora en renovar-les d'exce modo, que llansaran bé, cultivant-les tanbé, de llaurar-les y calsar-les.

³⁹ *Sic.*

*/73r/***Per a adobar qualsevol vi reverdit o un poch agre, o un poch agredols.**

Per a adobar vi tot de agre, atra cosa vi semblant ayguardent. És cosa provada que se adoba en fasilitat posant en dit vi, en tonell o bóta segons la quantitat del vi, tant ayguardent, so és, per a cada 15 cànters de vi una quarta de ayguardent o mig cànter, que el retorna molt en son ser.

A lo del ort de Quart arendar y en pago taronges y alguna fruita. Arendament barato.

Y que cuiden del ort y planten abres i els crien, apanyant primer lo rec i parets sequiola, de morter i rajola, y una porteta al carrer, ab sos pactes, atenant a que no trach ningun útil del ort i fan corral de ell i no pot cuidar-lo Jaume ni sa muller, i dexen entrar a tota ora chics i tot gu.espentolen.

Y es poden fer moltes coses i plantar mols abrets i enpeltar tarongers, llimeres, que la megua família ve poch i gosen poch de ell.

Es pot fer acte de arendament, si ho vol Tasquer o atri que se aplique.

*/73v/***A lo del ort, adbitre bo y utilós y en fasilitat fer alfals.**

En lo ort es pot fer daxar, 2 collites, per a les gallines de casa, i carjofes. Fer alfals en lo ort. Posar bona femada, en fasilitat se femarà de les raedures dels estables. Podem tenir erba verda i seca, uns 3 o 4 anys, y llavor de alfals, sense que ens ho furten, tancant ort. Es pot fer alfals en lo ort ab fasilitat, posant bona femada de les raedures dels estables y atre qualsevol fem menut, y bon rech, que en axò traurem uns 4 anys útil del ort molt, de erba seca i més.

Si ix bé, encara que es resembre i pot durar 5 anys, refemant bé.

Es desbrosarà lo ort. Es criaran los abrets millor. Es desbrosarà lo ort de tota erba, es poden criar fruitals, magraners, pereres, codonyers y atres abrets que tinch notat en este quern.

I es podrà fer llavor de alfals, un segó, sense que ens perjudique ningú y podrem tenir ferraia y erba en les nesesitats del ivern.

Y el rompre'l a colp de exada, y ferraia y erba en l'ivern tindrem. Y quant se cuca la erba, poca o molta, sempre ajudarà y el rompre'l, al cap de 5 o 6 anys, serà a colp de exada, com en la orta de València.

Sigronars, carabases llargues i per a confitar, melons de Alger. Ort daxars, tot lo ort, y algunes mates de carjoferes per a casa i les gallines nostres de València. Es pot tenir útil si es té cuidado. Tanbé es pot fer daxar primerench en lo ort y encara 2 collites en un any, tot lo ort sens arancar les mates de les carjoferes, les millors i de millor lley i puesto bo, i es pot tenir d'exe modo útil tots los anys, femant-ho, per a les gallines de casa, tancant lo ort.

/74r/A lo dels terrats fer sols los precisos, modo i conservació de ells per escusar lletades moltes i que no es ploguen.

Terrats, modo per a no ploure's i fer-se. Sempre que se haja de fer algun terrat inescusable, que millors són teulades, segons los puestos paimentades etcètera, se ha de procurar que tinguen bona rostària, ben paimentats en les juntes, no molt amples, i si pot ser de taulells grans quadrats, quant meins juntes, y ben perfilats a tots tems, que en un jornal o 2 de perfilar de un oficial, en 8 o 9 sous, asegura el no ploure's de mols anys, ni de arrancarse rajoles com lo morter sia bo per a perfilar.

Y arrujar-los uns quans dies después de fets, n'í.à per a 18 o 20 anys que no tinguen que dar lletades.

Y més, cas que y acha alguns rodals en terats de rajola ronpuda i mal igual terrat es pot fer arancar i fer-los rodals perfilats, i tanbé sense moure tot lo paiment, com lo cabiró estiga bo es pot mudar lo paiment, tot si està mal tratat, i dar rostària sense moure les bigues, com sien bones, carregant de terra al alt del terrat i quedarà més rostària, per a meins cost i pertrets meins.

/74v/Adbitre de la botiga descuberta de junt a sant Esteve, de fer-la casa y poder traure de ella 14 o 15 lliures, sens traure molt diner de bosa.

En 1687, per setembre. Enpleo de madera usada de Quart y de la cavallerisa de València, si sobràs, per beneficiar-la. Si agués ocasió, en poder, de madera de Quart prou llarga per a jurmar una casa en 2 o 3 trespols en puestos no tota, o fent pilars si no és prou llarga la fusta, ab un estall, donant madera per a els trespols i alguna cosa més.

Y un cantó de diner, a pagues, i lo demás a cobrar dels lloguers en 2 o 3 anys ab capítols corent-ho.

Cridant al oficial obrers de vila o una companyia bona, i techant-ho i tratar capítols, i ells que en fasen, i ab acte o albarà fermat de dit per qui quede la obra.

Que serà més llogable una casa fer en dit puesto que en botiga, y sempre rentarà més i pot exir bé el conte a 5 per sent, segons lo que costarà tot.

I posant portes i finestres totes les que sien menester, i ferro i panys i claus, tot se pot tantechar.

Y si no es pogués ajustar, fer una teulada ab bona rostària, alsant paret ben alta per a tems fer trespols, païmentant-la o terrat en rostària ben perfilat.

En València és millor per los mals veïnats, alsant un pilar per a enplear fusta curta etcètera.

Y assò a estall però lo del païmentar, si es terrat, a jornal.

/75r/ **Adbitre i alivio per a pagar les obligacions de la heretat de Quart de sensos arendador, sequiages, menescal y ferrar mules, aladrer y ferer, aladres etcètera.**

Alivio per a les obligacions de Quart heretat. Per a dites obligacions tenim ara en este any 1687 la renta dels arendadors de les terres arendades en Quart, que és 71 lliures, de Jusep Carbonell, 50 lliures, y de Geroni Tasquer, 21 lliures.

Que part de dita renta es pot consignar al arendador sensos y a el sequiage i taja. Y cada any per sen Juan contar en dits i dar-los dinés a tots dits en cobrar de dits arendadors.

Y al menescal ferar mules avengut.

Y aladrer y ferrer Genís, aladres avenguts, pagar-los de dita renta.

Y al mestre d'axa y ferrer galera.

Mestre molins y boter, de les demás rentes.

/75v/ **En 1689. Lo om blanch del marge tros basa fem del simal sech al mestre molins vendre, fent-lo estimar primer, y el cost de arancar-lo y tirar-lo a València, o al aladrer o mestre de axa.**

Lo segar lo forment en lluna vella per a guardar sens solechar.

Per a guardar lo forment sens solechar, remey i modo. En orons com no es banye, en garba, o si se agarbera humit se calfa més, y posant-lo en arena del Grau millor, en lo oró.

Y més, fent-lo garbellar en l'ora y posar-lo en lo oró que no es calfe en lo muntó, ans de garbellar per lo capoll.

Adbitre bo i barato, que és cosa 10 lliures, i tindrem més vi.

En Malgenada raïm escusant 10 lliures de guardianage, i barato de fer en un dia o 2 y es guanya molt vi i les plantes dolces, coste els jornals que siguen, y.à de dir-o Meljor Sansó com se fa y anar a veure-u fer perquè no en dexe de fer.

En ser lo tems de estar lo raïm ya tot negre i en fer-o Meljor Sansó, atenent als empenyos en què ens trobam, am de usar d'este adbitre de en bonyiga de bou y cals fer enpalustrar tot lo raïm de menjar de casa, que yo els compraré planta per a menjar i me exirà millor lo conte que les cabasades i paneres i sistelles de raïm que se'n porten i no aplega al trull i cultibam debades.

Del trepadell collir per a penjar en tems si no se enpalustra també. Lo trepadell collir-lo en tems tirantet per a penchar.

Lo arrop de verema negra i no de blanch y confitures també, perquè el blanch fa el vi exut.

/76r/ **En 1689. Adbitre bo y algo inportant. La fulla y andanes y llavor cucs podiem provar a arendar un any.**

Es pot arendar a una o dos persones, ab fianza bona y bona dita, la fulla que tindrem per nòstron conte y andanes y llavor, fent-ne y apanyant les andanes ab sos pactes i plasos.

Y el esporgar per nòstron conte.

Y assò sens dar notícia fer-o yo, y fer rebre acte de exe arendament per hu o dos anys o 3, que és cosa que es pot provar i en trauriem més de la fulla y andanes i fora de el resel si es valdrà o no i de que nosatros no podem fer seda per nòstron conte, que ens estarà molt car de moltes maneres ni ens convé per ningun camí.

Veure la dispocició de el arendament com ho féu mon pare y buscar bona dita o core-ho, fer-o còrrer.

O dar-la al ters⁴⁰, ab sos pactes, i esporgar les moreres.

O a miges, esporgant les moreres.

Llavor de forment per a sembrar nostres terres, trobat pur de Gest y trobat y rogal mesclat.

Per a sembrar en secà, trobat y rogal bo, en 1689. Rendix molt segons ho experimenta Gaspar Monçó.

Y per a terres poderoses trobat pur de bona llavor a conte de rojal.

Y per a lo demás trobat y rojal mesclat, y rojal y blancal, o blancal pur, y no de atre modo.

Que el trobat bo en lo Almodí pasa per pontexi i fa mens segó i rendix més que blancal, la farina, y més blanch.

Triar llavor de forment en espiga, 3 o 4 jornals. Y lo millor per a tenir bona llavor de trobat pur se ha de fer triar de espiga en lo camp un dia o 2 ans de segar a Jusep Bertí o atre casero, o llogar aposta a atri, fent manades tot lo que es puga i en garba també triar-ne.

Y refer-lo-y al delme i de rogal pur y blancal pur uns 3 o 4 jornals que bé ho guanyaré al doble, els jornals, en lo forment.

Per a trobat sembrar a Meljor Sansó, a Nofre de don Domingo Sogòbia o Recado.

A Gaspar Monsó, 1 barsella o 2 o 3 i buscar tanbé a Antoni del Castell, canviant.

Carbonell y atres han de anar a Oliva per trobat. Que en porten per a nosatros.

/76v/ En cas de tenir y collir molt forment en casa per a solechar-lo y mantenir-lo en orons, en puesto a mà y fresch. Y trasa per a solechar-lo y baxar-lo y pujar-lo en comoditat.

En vista y exemplar de casa de don Domingo Mateu com se solecha el forment y es conrrea y e(s) puja y se abaxa al seller del vi als orons, es podia trasar y efetuar, en cas de collir en esta heretat quantitat de forment, y és la trasa y es podia fer assí també per a pujar-lo a solechar de colp, com ve de la era, pujar-lo al terrat de la

⁴⁰ Llegiu en partició de fruits al terç.

andana y qualsevol atre forment que se agués de solechar, per assegurar-lo bé cantitat que fos per a guardar.

Y después de 2, sols dos, dies lo més, garbellar-lo en lo terrat y tenint la andana neta. Per alguna tronada entrar lo forment, y del trespol andana al atre trespol del seller, per la endresera de el últim aposento del triquet, unes trapes per los reboltons y per allí, del terrat al seller, tirar lo forment als orons que podien estar en lo seller vi y puesto frech que es conservaria més.

Peró més a mà en la andana gran, fent graner un cantó, per a posar orons y del graner fer andana, sols que del cap andana de dins, que no té ponent, se podia fer graner i una estància per a olinador o atre graner o cambra per a grans tenir, per ser alt lo trespol y tenir moltes finestres per a graner.

Y no estaria tant alt lo graner i molt més a mà per a solechar i tot lo demés.

/77r/ Cafisades, fanecades y brases de terra es contenen en este terme de Quart, en orta y secà, en esta conformitat.

Cada cafisada consta de 6 fanecades y cada jovada són sis cafisades.

Y les brases se contenen apart d'este modo: que cada brasa de terra són y consta de 9 pams, ab que cada cafisada consta de cinquanta brases de terra, 50 brases en quadro, y cada fanecada son 8 brases, poch més.

Que per a medir terres porten una canya de 9 pams.

La brasa es conta lo llarch dels braços en creu, 7 pams, y 2 pams de augment doblant lo bras de la mà al colse. En 1695, dit per Sebastià San Martín.

Vinyes plantada, mida per a que duren, dispocició.

Que antigament los antichs senyalaven les vinyes a 8 pams de sep a sep i d'exe modo duraven més, que les arrails tenien més lloch que ara, a 7 pams y a meins les fan, i duren meins les vinyes.

Y cada cafisada de mallols o vinyes jòvens són 7 fanecades per a el llaurar.

/77v/ En 1689. Per a bones llavors de forment, ben pur, per a sembrar, dispocició. Y per a que no rebordo n'ixca tan apresada.

Forment per a llavor, segons estiga la terra, dispocició de tot. Siga forment rojal, siga blancal, siga trobat, la diligència que se ha de fer ans de sembrar és el fer-lo

garbellar en un garbell clar per a que cayga lo forment menut y cap de espiga y, coste lo que coste, fer triar de barcella en barcella tot lo forment a qui hu.entenga, llevant la doseta y grans de xexa y de blancal, si és rojal pur.

Y lo matex en les demás llavors.

És bo i millor el mudar de llavor bona de forment forastera y prova millor mudant a menut los més anys. Llavor de forment foraster, pura i bona és millor i prova millor y la dels cucs és bo mudar.

També en lo camp, ans de sembrar y en les garbes fent-ne serrar es pot triar la espiga pura a qui gu.entenga, pagant-li son jornal que bé es guanyarà, fent manades o guardant la espiga cerrada triada y, después de batre en la era a palos, esbatusar lo dit espigam.

Però se ha de garbellar en garbell clar per a que cayga el cap de espiga.

Per a sembrar en lo cecà trobat y rojal és bo de fortuna. Per a sembrar en lo cecà és bo y prova bé el trobat y el rojal mesclat, per ser de fortuna el trobat y apart també; el blancal no és tan bo, han de acudir molt les pluges.

Per a sembrar en la orta. Per a sembrar en la orta trobat pur a conte de rojal en terra bona y poderosa, y blancal pur, y també per a els demás trosos trobat y rojal mesclat per a taleca, millor que el rojal y blancal. Y per a el preu, millor.

/78r/Per a sembrar en 1689 per a 1690 collir, Deo favente, dispoció de forment per a llavor per a orta y secà.

De Jusep Soler de sos arendadors rojal pur. Si no puch conseguir el que me'n canvien de forment axí per a aure trobat, de casa don Domingo com de atres, y per a aure rojal pur, bo, que me'n canvien de algun puesto o Labradero o els Aparisis, encara que done de cada cafís una barsella de trueco⁴¹ de més.

O si no, en puch comprar.

Trasa per a aure forment per a sembrar sens que em coste dinés per a el noembre d'este any 1689, Deo favente. Lo últim remei ha de ser, no obstant que puch vendre el meu i comprar-ne de rojal pur y si pogués també sembrar trobat pur, dich lo remei últim, *Deo favente*, ha de ser per a aure forment per a orta y secà sembrar el fer garbellar del rojal que tinch en garbell clar, que cayga el cap de espiga, y fer-lo triar de la doseta i xexa, coste lo que coste, qui gu.entenga.

⁴¹ *Sic.*

Y per a trobat, millor que el blancal que fa molt segó i sempre té meins preu que les atres llavors, dich per a trobat comprar-ne o canviar-ne donant barsella de trueco si no y.à dinés.

I fer-lo triar i garbellar com lo rojal etcètera.

Lo més fàcil de traure forment pur de rojal o trobat per a sembrar forment, per a guardar solechar-lo. Per a traure un mig cafís de forment rochal pur y atre de trobat demanar llicència al arendador o delmer primer i fer que en lo camp, ans de segar, entre un home que hu.entenga y fasa y segue unes quantes manades o garbes de espigam de rojal pur, y de trobat lo matex, adbitrant per a mig cafís de cada cosa lo que siga menester.

Y después esbatusar-lo en l'ora i garbellar-lo i en garbell clar traure lo cap de espiga, i apartar-lo solechant-lo per a sembrar.

O s'a de palechar en juliol, agost i setembre.

Y axí dels demás forment per a guardar.

Comprant garbells per 6 o 7 reals en bons aros per a escusar el pagar tant.

Per a triar llavor de espiga, Pere Tardiu. Y per a estes faenes Pere Tardiu, Jusep Bertí, Francès Martínez y Juan Soler.

/78v/ **En 1690. Adbitre per a netejar y fer les porgues trent lo forment net, sens un torrós, y el capoll forment millor.**

Lo capoll s'a de portar apart, els pallots i espigam apart. En lo capoll i pallots no ha de aver terra, s'a de traure en casa. En lo molí arrosar de Paterna es fan les dites porgues y capoll de les erades, trent lo forment molt net, pagant a rahó de lo que es paga de micha moltura per cafís, o axí en dinés com en forment, la dita moltura prenint tanda. Paguen a un almut i mig per cafís o en dinés, respectivament, al preu del forment.

Porgues y pallots de tota cosa, los pallots en los morters i lo capoll en la mola ensurada en brevetat, anant un home que ajude si es poch.

Remei de dar-li escorredor a la balsa de cànem si y.à esperança de llogar-se i bones dites.

Balsa cànem escorredor fer i millorar, se'n ix, Francisco Martines, fent poquet, segons se acostuma fer en les bales. Em pareix que se li pot dar escorredor en fasilitat, fent a la endresera del despedidor del aygua de dalt, fent y afondant una

regadora o valladar asta el sòl basa endresera i per allí obrir duell a la balsa i bon tapó, segons costum.

Y la despedida de dit valladar ha de ser fent una contraséquia, arimat allí, fonda, donant-li despedida al tros més fondo de domal.

Y fer remendar dita balsa aon siga menester después de buida.

Y assò que ho vera el obrer de vila de Mislata, que entén de bases, per a que ho fera Francisco Martines si la matèria té cabuda.

Y si no, dexar-o estar si no y.à bones dites o esperança de llogar-se per a traure el cost de la obra.

Nota. Basa cànem adobar i millorar. Francisco Martines, obrer de vila, promet fer-li escorredor y pogüet y adobar-la en molta fasilitat y poch cost, dita balsa de cànem.

/79r/Per a tenir erba seca i secar-ne més y evitar lo dany de la cuca y acudir a estenedor de la balsa del cànem, si y.à bones dites, ab pactes.

Erba seca més, estenedor basa, remey de la cuca alfals. En lo tems bo de juny y darrers de mayg, quant la erba està més llarga, i primers de juliol procurar apanyar segons de erba, prevenint en lo tems del cucar-se els alfalsos el descucar sols lo alfalset de el troset de la basa cànem per a secar i la regadora de dit alfals i la de Meljor Sansó procurar-la tenir plena de aygua per la cuca, tapant los caps, i descucar bé per a que no pase la cuca dels rededors, per a que en venir los darrers de juliol y primers de agost tingam ya un bon cantó de erba bona, ans que vinguen les pluges, i que no se encuentre en les basades de estendre lo cànem.

Pactes per a consertar les basades si y.à bona dita. Y si no, llogar. Y si no és bona dita no consertar basada alguna.

Y si és bona la dita, cada dita una basada sansera, ab pactes de que han d'entrar lo cànem a càrregues o en galera asta la vora troset basa, i que no ha de baxar etcètera, i que han de avisar en tems per los segons de la erba.

Tantegar-o bé los dies seran menester que ni em de pedre la erba ni ells lo cànem.

Y en anar rebolt lo tems o perill de girant, ple o quarts de lluna entrar la erba seca en casa, estiga com estiga, que en casa s'acabarà de secar.

Nota de llogar la balsa del cànem. Que si no ens convé per la pèrdua de la erba o no y.à bones dites o donen poch, o no llogar la balsa o llogar-la per qualsevol cosa com busquen estenedor.

O llogar nosatros estenedor al obrer de vila o Meljor Sansó.

Mentres aurà alfals en lo trosset basa cànem, si no és bona dita y ab bons pactes y testimonis o per escrit llogar basa, ho perdrem en la erba, axí verda com seca.

Lo obrer vila Francisco promet fer escorredor basa del cànem y adobar-la fent pogüet com obriguen séquia.

/79v/ **Lloguer de trull y premses de veremes.**

A rahó de 4 reals per dia, mentres estarà lo most en lo trull, y de tots aparells. Axí se estila en Torrent y es paga lo lloguer del trull i tot recapte de veremes.

Per a bótes agres la dispocició del balle Christòfol.

En estar la bóta agra, si està fresca, llavar-la bé y calsinada.

Y si no, en bonyiga de bou y figuera borda fer betum y bones salmorrades.

Y bótes seques en aygua calenta. Si està seca, en aygua calenta, adobant-la y repretant-la bé primer per a que manifeste la aygua calenta per a on se'n ix i que unfle la fusta.

Lloguer portadores a 1 sou 6 per cada parell.

Lloguer de la era de batre forment se paga de cada erada y de tenir les garberes en dita era.

Lloguer del trill de cada dia, 2 sous.

Es paga del lloguer del trill cada dia a rahó de un real, dich 2 sous.

Lloguer de andana es paga a 1 lliura per onsa.

Lo lloguer de les andanes se paga a rahó de 10 reals, 1 lliura, per cada onsa fan.

/80r/ **En 1690 per a 1691, forment per a sembrar prevenir.**

Forment per a sembrar prevenció en tems y modos. Prevenir en tems y a son tems en facilitat en la era, triant y llevant la espiga ruín de la garba i aquelles manades d'espiga ruín a la garbera del rastoll de la palla, per a quant la baten.

La espiga que llevaran ruín de la garba manades posar-les a la garbera de les garbes del rastoll per a en batre la palla, és lo millor.

Es pot enviar a Oliva, en aver 2 o 3 festes entre any, y en les mules de casa i els machos de Vicent Cuenca portar-ne de trobat pur, allà més barato, venent en lo Almodí o al flaquer de Quart o a atri lo que tindrè per a sembrar prevengut.

Y asò, en tems, pendre el dit diner i enviar i comprar-ne.

També es pot fer diligència en lo Almodí de trobat bo, venent lo que hu té en casa i en lo matex diner comprar-lo y traure licència per a portar-lo a casa a triar y bolar-lo en la galera a Quart, o pagar lo dret en lo Almodí.

També es pot baratar en algú que en tinga en Quart y fer triar la doseta, xexa y rebordonit, dich de trobat.

Com també de espiga se'n pot triar de les garbes, a Tardiu, Bertí, Martines o Soler.

També lo matex se pot fer en lo rogal, fent-lo triar de espiga en les garbes o en lo camp, demanant llicència al delmer.

També en lo trosset Eres es pot sembrar qualsevol forment ben triat per a llavor y después segar-lo y batre'l o esbatusar-lo apart per a llavor pura, com se sembra el cànem, trossets per a llavor.

Y en dit trosset es pot també sembrar cànem per a llavor algun any.

Per a forment rogal pur. Forment per a llavor rogal pur triat de espiga en la era, llogar home que vacha trent i llevant de cada garba del forment de rogal tota la doseta, xexa i blancal i trobat, si n'í.a, dexant lo aris negre i fer manades per a porgueres de dita doseta i quedar parva de forment rogal pur.

/80v/Per a traure bona cosa de brisa cada any, per lo ivern, en una era.

Per a traure bona cosa de brisa i fàcilment en l'ivern. En Torrent axí ho fan el traure la brisa y garbellar-la después de pasada en un trill en una era, en lo ivern, un dia bo y exut.

Brisa per a traure'n molta en facilitat y conreo d'ella. Trent de matí tota la corfa de la brisa a sàrries y en un trill batre-la.

Y después entra el colador y garbell y se'n trau molta y es guanya molt bé el jornal.

Escampada la corfa en lo pati gran entrada, a cubert, y al cubertís del trull.
Y asò tenint-la la dita corfa escampada a cubert, que no es banye, com es pot posar al cobertís del trull y en altres puestos de casa, ben escampada y trastejada y llaurada, en la cuina pati y en lo pati gran de assí de casa, cubert posar dita corfa ben llaurada asta que estiga seca, ben seca.

Y traure-la un dia com he dit y no garbellar-la en veremes.

/81r/**Pactes y capítols per a arrendamens terres en diferens parages i partides.**

Que a millores y pichores, en qualsevol any y en qualsevol tems del any de dit arendament, pugua dit Perdiguer, si faltasen en qualsevol capítol de els que es diran, fer estimar les pichores y millores per 2 hòmens, hu de cada part.

Y lo que aquells tacharan y diran acham de posar y pagar lo hu al altre lo que es deurà de tota cosa i perjuí de terres, o millores.

Y después de ajustats y pagats los danys y contades les millores, si les y.à, pugua dit Perdiguer, sens pasar a termes de justícia, recobrar-se les dites terres, sempre que li parexerà o ben vist li serà.

Que haja de desbrosar tots los màrgens y taules de moreres y fer la céquia sempre que serà menes(ter), llaurant i desbrosant-les y regant les taules en lo colp de la calor si no plogués, tots los anys.

Pichores són daxars, de erba y de panolla i hasta de cànem de llavor, y sos rechs en sos tems o en guarets, y cogulars y cordars y vesar-o.

Que el tems en qualsevol any de el tachar les pichores és después de espigat lo forment per los cogulars i ans, y a l'esporgar les moreres.

Per a pactes arrendament, Meljor Labradero. Que me'n dicte y vecha els que tinch, i per a arrendamens i noticies de totes les coses de casa, y per a apanyar lo ort, qualsevol notícia del llauró o secà ell me pot dictar moltes coses.

/81v/**Pactes⁴² i capítols per a arrendar terres y en particular per a les dels morerals de Balda.**

⁴² Inici de paragraf ratllat.

Primo, que haja de dar fianses ell i sa muller y un atre, a contento nostre, presens y acceptans.

Ítem, que haja de pagar per dites terres 23 lliures, *ad minus* 22 lliures 1 sou, ab obligació de pagar a la comuna séquia de Quart 1 lliura 1 sou per conte de dit Perdiguier, per tacha del preu de dit arendament, y apart per conte de sequiage 1 lliura 1 sou extra de dit arendament⁴³.

La sembrada del secà de Quart terme fonch la dispoció en 1684.

Sembrada del secà en 1684 per a 1685. Senbraren en los 4 trosos secà en 15 barcelles: 8 cafisades, més que meins. Es troba en jornada del 15 del mes de dehembre 1684, es troba que sembraren en lo de Buch 15 fanecades llargues, en 4 parells, 3 parell de Navarro i un parell de casa en lo rosí de Juan Soler, que llansà la llavor Juan Sanmartín i llansà en dita terra 6 barcelles de forment, que em parex prou, barrechat.

Y que en 16 dembre sembrarem les 7 fanecades més de dita partida de Buch del Fondo, y que barregaren dit tros y el sembraren en 2 barcelles.

En 16 dembre 1684 doní per a els 2 trosos Fondo olivera, los primers de 4 cafisades, 7 barcelles forment. Y que en 17 dembre dumenge, ab llicència, sembraren los 2 trosos de la olivera Fondo Lloma en 4 parells y que llansaren y sembraren barrechant 7 barcelles, set barcelles. Són 15 barcelles tot.

Sembrada del secà de 1682 per a 1683.

En II noembre 1682 es senbrá lo tros olivera, digüen de 15 fanecades, y llansà la llavor Melchor Labrandero i lo sembrà dit tros en 4 barselles i prop de micha.

Y en lo tros del costat, Folgado Esteve llansà cosa de 3 barcelles forment.

Y es sembrà tot lo de Buch també.

/82r/ Sembrada del secà en 1686 per a 1687.

Llansà la llavor Melchor Labrandero. Es sembraren 8 cafisades 2 fanecades secà en 12 parells 2 forcats, a 2 relles, y en 16 barcelles de rojal bo. Es sembrà tot lo dit de dites 8 cafisades, a 2 relles, en 5 dies y més en 10 jornals de ajudar entaular y

⁴³ Fi de paragraf ratllat.

arrancar broses. En 19 noembre 1686 sembraren lo tros del de Buch, 15 fanecades, en 3 parells y 2 hòmens més.

Y en 20 noembre dita partida de Buch en 4 parells y 2 hòmens més, ab que es sembraren los 2 trosos de Buch en 7 parells y 4 hòmens més.

Y en 21, 22 y 23 noembre es sembraren los atres 2 trosos del Fondo Lloma de la olivera en 5 parells y més 2 forcats y 6 hòmens més de jornal per a entaular i arancar broses.

Y la llavor que es sembrà en dits 4 trosos, que seran 8 cafisades poch més o meins, foren de barrechat setse barcelles, 16, contant per a lo tros fondo de Buch, 7 fanecades, 2 barcelles y per a les 15 fanecades de Buch, lo atre tros, 7 barcelles y per a els 2 trosos del Fondo de la olivera gran, que estan costat per costat, 7 barcelles, que són 16 barcelles.

Que contat tot lo gasto, apart dels guarets antecedens, pucha la sembrada dita, y el forment a 8 lliures, tot, la cantitat de 24 lliures 7 sous 4.

Ara, a 3 relles les 8 cafisades de guaret lo meins seran unes 33 lliures 12 sous.

Ara, el batre etcètera.

No es pot fer este conte etcètera.

En 1688 per a 1689 no es sembrá per la seca y quedaren los guarets vells per a sembrar en 1689 per a 1690.

Y dit any 1689 se sembraren los guarets del secà, lo del Buch les 15 fanecades llargues sols, y lo dels 2 trosos Fondo Lloma en esta conformitat:

/82v/**Sembrada del secà en 1689 per a 1690.**

En les 15 fanecades de Buch, 6 barcelles forment rojal de Soler, cunyat. Llaurar sembrar lo de Buch, dites 15 fanecades, tot de 2 relles i en taulons en més de 5 parells. En 28 noembre, dilluns, 1689 comensaren a sembrar lo del secà, al de Buch les 15 fanecades llargues, que seran 3 cafisades bones, en 4 parells que lo hu es menester per a entaular les 2 relles y retaular después, llansà la llavor Esteve Folgado, 6 barcelles en dit tros.

Y ronperen y mantornaren de segona rella dit tros, faltant cosa de 5 fanecades a mantornar y entaular de segon entauló y la retaulada. Axò falta en dita jornada.

Medí dit tros a pases i te de llarch 240 pases, docentes quaranta, i de ample 120 pases.

No es sembra este any les 7 fanecades de Buch per no estar guaretades.

La llavor forment se posa segons la terra cantitat y segons esta, y segons lo tems si es tart, y segons qui ho sembra de saber-la llansar y compartir axí la cantitat de la llavor.

Sembrar trosos Fondo olivera, eran los 2. Llansar la llavor Esteve Folgado. En los 2 trosos del Fondo olivera, 7 barcelles de trobat i rojal, lo hu trobat, l'atre rojal. En 29 noembre 1689 se anà a sembrar als trosos del Fondo Lloma olivera, als 2 per estar mol igual la saó en los 2, y anaren en 3 parells y llansaren la llavor que es pogué. Acabaren lo de Buch, 15 fanecades, en poch més de 1 parell, y 2 parells al dit tros Fondo olivera, y no se acabà per blana la saó solada y abarancada.

En 30 es doná segona rella al tros olivera y no a tot, quedà un cantó i en taulons etcètera.

En 10 dehembre 1689 se acabà de sembrar los 2 trosos Fondo Lloma de la olivera en 3 parells.

/83r/**Nota. Sembrada del secà com en Aldaya i atres puestos.**

Que en aver bon guaret y bona saó sols sembren i donen una rella junteta i entaulen y retaulen una vegada i ho dexen axí.

Sembrada de bons guarets secà en una rella sols ben junta. Axí sembren en Torrent y Aldaya, enguaretat y desbrosat en lo estiu y la rella de agost la millor és del huaret.

Que és cert, que avent bon guaret en lo secà y bona saó sense mols tarrosos y com no estiga brut de broses, que és lo millor el sembrar en una rella sol i un entauló i retauló, que no queden càrregues si carrega la entauladora. Y si volguesen més per a segona rella en forcats.

Però si la terra és bona de guaret en una rella té prou, en bon guaret una rella, llaurant ben junt y ben entaulat i retaulat si inportàs.

Y cremar boches y broses, a càrregues portar-ne, si no n'í.à, com a femada seca, i es conex molt forment en puestos flacs. Y per a sembrada orta, lo matex.

Y la saó no mol exuta, si un poch més bla que exut, perquè ix millor lo forment.

Si es tarda algo el sembrar en lo secà, per a que ixca presto, sembrar lo forment a una rella que si es sembra a 2 y a 3 relles i mols entaulons, avent bon guaret, no exirà la mitat del forment y tardarà a exir.

Avent bon guaret en sembrada orta sembrar a una rella ben juntet y a forcat a 2 relles. Llansar la llavor, dich, en un forcat i no a parell.

Resumen de la sembrada de 1689 en lo secà.

En 28, 29, 30 noembre y en 10 dembre 89, en 4 dies, se sembrarem los guarets vells del secà de Buch y Fondo Lloma, 3 trosos, en 12 parells en 5 jornals apart per a llansar llavor y entaular, en 13 barcelles forment, 9 barcelles de rojal y 4 barcelles de trobat los dits 3 trosos, que seran unes 6 cafisades i micha o 7 jornals de terra, poch meins o més.

La sembrada del orta en 1689, resumen.

En 15, 16, 17, 18 y 19 noembre 89, en 5 dies, 4 trosos y el troset Eres, que seran 4 cafisades i prop de micha ab lo troset dit de les Eres, en 24 barcelles, en 9 parells y en 10 jornals, deu, per a llansar la llavor, entaular i fer cavallons y regadores.

/83v/A lo del sembrada en tota la terra canpa de Manises secà, Deo favente, y plantada vinyes y oliveres allí, en los millors quadros terra canpa, y en lo de Gest quadro garrofera gran, terra canpa, i al cantó oliveres.

En lo secà de Manises, per los delmaris, és car lo sembrar per mon conte si no atri, en anys de acudir lo tems, i per axò serà millor el anar plantant de vinya, en poder, en los quadros grans de terra camp.

I allí qui sembre que sembre xexa y no ordi perquè més val un cafís forment que no de ordi dos.

Si Royo o atri de Manises o algú de Aldaya que té vinyes en Manises volguera sembrar i plantar-me vinyes y oliveres, que la vinya lo delmari és barato, de 8 una, ab alguna conveniència de plantar-los nosatros la vinya y dar-los tans forcats cada any i que sembrasen o contribuir-los, no plantant molt i no de lleis de menchar, donat-los alguna cosa per tans any(s) asta que la vinya estigués mig criada y arendar-los-la per poch después, i per tans anys lo criar i arendar ab acte.

I el poder sembrar dar-los, en tot Manises, dar-los sols me criasen cantons vinya plantant-la nosatros y que de el sembrar no els demanaria res de a una barcella per cafís si ans bé els ajudaria al guaretar i sembrar en los parells que podré, encara que llogàs un parell de bous a temporades en lo any per a guaretar y per a llaurar garroferals i oliverals, en aver saó, perquè no podem acudir a tot, que bé guanyariem lo lloguer bous i bobero o un gavachet a temporades per tenir tant de secà.

O arrendar garroferals alguns per a acudir a tot, y a les vinyes Lloma y demás faenes de tirages galera.

A lo de la plantada vinya en lo de Buch y oliveres. Y oliveres faltes Fondo Lloma tanbé plantar.

Y plantar plantes vinya xàrmens en los rodals de totes les vinyes, corrals més grans que no es podran morgonar en la vida.

Y a lo del buscar plantes de oliveres més anyívols del costat oliveral gran y atres puestos de olives més anyívols, modo, y de criar mallol al de Buch, tot sembrant y plantant, adbitre si té cabuda.

Que lo home que ha plantat la vinya del costat de la partida de el balle tal [en blanc] de Aldaya ho pot fer, fent un tracte y acte en ell que m'a de plantar totes les oliveres li diré, y regar-les, y me ha de criar la vinya que nosatros li plantarem, donat-li lo de poder sembrar en tot lo de Buch y els parells de guaretar y sembrar, i llavor forment, sembrant i criant vinya, sembrant a 4 sous cada banch a son tems, y que lo-y arrendaré i no pagarà a barcella per cafís.

Y al fi, cosa que vixcam tots, sols me crie dit mallol que me'l done criat en tant tems, que m'a de buscar plantes oliveres de bona lley anyívols perquè nosatros no podem acudir a tot per les moltes faenes y.à entre any en orta y galera i atres tirages y quefers.

/84r/*Camañas*⁴⁴ **trigo. 1585.**

El granero de la décima de Camañas en el año 1585 deve 499 ff. 2 p. de trigo, allí se alló de tota décima, y sacadas 113 ff. 2 p. cupo a las dignidades de obispo,

⁴⁴ Anotació en castellà, feta pel col·lector del delme de l'aldea turolenca de Camanyas. Inici de paragraf ratllat.

arcediano y arcipreste, quedó en limpio a la parte del comendador de onzeno y remanent 386 ff, como parece por la quartación del dicho año⁴⁵.

Sembrada adbitre, en ploure secà sembrar. Per a traure útil i que llauren terra y desbochen en lo de Manises y atres puestos y llenca oliveral gran.

Terra per a sembrar secà, los anys que yo no sembre, dar a rahó de a una barcella per cafís de lloguer és bon adbitre y es pot fer la diligència.

Y si els fas algun parell per ajudar-los cobrarem també en forment collita a 9 reals los parells.

Medrano Vicente, lo tender, lo tender ho pendrà.

Sembrada secà.

Prevenció en tots los puestos que flaquecha la terra i per igual cremant broses i barceres tot lo que es puga, ben escampat, portant càrregues broses y boches per a cremar, es conex molt en lo poder com ha femada.

Sembrada secà y orta.

Sembrar en orta no molta terra i ben femada i ben apanyada que més se traurà de 2 trosos que de 4 i en meins cost de birbar etcètera.

Y en lo secà, per lo birbar tanbé y poder acudir a tot, poca sembrada i lo demés dar-o a sembrar a atri i que paguen guaretar.

I el gasto tot a un tems és molt i es dexa de fer molt per acudir a tot.

Sembrada secà poca i ben apanyada per a acudir a tot.

Y lo demés guaretar-o i dar-o que ho sembren ab obligació de birbar-o i pagar parells y a una barcella per cafís de lloguer, i dexar-o còrrer.

No es pot acudir a orta i secà.

/84v/A lo del fem de gerri dels masos y mallades del Pla de Quart, modo per a aure'n.

⁴⁵ Fi de paragraf ratllat.

Lo fem, y de gerri en particular, és lo tot de el remei de la orta y moreres y collites, gastant-nos com nos gastam en cultiu etcètera. Y per a fer cànem y retornar les terres.

En lo estiu, en la galera, en Jusep Carbonell als masos que lo dit Carbonell sap puestos aon ne aurem y posat en la balsa li'n am de dar a dit, per lo que serà de rahó per este camí, pagant-li son jornal a dit y portant vino y dinés y barata oli o forment, fent tractes.

Tracte en Alexandro del mas de Torralva. Este tracte fonch en 15 juliol 1689, aon se troba *ad longum* este tracte que és en lo quadern de coses dades y tractes y gasto heretat. Tractarem em daria tot lo fem se farà en lo mas de Gonnet, de gerri, des de dit dia en avant, a 6 sous la galerada y que sol aver cada any unes 8 o 9 galerades, que en unes 3 lliures tindrem fem, que no té preu, de ganado.

Y que mentres lo tinga lo dit mas dit Alexandro ens lo darà segons tracte.

/85r/ **En 1691. A lo de el sembrar en lo cecà ordi y forment i dar terra y parells, algun any, al tender Medrano y a atres, com birben.**

Per quant les sembrades del cecà no són molt certes el aver collita y costen també molt, axí en parells, forment llavor y jornals de tota cosa i desbrosar, guarets, etcètera, algun any es pot sembrar ordi que es de més fortuna y de meins gasto y sol rendir bé en poch que acudixca el tems, i farà honrra la palla ordi.

I lo ordi per a les mules i bacons, si criam, y per a vendre y per a sembrar en la orta y cecà atre any tenir llavor, y per a alfalsos etcètera.

Sembrar alguns cantons i lo demás dar-o que ho sembren cobrant a 1 barcella per cafís, a bones dites, y que birben, y donant la terra lo meins de una rella i que em paguen dit llaurar etcètera.

Y un any ordi y atre any forment etcètera, segons.

Ordi per a sembrar en tot puesto ordi cavallar y no de maseta i per a comprar-lo *etiam*. Lo de maseta és curtet i la espiga curteta y el cavallar és més llarch y la espiga llarga.

Nota. Sembrades y cultius de cecà en 1691.

A Alexandre Gran per a dar la forma y dispocició, que té gran experiència en moltes coses y adbitres. Per a sembrades y tot cultiu de cecà y plantades de vinyes,

oliveres y dispocició de el conreio dels fruits y adbitres de heretats Alexandre Gran, segons la molta experiència, manya y adbitre per a moltes coses que pot donar parer.

Diu les sembrades en cecà són millors les primerenques, los guarets ab relles y segons la terra y anyada.

La xexa vol primerenca el sembrar-se y en terra prima, lo rojal no vol tan primerench. Assò és en cecà.

Per a llavors buscar de forment a dit Alexandre Gran, de dits formens y atres coses concemblans.

/85v/ En 1691. Sembrades de terra cecà y de horta, llavors que més proven a tota fortuna de tems. Dispocició de llavors.

Per a tota terra de cecà bon guaret y llavor de trobat forment, que grana més que el rojal i guaxa més. Y la xexa rendix tanbé, en tot cecà i en terra prima, més.

Y de les llavors de machoma y les que sembren en lo Pla de Dalt massades sempre és bo tenir de diferens llavors per a sembrar, que per medi de Alexandre Gran es poden prevenir en tems.

Per a cada cafisada 6 almuts de forment poch més, si la terra és llarga 7 almuts per cafisada.

Y si acudix lo tems ab bons guarets, si Déu vol, es sol collir en lo Pla de Dalt lo conreio a 10 cafisos per cafís de llavor.

Lo forment rojal és molt delicat i no és de fortuna i rendix poch y la palla, fluixa.

Per a orta, per a tota fortuna, rojal y blancal per a casa y trobat y machoma, si agués, sol provar bé en orta, que Pere Juan Sanmartín de dit sol sembrar.

Les sembrades en secà primerenques, o no fer-les, i en bons guarets, si plou a tems, i bastant aygua.

Per a sembrar en cecà, y orta tanbé, trobat y rojal, més trobat que rojal en la mescla que es farà, que siguen pures les llavors.

Per a horta trobat y rojal millor per a vendre y dar farina moldre que no el blancal i rojal.

Blancal de Nules o Rusafa, al Almodí a triar llavors.

Y trobat de Oliva o de aon porten los dels masos.

Més barato és i millor en lo Almodí a son tems comprar les llavors que enviar per elles, vendre forment i comprar-ne.

/86r/**Més adbitres y memòries per a Quart y València.**

Nota a lo del arrendament terres de Tasquer pactes.

⁴⁶21 ll+1 ll 1 ss+19 ss=23 ll o ad minus 22 lliures 1 sou. Que haja de fer la regadora y camí nou com està dit y pagar tot lo sequiage i tacha, so és, pagar de dita terra 3 cafisades, 2 lliures 2 sous, y lo demás a mi asta 23 lliures 2 sous que són 21 lliura. Y veure els pactes del arendament còpia actes de Penya.

Espadant lo marge asta bax. Ítem, que haja de fer lo marge al trosset de dalt de 2 pams de alsada y sepillar al tros de bax tota la falda de terra que no servix en ploure, be que li daré de lo hu y lo atre la mitat dels jornals.

Ítem, que en lo trosset de dalt me ha de plantar les oliveres que li daré, a les vores i aon se li dirà.

Ítem, que m'aja de plantar totes les moreres que li daré y fer-les enpeltar a son tems, pagant-li yo els enpelts, y plantant-les aon se li dirà en dita terra, y conrrear-les y criar-les. I qualsevol planta que trobase o morera maltratada que m'aja de pagar lo dany.

Ítem, que faltant a qualsevol pacte dels dits i per dir li puga llevar, per sen Juan en qualsevol any, les terres.

Ítem, que ha de ser ab fiances, precens y acceptans, y que y.à dita de 27 lliures que dónen per les terres exes, diu Alfonso.

Ans de sen Juan se ha de fer lo acte este y, preu per preu, no llevar-lo-y a Tasquer i la viuda, que gu.apanya bé per meins que a atri, com pague mijanament, girant-li alguns deutes de Quart.

Pactes arrendament de Navarro Jusep.

Que meins que donant les fiances de son germà y Juan serà Meljor Sansó, que no vull a son pare, que no li arendaré, presens i acceptans, ab acte.

I la palla s'a de entrar.

Ans de sen Juan o poch después se ha de fer lo acte sens falta⁴⁷.

/86v/**Pactes y capítols per a arrendar terres y en particular les 17 o 18 fanecades de Balda.**

⁴⁶ Inici de paragraf ratllat.

⁴⁷ Fi de paragraf ratllat.

Primo, que haja de dar fiances ell i sa muller principals y un altre, presens y acceptans, a beneplàcit de Perdiguier.

Ítem, que haja de pagar per dites terres de Balda 24 lliures, so és o en esta conformitat: 2 lliures 2 sous, a la comuna de Quart, del preu de dit arrendament per conte del sequiage i tacha de les cafisades té dit Perdiguier en dita comuna, y 21 lliura 18 sous a dit Perdiguier, per sen Juan de juny en una paga.

Ítem, que haja de fer la senda y camí nou ab son pontet i regadora aon està ara la senda, com està tractat y se li dirà.

Ítem y axí matex, en ploure bé, haja de fer lo marge per tota la vora del trosset olivera de 2 pams de alt, reforsat, espadant lo marge asta el tros de bax per igual per tota la rededor, donant al tros de bax més terra per tota la rededor, donant lo dit Perdiguier la mitat dels jornals, com està tractat y se li dirà.

Ítem, que lo trogilar sia miger y aja de trogilar sempre sia menester.

Ítem, que no puga fer daxa de erba de bous, de pallola i se li permet darrer any ninguna morera de arpa.

Ítem, que no puga sembrar una matexa terra de forment 3 anys arreu y el últim any ha de dar 2 birbons.

Ítem, que no puga demanar millores si fa alfals o atra cosa finit dit arrendament.

Ítem, que haja de plantar en lo trosset olivera les oliveres, plantes que se li entregaran, segons costum i en fem a la soca i segons se li dirà, y criar-les y conrrear-les segons costum per lo ganado, ab pena de aver-les de plantar de nou a ses costes i aver faltes de dit.

Ítem, que lo matex en les plantes de les moreres que se li daran fent-les enpeltar, donant-les bones i apreses, pactant dit Perdiguier lo enpeltar y agraint-lo-y del conreo de tot en alguna cosa lliurement.

/87r/Ítem, que les olives de la olivera de dites terres lo último any les haja i queden per conte de dit Perdiguier, lo primer any les tingue.

Ítem, que se li fa lo arrendament per 4 anys y si tractàs bé les terres i correspon bé en la paga se li concedixen 2 anys més de arrendament per lo preu y pactes damunt dits.

Ítem, que faltant en qualsevol pacte dels dits, dit arrendador, en qualsevol del dits anys del arrendament aja de pagar los danys i perjuins que es trobaran, a coneguda de 2 hòmens pràctichs per les 2 parts, y sens pasar a termes de justícia puga recobrar-se les dites terres dit Perdiguier.

/87v/ **Nota per a el planter de moreres en lo ort de casa en los 2 quadros primers.**

Per a planter moreres ort dispoció inportant. En lo dia de 27 febrer del any 1679, que ha deu anys, es féu lo planter de moreres en lo ort de casa y el féu Andreu Ximeno y li paguí en 1 mars 1679 del plantar-les nou sous, 9 sous.

Y conprarem mil moreres de planter, costà 10 sous.

Y en 10 mars 1680 les cotaren los Folgados, dumenge, en dit ort.

Diu més la nota de 1679 que en mars de dit any conprí 4 dotcenes moreres per 3 lliures 14 sous, a rahó de a més de a 9 reals la dotsena.

Diu més atra nota que en 7 mars 1682 plantaren en la orta de casa II moreres del ort planter a les faltes y més 2 moreres a la balsa del fem.

Y més, consecutivament se advertix que per lo sembrar lo forment, ans de sembrar, fiu plantar moreres del planter bones, per octubre que és molt millor per a tenir tems de araïlar y sàbia per a poder-les enpeltar al mars consecutiu. Y no es maltraten los formens per a plantar moreres com per mars, com se acostumen, que entonses se maltraten molt i per lo sembrar no y troben bona la terra y femada.

Y més, que si no es tenint planter de om matex no és tan fàcil de posar-o en execució, el plantar moreres per lo sembrar.

Y més, que n'am menester moltes, de moreres, per a faltes y tires noves en tota la heretat y marge de la séquia, y per a les 12 cafisades terres de Melilla.

Moltes se'n perden, es maltraten molt les moreres plantes dins los trosos en la entauladora i se'n perden.

El plantar moreres on se puga ha de ser a les vores del camp i màrgens, en tires noves, dexant los trosos lliures.

Inportarà molt el fer planter de moreres per lo así notat.

/88r/ **Inportantíssim. A lo dels paredons y rastells de cal-i-canto, als portells màrgens del Fondo Lloma.**

Portells Fondo de la Lloma de cal-i-canto, modo. Màrgens Fondo Lloma de les 7 cafisades boquerons. Per a apanyar dit fondo y canyada com a orta y que casi valdran tant dites 7 cafisades y.à de fondo com si fora orta, acudint lo tems michanament, un any part atre, per a forment y oliveres rodades.

La dispocició y modo ha de ser fent arrancar pedra y tirar-ne lo primer, lo any que no es sembrarà allí, y prevenir morter en casa.

Y en 3 o 4 jornals de obrer de vila, ajudant-li tots los que puguen, es poden fer en la dispocició que y.à notada assí de fer los paredons als portells de alsada de pam y mig i lo demás ras per a que iguale la terra al fondo i lo desigual de dits trosos y aon abarranca, y después que entre la trogilla.

Per a paredó sèquia porta coral taberna. Y lo matex prevenir tirar pedra per a fer lo tros paredó séquia porta coral taberna, dexant abeurador devallada alt per los perjuins de la aygua quant reguen, axí allí a les parets com al carrer a les finestres de casa Carsí, camí real, que se ha de reblir lo hu y lo atre después.

/88v/A lo de els portells dels màrgens Fondo Lloma olivera gran, més.

Remey més fàcil que cal-i-canto. Remey més fàcil per a que es milloren dits trosos per a guarets y sembrar y oliveres y per lo que arrambla la aygua una terra tan bona i per lo que ve tan desigual la saó y no poder-se sembrar per igual ni tot lo de dits trosos guarrets de dit fondo Lloma olivera, lo remey més promte, en ploure bé i estar de bona saó y blana la terra màrgens, se han de prevenir unes quantes estaques bones de olivera, groses, clavant-les a dits boquerons o portells en una masa de estellar o en lo ma(rte)ll del ferrer a la altra part que de aon ve la aygua.

Y davant de dites estques se han de amarrar y posar fexos de canyes i no canyís, de tota canya, y dalt a la vora de dita estacada un fex de canya més grossa.

I fer a la part que ve la aygua un valent marge, ample, ben apisonat y mesclar raïls de canyar. I als dos caps de el fex de dalt de dita estacada de canya més grossa se han de posar llosetes a cada cap, de pedra, dins dit marge.

I ha de ser la alsada de micha vara, poch més, de damunt terra dexant dalt de dita estacada hubert perquè pase la aygua, com una almenara, y per la vora de dita estacada, si y.à lloses posar-ne, que pase la aygua per damu(n)t a cada portell per a que no arramble i torne a igualar la terra.

Y per a mestretant que no estan y es tapen dits portells de cal-i-canto, com està dit en la fulla y plana a les espalles d'esta.

Prevenint estaques al esporgar oliveres groses.

Y més, al camí a la exida del portell gran alsar lo camí be vora, que estiga més alt lo camí que el sòl de la terra tros olivera, i en la endresera de dit portell en caga-ferros del rajolar i terra dels muntons de ans de aplegar al rajolar, en lo secà.

/89r/**Puesto per a els trastos y ferreria y rebost part.**

Rebost ferreria puesto. Lo aposento cuquera del avivador antich, fent escudellers y posant listons travesers, de paret a paret, y estaques clavades per a penchar trastos, tot de la heretat i de obres i papers, com a archiu, per desenbarasar lo aposento aon estan, que no pot durar allò axí.

Erba seca cada any per a vendre, si en sequen cantitat, puesto.

Al secar de la erba seca cada any fer-ne alsar 300 o 400 o 500 garbes en la garrofera vella, a un cantó, dient la he de menester.

Y la demás que la posen a altre puesto per a les mules en lo ivern.

Y fer venda de dita erba seca i pagar son delme, que sempre es vendra a 3 dinés la garba, y a 2 garbes 7 dinés.

Ya que no tenen preu les garrofes.

/89v/**Per a penchar raïm del secà, de trepadell i raïm de penchar.**

Raïm per a penchar per a ivern, 3 o 4 semanas ans veremes. Molt ans de veremes, axí no sobrat madur se ha de collir dit raïm per a penchar, i ans que el furten que val més vert per a casa que madur per a atri que no el cultiva.

Perquè dit raïm may aplega al trull i cultivam de bades dits seps.

Y asò en any de collita o que estiga pasador y ans que vinga alguna plucha, graniso o pedra, Déu nos guarde.

Les lleis: trepadell, castellà, tortosí i palop y botó de gall, si el trobam.

Y en collitors o portadores ben apanyat en pònpols i xarmens y una festa penchar-lo en lo graner. Y si y.à atre puesto que els pardals no fassen festa.

I que siga del raïm meins maltratat y raïms grans penchols i tirantet.

Per a fer lo arrop en any de bon raïm, per a arrop i confitures dispocició.

Ans de comensar veremes, 2 dies ans es pot collir la verema de blanch y negre, un poc de blanc per a confitures. I si parex una semana ans o deu dies, aplicant después la pasta per a ayguades fer en lo lloch del seller ans veremes.

Lo del arrop no fer-ne molt que és molt car per lo most i llenya. Lo most que se ha de prevenir de tota cosa per a arrop y confitures serà verema per a uns 30 cànthers y de dits poden exir uns 10 cànthers, d'estos de a 6 dinés.

Per fer les confitures unes 6 portadores de raïm blanc. Y per a les confitures de most blanc lo que parega millor.

Y fer prevenir la llenya ans de fer lo arrop de estellar-la etcètera.

/90r/ **Per a ans veremes se ha de prevenir lo següent presisament:**

El fer adobar y amerar premses y caragols i manilles.

El fer adobar les portadores i trescoladores per a llogar dites portadores per a ajuda gasto adops.

El prevenir tonells de a 15 cànthers y de a meins per a els fondellols, que estiguen fins, apanyar-los lo boter de repretar-los i lo demás.

El prevenir caldereta per a les salmorrades.

El fer lo arrop ans veremes i enviar les calderes a València y els ferros.

El prevenir llates per a els peus i grex etcètera.

A lo del procurar de escusar fer molt arrop ni penchar molt raïm.

En lo any 1686 se enplearen ans veremes 15 càrregues i micha de raïm, que es podien traure prop de dos bótes de vi, que valdrien lo meins 22 lliures.

Y en axò es poden comprar 2 cuiros de mel y fer moltes confitures y millors, axí de codony com de ponsil y atres y albarginyetes y carabasa llarga.

Ara el gasto dels jornals de collir y llenya, que és molt car.

Y se ha de anar a espay que costen de cultivar les vinyes molt.

/90v/ **A lo del conprar cavalcadures de preu ab seguritat de tot.**

Per a venda o compra de cavalcadures. La dispocició que y.à es que per a qualsevol cavalcadura que es compre és lo millor que siga vista y regoneguda per lo menescal pràctich y que diga lo que sent i veu, si té mal exterior o encubert per alguns senyals.

Y assò donant-li a dit menescal son dret de 4 reals de veure i judicar-o axò.

Y si no ho manifesta dit menescal y.à de tems 60 dies per si li sobreveres o es manifestaren en dit determini, està tengut lo dit menescal a fer-la bona o la quantitat del preu de dita cavalcadura al conprador perquè per exe camí no pot ser enganyat.

La mula rogeta se ha de baratar o vendre-la y comprar-ne atra gran i de osos.

Per a esta barata o venda de dita mula rogeta se ha de veure dit Camarasa si en tindrà alguna mula de treball, gran, de osos, encara que siga closa, no mol vella, i ell que la despache per a coge.

Jusep Navarro y Miquel Aparici de Camarasa. Dit Camarasa y dit Jusep Navarro tenen experiència y gran pràctica per a vendes y barates de mules y lo tracte en los corredors i menescals com se acostuma.

/91r/Nòmina de les bótes, tonells, portadores, cubets en cèrcols de ferro, axí de casa com de atri, que tinch en 1689, per noembre.

Bótes nòmina. Les bótes fusta, bones i no tan bones, que tinch en este any 1689, per noembre, nostres de casa són totes [en blanc] y són les dites: lo tonell de 100 cànters, 2 bótes que y.à en lo seller oli en vi ruín, la bóta de els frares de Jesús, que ara és un tonell de 40 cànters.

Més, y les bótes que servixen nostres de dit número són y estan fresques, 2.

Les bótes que tinch de ma sogra, bones i ruíns, apart de dit número són [en blanc].

Les bótes de Melchor Sansó que tinc en mon poder, apart de dit número són [en blanc].

Los tonells y tonellets que tinch nostres en noembre 1689, bons y no tan bons, són [en blanc].

Tinch un tonell vell de Nofre Martínez, obrer de vila i llaurador, que està molt maltratat per a servir.

Les portadores y cubets en cèrcols de ferro de tota cosa en tinch en lo cubet desfet seldeta que se'n portà lo boter Les Corraleres.

/92r/En 1691. A lo de els portells y boquerons dels màrgens Fondo Lloma i al fondo de les 12 cafisades de Rodrigo.

Portell vinyes. Remey per a els portells màrgens Fondo Lloma y 12 cafisades. En banastes, en banastada. Són bones per lo pes de dites i ben encaxades als boquerons, y que arraïlen xarmens i canyes. Si lo de la estacada no aprofitàs diu Jusep Llosano, lo vell, que ell farà unes banastes, com les que fea per a el assut de la céquia de Quart, de xarmens y canyes i reblides de pedres i terra que es cosa molt permanent per lo que arraïlen los xarmens i les canyes y el pes, encaxades al boqueró.

Y assò sense que li donen res, diu dit Jusep Llosano, però se li pagaria o agrairia son treball.

En 1691. Per a els portells fondos vinyes cecà i per a sembrar, no abarranque la terra.

Les banastes com les del asut del riu és lo millor, dexant apart lo de cal y canto. Veure lo gasto de cada cosa. Lo balle Simó Christòfol diu dites banastes les sap fer Juan Sena de Girivella, y ell, y Labrandero, de 15 canyes i de pedra cantos y en xarmens rollats y faxcar.

I es possen en lo boqueró de punta, digam⁴⁸, segons lo boqueró axí les banastes y terra damunt.

Y si no volen doblar unes damunt de atres y com si fora cal-i-canto.

Per allí no se'n exirà la aygua. Y si broten les canyes y xarmens, millor.

*/92v/***Millora en lo ort per a benefici de les parets y poder-se regar millor y per a plantada de tots abres y plantes moreres, dispoció.**

Los andadors, los de arrimaparet que no aprofiten per a res se han de desfer i traure a càrregues.

Lo reble o pertret al fondo carer i vora sequieta, aprofitant los taulells, racholets, miger i pedres de fonament, dexant de desfer la part de la sequiola que se ompli la sisterna, perquè d'exe modo es podrà fer la regadora aon millor pareixerà per a que els gesminers, rosers y los ponsilers de arimaparet participen de la aygua millor les raïls, sense que aplegue el aygua a les parets.

Y asò dexant los andadors del cregüer, no obstant que si parex millor per lo rech y el llaurar-o y cultivar-o el desfer los andadors que cregüen, dexant lo andador

⁴⁸ Dibuix esquemàtic de la forma de col·locar la banasta.

del mig, es poden desfer també que ya podran dexar un andador estret que es puga desfer i fer com a marge sempre que parega.

Per lo gram de dits andadors i lo andador de el mig se ha de desgramar bé i posar terra, llevant la que y.à, terra argilenca y morta.

Y d'este modo es podrà adobar y fer peus a la paret del ort i un alanbor per tota la rededor de petra⁴⁹, rajola i morter per lo refors etcètera.

Y per a fer arancar los tarongerets y llimeres que y.à i posar-o en orde i son puesto.

*/93r/***Y més, dispoció en lo ort andadors y llimeres y tarongers y demés fruitals y enpeltada y plantada de abres.**

Y més, per a fer pasar la aygua de un quadro a atre, si no volem que ço de la regadora que es farà, es pot fer ronpre dels andadors cregüers i fer un portell de la anplària de un taulellet per a cobrir-lo en taulellet per lo pas.

Més, se ha de arrancar lo taronger de la porta del ort, mig sech, que y.à y esporgar tots los tarongers pasat Nadal, en lluna nova.

Y guaretar per a fer lo planter de les moreres y atres abrets que se an de plantar a les vores, que en lo matex cultiu de les moreres es criaran codonyers, peus pereres, gargullers, magraners, de estaca de bona lley en sos puestos a conte, y parar i treplantar les parres.

Asò puesto entre siprer y palmera.

I figueres enpeltar de bones lleis. Tapereres al hermità.

Nota. Per a gesminer a la part de les finestres entresuelos⁵⁰ es poden criar i plantar a la paret dejunt, aon entra la aygua de la sisterna en la endresera de prop lo magraner de Carcaixent, perquè asta allí aplegarà la aygua.

Y asò en estar adobada la paret del perchuý de la aygua que entra, que traspela. Y de allí anar-los criant los dits gesminers y enrramant per la paret a la esquerra, que vachen enrraman-se a les finestres de dits entresuelos, fent encanyisada a tota la paret aquella de les dites finestres dels entresuelos.

Més en lo ort. Plantar tapereres, al hermità demanar. Enpeltar llimeres romanes y enperials y alanbors y comunes més.

A Balsisqueta y Lloréns Martí y Mauro Aparisi.

Y a Melchor Labrandero, per apanyar lo ort y totes faenes molt pràctich.

⁴⁹ *Sic.*

⁵⁰ *Sic.*

*/93v/***En 1690. Per a plantar qualsevol abre dispocició, sia taronger, llimeres, oliveres, moreres, etcètera.**

Per a tresplantar dits abres, si no es tresplanten en pilot de terra, se han de desmochar bé per a que aprenguen. Inporta molt el plantar-los fondos y ben colstats los que es requerixquen, y ben pichats en lo peu o picho, per què no es menegen les plantes o si es menechen mentres aprenen que no es puguen secar per menechar-los.

Y posant terra bona damunt, a raïls o barbes de la planta o colse.

I después al mig del clot damunt la terra un cabàs de fem de estable de suquera. Después reblir-los, son més presto criats dits abres i més tendres se crien i en meins cultiu.

Lo del trochillar en lo ort y qualsevol puesto lo millor a cabasos, 2 hòmens que hu.entenguen.

Lo del trogillar en qualsevol puesto, si pot ser anant Melchor Labrandero, a cabasos, 2 o 3 hòmens millor que en trochilla.

En 1691. En lo ort.

Melchor Labrandero per a qualsevol faena curiosa y de cuydado llogar, encara que li donem un home per son conte per a ses faenes.

Inportarà molt per sa gran experiència en tot.

En 1691. En lo ort, en mars.

Vicent Alcàcer per a qualsevol faena curiosa ort y encanyisades ort i tresplantar abres, y apanyar encanyisades, y plantar qualsevol abre.

Sap les dispocions de don Domingo y de Balsisqueta.

*/94r/***Dispocició y nòmina de els parells y forcats que entren en los oliverals, garroferals, axí partides com llengües, y en les vinyes en cada rella de forcats. Y els jornals de la podada i de la esporgada vinyes, y de la esporgada oliverals.**

La esporgada oliveral gran de les 12 cafisades comensà en 19 octubre 1689 i no el pogueren acabar asta 15 dehembre, per atres faenes i sembrada etcètera.

Valgué la llenya grossa verda de olivera la cantitat de 27 lliures 12 sous 8, de Ventura, estellador, a rahó de 2 sous 8 lo quintal, 4 arroves és lo quintal, posada en València ab lo port.

La ramulla per a casa ens féu gran onrra en lo ivern, segons tracte en dit Ventura en 16 octubre de dit any 1689.

Y se esporgà tot lo oliveral per igual en 15 jornades o diades, so és, esporgar i capolar ramulla y tirages de llenya grossa y la ramulla, a casa.

Y es féu tot en 55 jornals, tots a 6 sous, que puchen 16 lliures 10 sous, d'estos cobrant dels caseros i barata parells faena etcètera.

I els jornal del fadrí Losano a 5 sous.

Y llenya per a casa, de grossa y menuda, cantitat.

Los fruits que ens ha donat Nostre Senyor en estos anys arrere cada anyada de per si, de forment, seda, faves, vi, garrofa y oli y forment secà, en facilitat se pot traure de les jornades y quaderns coses dades y atres papers per a posar-o assí en este quadern, com los jornals i faenes.

Jornals esporgada oliveral.

Jornals llauró de el oliveral gran.

Jornals podada de totes vinyes.

Jornals esporgada de totes vinyes, uns anys en atres.

Jornals de cavar tots los seps heretat. En 1684 es cavaren en 40 jornals, que a 6 sous 6 puchen 13 lliures. Acabaren en 14 abril de cabar los dits seps en dits 40 jornals, que és lo millor tems, a jornal els seps y a les broses del banch vinyes.

/95r/ **En 1690, cànter cavaller de vi y cànter sisat, esta diferència en esta conformitat:**

7, set, miges de cànter cavaller són y és un canter y una miga de cànter sisat. Ab que 8 miges de cànter cavaller, que és un cànter cavaller, seran 1 cànter y prop de 3 miges de cànter sisat.

Per a venda de vino y garrofes y cultiu vinyes y secà y sembrades y plantades oliveres etcètera.

A Vicent Basques, notari, que té heretat en Torrent. Informar-me cada any en tems de Vicent Basques, notari, que té heretat en Torrent, com ho dispon y pendre la norma y per a xarmentar vinyes torentins etcètera, són únichs per a el secà en tot.

Y saber taberners y veure mostres de vi etcètera.

En 1690. Lo triar lo forment dones, per cafisos o a jornal.

Lo triar del cafissos de forment de la palla y porgueres es pot pagar a 3 sous per cafís y a 3 sous 6, a 4 sous.

A jornal es paga a 2 sous 6 de tot lo dia, de triar forment, per dona.

Lo triar forment de serrat per lo torrós y alguna pedra etcètera es pot pagar per cafís a 2 sous 6 també.

Dels molins se pot saber.

/95v/A lo del birbar los forments, tant en horta com en lo secà, inportantíssim.

Que lo meins se'ls deu donar en la horta dos birbons, lo hu en lo ivern, en estar creixcudets, y lo altre més important en lo abril, per tot lo dit mes, a la que espiguen y comensen a fer banderes les cogules, perquè es fa més faena en lo abril en 2 jornals que lo ivern en 4 jornals, per què los dies són mes grans y es veguen millor les cogules y, encara que es maltrata el forment algo en lo abril, com no estiguen gitats o rebolcats se fa gran faena.

Com en los primers de juny el munyir, trent a fexos o en cabasos la cogula, coste lo que coste, inporta molt perquè quede la terra neta per a poder-se sembrar altre any en la orta, y per la palla, que quede neta per a el fem, que no torne la cogula al camp, com en lo secà.

Si estan poderosos i tenen bona palla inporta el birbar-los per la dita palla y cogula y brosa, llavors que no es mecle después en lo fem i encogule los trosos de la orta y per les atres broses del secà.

/96r/A lo del beneficiar la fulla y moreres orta, que els favars lleven la mitat de la fulla y les agosten.

Los favars fan molt mal a les moreres y fulla. Atenent que el fer favars en los trosos de la horta, els que estan ab rodades de moreres maltratades i entreseques, els fan molt mal que no medren ni fan la mitat de la fulla y se agosten, tirant la sustància de les moreres, axò se ha de remediar en fer-ne de favars, quant no tinga altre remei, llaurant y femant les taules de dites moreres y cavant les soques y sempre que es puguen escusar los favars, escusar-los, -més val cànem y alfalsos o guarets vells si y.à brosa ab fem- y llaurar bé les taules de les moreres i femar-les y no sembrar-les.

Tanbé per los inconveniens del pelar la fulla y el esporgar per a poder tenir a un tems fulla y forment.

Y val més daxars y melonars.

Millora cada any, al esporgar les moreres, conservació. Ans dels eporgar les moreres fer fer les traves. Y per a la conservació de dites moreres inporta molt en tota la heretat el instar al tems del esporgar el fer fer traves i que no tallen rames verdes, dich fer fer traves en les moreres, que se obrin y estan perilloses de caure rames ab los verdanchs més llarchs.

I si estigués perillosa la morera i no aplegasen los verdanchs fer fer la trava en faxcar asta que y.acha verdanchs que ho suplixquen, que costen molt de criar les moreres.

Y en les moreres de arpa millor el fer fer les traves que siguen menester.

Y, per últim, lo millor de fer fer les traves a qui gu.entenga ha de ser ans de el esporgar dites moreres, luego que es pelen, fent pelar primer les primeres les que necessiten de traves.

Lo morgonar vinyes cecà ans del podar. Com axí matex lo morgonar les vinyes ans del podar-les és lo millor.

^{/96v/}**En 1691, Deo favente. Collita forment per a estalls del segar pacte als estallers segadors forasters.**

Que lo primer se ha de tractar, com Melchor Labrandero féu, el que en acabar de segar son estall han de fer trenals de les garbes.

Axí a llengües fets cavallons, ensartades, queda mol guardada la espiga per a qualsevol tronada de repent.

Fer dar posada als estallers, a bon ras repleguen meins forment, inporta molt.

Lo birbar formens del cecà lo que inporta y lo utilós que és, segons la experiència.

En anys que plou bé y ix molta brosa y sempre que es sembre en lo cecà, en tot puesto, és bo el birbar los formens per tenir la palla neta i no portar brosa a la era y per lo segar los estallers.

Que si y.à carts ho perdem en la palla, que seguen alt lo rastoll y fan mala faena.

Y en particular en los trosos del Fondo Lloma sempre que es sembre sol aver molta vesa per la barancada y colp de aygua que ve en dit puesto, y per què baxa tota la brosa dels dem(és) camps i vinyes de dals en les batades de aygua forta quant plou.

Lo del espigolar en los trosos del forment de casa, en tot puesto, forma.

Lo del espigolar orde ab crida, en aver segat de ma part, perquè no es cansen dient-ho al balle y se ha de posar forma y remei en lo dels abusos del espigolar.

Y fer fer crida en l'ora que estiguen segats los formens que "ningu sia gosat entrar a espigolar en los camps de Perdiguier", que ho he dat ya.

Y consetar-se en algú quant me ha de dar del dexar-li espigolar en l'ora que es traguen les espigues dels camps.

O fer-o espigolar per mon conte, pagant en forment o dinés.

/97r/ **En 1690. Prevenció llavor de bon forment per a sembrar pur, per lo batre, modo.**

Forment per a llavor. El triar-lo de espiga, llogant un home, a manades en la era és lo millor. Y fer-ne per a un cafís, si pot ser.

Y de aquell espigam pagar-li al delmer i entrar-lo en casa.

Y, en poder, esbatusar-lo en la era bé qui hu.entenga, en dia de ayre y de seguritat de tems.

Y és lo millor de tot y ya aurà llavor per a atre any.

Prevenció batre per a tenir forment més net de capoll, per si no fa molt ayre.

Conprar ans de batre un bon arer, com los que fan per a les eres de la orta de València, i per a les erades del serrat en 2 bastons i cadira garbellar lo forment que inporta molt y es millor i se abrebia més per a un dia de calma.

Y si fa ayre, millor i més net que en colador.

Agràs per a bon vinagre, bótes i tonell vinagre.

Per a fer bon vinagre de qualsevol vi tocat que no es vulla fer agre comprar agràs del mercat y de Parrises y posar de aquell such bótes i es farà bon vinagre breument.

*/97v/***En 1690. A lo del delmar lo forment de la orta de Quart, si no volen aguardar barcella al batre y escurar el gasto del batre lo forment del delme en any de sobra de palla.**

Delme forment orta, millor delmari. Es pot delmar en garba y a cavallons, dexant-los en lo camp i escusant-se també el garbejar-lo sols per la valor de la palla que tindran de aquelles garbes del delme que se'n porten, que casi és molt millor i no se li lleva res al delmer.

I no ho pot negar lo delmer y arrendador.

A lo del solechar lo forment.

A lo del solechar forment cada any. Sempre inporta molt solechar-lo, el que s'a de guardar per a el any y per a sembrar.

Y lo demás no es menester ni posar arena, si sols fer-lo garbellar, colar-lo en l'ora y traure el capoll i tenir-lo en un oró. Lo dit, s'a de enplear en l'ora.

Y lo que s'a de guardar colar-lo y garbellar-lo, después de solechat. Y posar-lo en lo oró per lo tems més presto que es puga, fent una solechada, que en una terrada y.à prou per a sembrar i per a casa.

Y digüen que lo que breca en lo sòl torna a cobrar-o en posar-lo en conreo en puesto fresch.

/98r/**Per a comprar taleques.**

A lo del comprar taleques, demanar de 8 barcelles, costaran 7 sous o 7 sous
6. Taleques per a casa comprar y demanar de a 8 barcelles que costen com de 7 barcelles y són més cumplides.

Y fer fer vora llens cruets u hullets etcètera.

Per a posar bona cosa forment, al molí Paterna anant a moldre y condirà el cafís no com se vulla.

I es pagarà de moltura y solta lo matex i el pa millor y el rendir més.

Per a fer bon vinagre de vi apuntat y roín. Es pot provar.

Per a fer bon vinagre. El gafar agràs y jafar-lo y ropa i tot, i such posar segons la cantitat del vi ruín.

Més, gafar un cànter o 2 de bon vinagre, segons la cantitat de dit vi ruín, y bollir-lo y mesclar-lo allí.

Més, posar ferro calent i rachola calenta o pedra en dita bóta.

Més, dihuen que una calsa en segó que el fa en 24 ores agre, diu Joseph Carbonell. Es pot provar.

/98v/**En 1690. Per a millorar vinyes, ans cullir lo raïm i en pànpol, y tenir més verema.**

Per a que apleguen al trull les lleis de raïm que convenen i es cultiven l les que may apleguen i les furten aja remei, al tems del guardar Tardiu, cada any anar senyalant tallant xarmens y espodasant tots los seps de botó de gall, gingivera, planta de en Gorp, blanqueta, vidriench per a arrancar-los i morgonar després en los alts de Meseguera o atres lleis.

La Canyada, tot fondo vinyes de la Lloma y de Rodrigo se ha de anar arancant al tems que dalt se morgone bé y en los corrals dels quadros de les Llomes i de lo de Rodrigo es fasen plantar plantes de vinya i es vagen criant com los morgons, encara que per a arrop siga els primers anys lo raïm que fasin dits morgons.

Y dites plantes eo mallols cuidant de morgons i plantes mallols etcètera.

/99r/**En 1690. A lo de les bótes seques, sia fines sia agres, seques dispoició.**

En veremes bótes seques de tot gènere, de part de nit en aygua calenta y después en freda llavar. Lo millor és que de part de nit s'a de posar una caldera de aygua bullenta, que se ameren, a cascuna.

Y de matí, ya unflada la fusta y amerada la farga i depòsit, se llavarà com voldrà en meins tems i millor.

Per fina que estiga no es pot posar vi que no es pose aygua calenta i salmorrada de part de nit etcètera.

Y assò después de adobades per lo boter en sech.

Dispoció de fer lo arrop ans veremes i delme de tot, enpleant cabrerots etcètera i ayguades y raïm per a penchar.

Ans veremes fer lo arrop y ayguades, per les calderes confució de anprar-ne y bolar-les a València. Y raïm per a penchar. Ans veremes fer collir lo raïm per a penchar lo primer i en tems, 2 o 3 semanas ans.

Y después fer collir tots los cabrerots y raïm blanch per a arrop i confitures, dich lo raïm més vert i viscós fondos, que no és bo per a el vi.

Y contar los cubets de tot i de cada 8 dar-ne 1 al delme y fora de tot.

Jornal de mestre molins, és de un oficial o ell, 10 sous entre any.

Jornals faena de mestre molins, entre any millor. Però en les veredes i presa de apanyar les almàceres demanen de jornal 12 sous y governats.

De la sigala, 3 lliures. De la barra doçal argue 2 lliures.

Madera sises, de a 2 en càrrega de bon melis i res de albrench. Conprant una biga ampla de melis sens albrench dita sises costarà lo que conta mestre molins de una cuxera i en poden exir 2 cuxeres. I en mudar les atres 2 cuxeres s'an de posar 2 argolles més a la anou antiga i n'í aurà per a mols anys.

*/99v/***En 1690. Plantes de oliveres de bona lley per a la orta y ort y cecà.**

Jusep Rubio de Benimàmet me ha promés que envie sempre que vulla per 2 o 3 plantes de oliveres dolses de bona llei.

Y veure en Manisses la olivera dolsa quala és, per a veure si es podrà traure planta alguna.

Dir-lo-y a Joseph Llosano quala és.

Per a sembrada de els 4 trosos Fondo Lloma olivera gran i per a plantar oliveres a totes vores, espeses no clares, però rodada, per a oli y foment. Són 6 cafisades que com a horta es poden apanyar y sembrar de oliveres y plantar y prop la aygua per a regar-les.

Se han de tancar tots los portells en estacades de bones estaques de garrofera, masises, i olivera y fexos de canyes bugaderes, per a mentretant que no es fa-y tapa de cal-i-canto.

Y después se han de trogillar dits trosos, so és, primer dels de els màrgens i alterons vores, en ploure.

A càrregues als fondos y a cabasos hòmens reblir lo abarrancat y del monge gran Ostalico, dit axí, també per no desflorar la terra y después la trogilla a sos puestos.

Y en los puestos de que fluxegen, que no tinga poder lo forment, femada de lo que es puga replegar de boges i broses cremant allí a muntons repartits per a tornar la terra, en estar ronput.

Los dos trosos de Manises quadros terra campa fer desbochar y llaurar y donar-o a sembrar a persona segura y llavor buscant xexa de Altura o Alexandro.

*/100r***En 1690, per a millora de la una premsa de la almàcera o les 2 premses.**

Jàsenà dita sissa de 2, en càrrega de carreta de a 30 o 32 pams. Atenent a que se han de mudar les 2 cugeres de la una premsa de la almàcera es pot fer, en tems, el enviar per un jásenà com tinch notat, per medi de Juan, lo aladrer, Martines y costarà lo que les 2 cuxeres la dita gàsenà, so és, lo que fa pagar Vedrenyo per una cuxera costaran les 2.

Y anant a Torrent a veure la almàcera, de els Hermanos dita, dels pares de la Companyia es podrà veure la dispocició que assí volem que les cuxeres estiguen, sense rabasa y clavades ab peu de cal-i-canto.

I la sola de la casola i tot de cal-i-canto.

Y la casola y lentilla tota de una pesa de pedra, dant-li la rostària, y dalt ben falcades ab sos travesers bons, a plom.

I la anou ab bons cèrcols de ferro.

Y fer fer un caragol nou bo y ben ajustada que el tallador baxe ajustat etcètera.

Y tenim la pedra del corral gran llarga per a llentilla o casola.

O buscar una llosa quadrada de Ribarrocha per a casola y fent-li fer bona regata y canaleta, tot de una pesa.

En 16 dembre 1690. Millora premses almàcera. Gran remendo per mans de mestre Francisco, obrer vila.

Ha de ser en les matexes cuxeres que y.à, les apanyarà ab les casoles i llentilla de pedra de Ribarrocha i falcades les cuxeres en cal-i-canto i tot replé baix per a *in eternum*.

Axí està en lo mas de Vicent Domingo.

Y les trescoladorettes fer per a el oli y no y.à que fer atre i que les puguen traure a rentar en ses anses o corrioleres.

Y ans de enpendre-u, ben en tems se han de veure les premses del mas de Vicent Domingo y les de la casa dels Hermanos dita axí, en Torrent, dels pares de la Companyia.

Per a millora, més. Premses cuxeres de la almàcera fer posar 2 argolles més de ferro o cèrcols a la atra anou que en té 2 sols.

Y en les cuxeres, dalt del forat anau, argolles de ferro posar y bona cosa de traves.

/100v/ **Remeis per a matar les rates en tots puestos, apart dels remeis que dóna Agricultura del Prior a folis 214 y 234.**

Remeis rates. Per a les taronges exutes. En lo matex taronger, de les taronges que penchen sens collir-les, tallar-les o foradar-les en gubió o cosa corba y posar arsènit y farina en vidre picat, y posar aygua en una caldera, cànter o test al peu del taronger. I se unflaran.

Taronges dolces en arsènit posar. Y melons partits.

Pepites de carabases llargues y algerenques y redones, en arsènit din(s) de elles obrint-les, fets en un rastre en un fil cosides.

Boletes de sachi en farina y arsènit, la farina pastada damunt per se aseuen.

Creumar pota o ungles de mula, después de atres remeis, y fugiran a més no poder.

Per a rates chiquetes, en andana y graner, escudelles en formage y caragols.

Fer fer arròs en oli y aygua de baladre, com Grinyó, y que en mengem y a la mescla arsènit. Y moren i se unflen.

/101r/**En 1691, en janer. Modo de netejar les gerres de la taverna sellers en més facilitat.**

Les gerres dels 3 sellers de la taverna són 60, a 20 gerres cascú. Modo de netejar-les y conservar-les. Lo primer se ha de traure i raure en corbelleta i palustre tot lo que haja en dita gerra, entrant quisvulla en roba ruín.

Y después de treta dita porqueria, buscant les millors gerres que estiguen bones de brocal i de llosa ab anelleta y si pot ser de les envernissades que n'í.à algunes al sol i per dins, se ha de portar aygua de el pou, que en lo iverne i dia de bon fret està bona la dita aygua, com a tibia.

Y después ab aygua calenta de la caldera de la almàcera en portadora portar a dites gerres i rentar-les bé y ab fregalls de espart de llata vella del vi etcètera.

Per a traure el oli de dites gerres y trescolar-lo de una gerra a atra en dit seller, dispoció.

La conservació de dites gerres per a que estiguen fresques y no se'n beguen lo oli i costen menis de netejar ha de ser el posar aygua clara en dites en lo estiu o, en aver lloch, en buidar-les.

Lo modo del traure el oli de dites gerres ha de ser en sacador de carabasa en canya grossa, o en sacador de llanda gran ab mànech llarch, o en sacador de coure com una sitra gran en mànech llarch de ferro y ab la arrova cànter y un llibrell gran per a dita arrova.

Y si es trecola de una a atra se han de posar 2 llibrells y per lo camí plats de polla grans, que no goteche el oli per terra.

Y per a traure lo últim solage gerres ha de entrar un chic ab los peus nets y plegar lo solage, que no es podrà traure en sacador.

/101v/**En 1691. Obra terrats.**

Per a fer terrats y torretes, terrats que no es ploguen y segurs. Per a el terradet de València y algun terrat no gran que no es ploga, ab sa pendent bastant, fer-lo de morter ben argamasat, sent lo últim paÿment de rachola, y enclevillar lo morter, abeurar-lo i perfilar-lo.

Y una volta unit n'í aurà per a mols anys sense ploure's ni remendos de racholes, com en atres puestos, o de taulells grans.

Y lo matex en les torretes de terrat.

De les escales lo mateix, que no es trastechen, ben perfilat de morter, sens racholes de últim paÿment.

Però ha de ser bon morter, blanch ab poca pedra.

Y si és paÿment de rajola o taulell lo paÿment ben junt i diguen los obrers viles lo que vullen.

Y per los formiguers més presto remediats.

En Nàpols tots terrats no es païmenten sinó en morter y sibada alquitranada y fora per los clevills.

Canals terrats de dura. Les canals per a que duren en alguns puestos que es posen, encara que no es fasen de pedra, es poden enllandar de llanda de ferro, totes llanda doble, y són de molta dura d'exe modo.

/102r/**Adbitre de carro o carreta gran llarga per a un parell de bous y per a llaurar garroferals i oliverals y ports de atres coses.**

Y més barato que galera per a ports y tirages cutios de diferens coses. Y més promptes per a tirar-o, y meins gasto de cavalcaures i útil de poder llaurar més, axí garroferals com oliverals, y mols parells al sembrar.

Lo dit carro pot dispondre's per a 2 bous y per a una mula.

Y una calesa per a anar y venir a Quart y a tot puesto, ab un fadrí per a tot.

Dispoció, si pogués ser, per a aliviar-nos de gasto y més útil heretat.

Arrendar tota la terra orta mens les moreres.

Y en lo cecà arrendar tot lo que pogués.

I a miges, un poch de cecà y orta.

Y fer seda, oli, garrofa y vi, lo que es pogués per mon conte.

Y en lo que bestrem y gastam y ens enpenyam podiem comprar a les collites seda, capell, oli, garrofa y tractar en los demás adbitres tenim ab atra dispocició perquè com va no es podem desenpenyar.

/102v/**Remey premses almàcera, en tems, prevenció.**

Premses almàcera remey en temps. Per a asegurar les soles de les premses per a mentres no es fan casoles de pedra o de cal-i-canto o de paredad fer-los uns peus entre cuxera y cuxera, com digué Melchor Labrandero, per a que ni afluxen les cuxeres ni vachen avant ni arrere.

I ben reonplit de tot.

Y dalt ben falcades de més traves dites premses, a modo de pilars, per a davall les soles de les casoles.

Y ans de axò fer fer ferrar bé les anous, la una anou per lo meins fer-li posar 2 sèrcols grosos més.

Y assò en tems.

I fer apanyar los abres dels reglons argolles i planches i les casoles a nivell fent apanyar los rius afondant-los y a nivell, i calafatant-les bé dites casoles i vores canaletes.

Y els talladors apanyar-los i el caragol vell, tot ans de lo dit.

Y fer picar los reglons pedres i, si inportàs, girar les pedres etcètera.

Prevenció almàcera. La biga del argue s'a de mudar si y.à que fer molta oliva.

Y les premses s'an de falcar i onplir baix, a les soles, tot lo buit de reble cantos, en tems, per a mentres se fa lo oli presís.

I a conte de trosos bigues tancar vores i davant en trosos taules janvies.

Y fer regonèxer los abres dels reglons i apanyar-los o mudar-ne, i argoles y ferros.

Se ha de fer pareteta a la atra part del atre cosi per a fer son asiento y que no puga caure terra al clot premses.

Y la fornal de la caldera y terradet premses lletada perfilada bona en tems, primavera, ivern. I la pinyolera.

/103r/**En 1691. Per a greix premses almàcera, en conveniència i galera etcètera.**

Lo millor adbitre és el conprar fils de caneles en albaranets ciutat, a 3 sous 6, y sens albaranet a 4 sous 6, no obstant que lo greix de la carniceria de Quart és lo millor y lliura de 36 onses, mentres n'í hacha és lo millor que no barretes que són lliures de 12 onses i la mitat és fava mesclada en lo greix, i més car i més ruín.

Perquè en cas no haja greix en Quart és lo millor y per a la galera y premses del vi y almàcera les caneles fils, que és lo millor greix y condirà, en la dispocició que ara ho fan de anar-lo derretint en una casola o perol, per si es gela, y anar raent sempre los caragols i les raedures de dits caragols i anous.

Greix gelat tornar-o a derretir per a ensevar per a estalviar greix.

La lliura de el greix, so és, cada fil de caneles, que és una lliura carnicera de 36 onses, és millor lliura de totes maneres que la de 12 onses de barretes, i escusar que no posen morgues ni oli ni sabó que llansen a perdre els caragols y les anous.

Y es tan presís el que sempre estiguen ben ensevats los caragols y anous i els talladors mansanes que si no està ben ensevat y de continuo, no regatechar lo greix, perquè no peguen toms al dar i es rompa una pesa o atra y coste més y que es rebenten y no poden dar bé al argue ni dar lo oli que es deu.

Y per al remolt, més.

/103v/**En 1691. Adbitre de aver calcs sens traure dinés de bosa y part en diner com tingam bones les 4 mules.**

Per obres calcs. Saber qui són los calsiners de Aldaya y veure encara que els donàs alguna cosa de estrenes que am menester 2 o 3 carretades de calcs, que com tant se guanya y es paga de port com de la calcs, per cafisos, que els tirariem una carretada a dits a València, y atra carretada ens avien de dar igual de calcs per a casa, tantechant-ho bé que ens ixca bé el conte.

Y que si am menester calcs pagariem la calcs de una carretada en dinés.

/104r/**En 1691 per a 1692, Deo favente⁵¹. Prevenció premses almàcera atre any en tems si y.à mostra oliva, y per a arrendar dita almàcera.**

Trescoladorettes de fusta movedises ab cornareres groses.

Tornet per a despasar.

La biga argue mudar i regonèxer argue.

Los abres reglons regonèxer y asegurar. I les argolles de baix, i les planges i pigüets.

Los reglons fer picar no al mestre molins sinó que ho vecha obrer vila etcètera i veure com millor se puga que vagen bé.

Fer fer les canaletes noves i més llargues per a que cosi o lo que siga estiga apartat de la cuxera per si se apreten de baix.

Travar baix les cuxeres, cada parell en un tros de biga i bons claus, perquè no se aparten de baix i que no estant a plom tot se desbarata y.à perill de rompre's una pesa o atra.

Fer fer los pilars amples, a les soles de rachola grosa o cantals i morter, o lloses entre mig premses dels talons.

Fer fer la teulada pinyolera vella y lo terradet almàcera de taulell gran, ben perfiladament dit terradet, que assò últim ha de ser lo primer.

Fer apanyar lo fumeral y fornal de la cuineta de la almàcera que inporta per lo fum i per escusar molta llenya.

Se han de posar traves baix a les premses, de taló a taló, y si pot ser abrasadores de la cuxera a la paret a les cuxeres cantoneres foranes baix cosi, o com puga ser, perquè no se aparten les cuxeres de baix i esclafen los cosis i no estant a plom.

I bons cudols y pilar gros de rachola a les soles, en mig.

/104v/**En 1691. Per a la conservació cuiros del oli, entre any, y en navegar molt.**

Los cuiros del oli per a sustentar-los entre any que no es corquen, perquè no basta el penchar-los, si que també se han de netejar en estar molt oliosos de aver navegat molt.

Y se han de netejar en almut i mig de segó cascú, en la mà ficant lo bras i per fora en terra del camp feta fanch, dexant-los exugar, una o dos vegades conforme la càrrega.

I después traure-los per fora la terra i per dins lo segó, espolsant boca per avall exirà tot.

⁵¹ Dibuix d'una premsa.

Y per a adobar-los se ha de fer la matexa diligència per a posar botanes i recosir la costura per si sumen per les costures.

Damiana, la de Juan Costa, és qui ho fa bé, qu'entén de sabateria y qualsevol remendo de sabater.

Però per a cosir-los i posar botanes se han de netejar i exugar en la dita conformitat.

/105r/**En 1691. A lo del arendar almàcera com se arrenda en atres puestos per tantes arrobes de oli y no en dinés.**

Es podia si es milloràs la fortuna arendar la almàcera per preu de tantes arrobes i anar-les juntant en un puesto per a pagar lo arrendament.

I es podia pactejar tantes del oli bo i tantes del remolt clar.

O tantes arrobes oli del bo i en diner tant, machor part en oli y una part en diner.

Arrendament almàcera.

Este modo de arendar pot servir també per a poder arendar-la yo la dita almàcera. Ab lo pacte, de més a més, de fer-me ma oliva franca de delme y moltura, o mitat etcètera.

Y els pactes de les premses.

Y estimant les aynes y lo que se'ls entregàs.

Les pèrdues de la arrendada almàcera en la disposició de 1691 són les següens:

En lo del canviar oliva en oli, que es pert donant oli clar i s'a de dar meins oli de lo que tantechen.

En lo de tenguda oliva de no fer-se en estar examorada es perdé axí de la canviada com de tota la demás. Y si estigués cucada més.

En les mules pròpies molt tems, se estropeen de brasos, 5 mesos.

En la pasta del remolt, per no fer-se en l'ora molta pèrdua. Ni ha donat un ters al últim ni tan bo. Y no poder-se mesclar lo oli. Y en no aver remolt més i anar remolent al revés, lo més fresch primer, y anar mesclat lo oli en lo bo per ajuntar cantitat. Esta ha estat major pèrdua per aver-o errat.

/105v/**En 1691. Per beneficiar lo remolt pasta, atre any, traure més oli y millor, y lo pinyol sia de millor calitat y condixquen cafisos.**

A lo de remoldre peus. Si es detinguesen el no poder remoldre fer arruxar en aygua la pasta pinyol per a remoldre y en trau més i no es ceca tant.

Y la pasta del pinyol. Y en les pinyoleres granerets se conrrea la pasta millor i més fresca. Y es trau més oli.

Y el posar lo pinyol en conrreo. Lo pinyol, después de remolt, en banyar-se és al revés que es gasta i es desfà de gleva y no condixen cafisos.

Y si n'í agués molt atre any, fent y tirant i no carregar-lo molt que estiga en gleva, ben cech, i que no es banye.

/106r/**En 1691 per a 1692, Deo favente. Per a tenir bona era cada any y promte per a batre en l'ora.**

Per a bona era cada any. Per a tenir cada any bona era y promte per a batre en l'ora sense regar-la, tenint-la feta entre any ben tapada de pallús, procurar tenir y fer cada any un cantó de faves per a gra y primer parva, o ordi, que tot és menester, per a casa molt ordi, en cecà o orta taules moreres etcètera.

Per a fer batre lo primer dia y quedarà bona era per a les demás parves que no traga tanta terra o torrós en lo forment.

Y sense regar-la, segons diu Sansó, es pot fer.

I no clavillarà tant no regant-la, sols que les moreres alrededor que es reguen etcètera.

/106v/**En 1691. La dispocició del forment per a guardar-lo entre any que no es corque, ni de corcó del llarch ni del atre, que és més mal, ni que avive en còpia de cucs blancs, ha de ser en casa segons la experiència.**

Forment per a guardar dispocició. Se ha experimentat que ni en arena ni sens ella en casa prova bé ni es pot lliurar de cuchs, que fan molt mal, y a més de que lo aminva molt i fa mal goig de corcat de dits cuchs, i los corcons que es van criant, tot per no solechar-se y per posar-lo en orons masa presto.

Ab que per a atre any, coste lo que coste, fer solechar-lo lo més presto que es puga, en l'ora que vinga de la era, si pot ser batent lo gra o, a la fi, sens garbellar

puchar-lo a solechar de la sala al terrat, i después garbellar-lo allí y al graner, posant-lo en terra y, de quant en quant, dar-li una palechada.

Bastarà ben solechat.

Y en pasar del setembre, si n'í.à molt, als orons si volem.

Y tot lo forment que es cobrarà apart y lo que se ha de moldre en l'ora y dar en pago no solechar-lo, supuesto que se ha de enplear en l'ora.

Y lo de la palla y balets, si n'í.à cantitat, solechar-lo tanbé per lo setembre y agost, que es calfa en dits 2 mesos, i el que parega per últim que no se ha de dar ni enplear en agost y setembre solechar-lo bé y garbellar-lo millor.

Y no aventurar lo forment no solechant-lo, que lo millor del serrat i machor cantitat en 4 dies es pot solechar, donat-li lo més 2 dies de sol entonces, que és més que después 4 dies, y fer-lo llaurar i menechar-lo bé en lo terrat en lo sol. Y no carregar de molt perquè es solege bé.

És sert que lo forment si no es banya en espiga que es sustenta millor y que ben solechat es pot posar en orons, si n'í.à molt, però si no és molt lo forment no són menester orons.

Basques per a garbellar i no Costa, que pague Costa en dinés segons tracte.

/107r/**En 1691. Conservació bótes entre any buydes fresques i sens fer-se agres.**

Per a conservació entre any bótes buides, fresques i que no es fasen agres.
En cals, en una poca aygua.

Y també està provat per a conservar les bótes fresques y com estan per veremes, si estan llavades o encara que no estiguen, buidar la farga, han de estar fresques y en la frescor de la farga, o si estan llavades posar-los una o 2 escudelles de aygua en la sal, ab mig almut de sal en cada una.

Y rodar-les y cabechar-les y tapar-les bé en los tapons y en sendra.

Y dexar-les estar.

Y entre any se an de rodar y menechar-les i tornar-les a tapar en sendra els tapons.

Y es conservaran fresques y del mateix modo que en veremes, tot lo any, y no es faran agres.

Si les bótes que sobren estan fines i fresques posar-los most bo, 3 o 4 cànters, per a entre any és lo millor.

Si estan agres en farga, llavar-les y posar-los la sal.

Renovació bótes les 14 velles y refondre per a bótes bones y tonells y portadores entre any.

Se han de renovar y refondre totes les bótes ceques y velles que tinch, entre any, a jornal y governat lo boter, fent-ho assí en casa en Quart.

Lo hermità Pere Servera diu té en Torrent un boter, nebot seu, que me les refondrà y apanyarà entre any y farà tonells y portadores sabogueres etcètera. Y que ya ens consertarem.

També el nebot del boter Pertegàs diu farà portadores sabogueres etcètera, i que les refondria.

Veurem tot i qui ho farà en més conveniència y si tenen cèrcols bon(s) per a entre any fer-o.

Seran menester més bótes atre any, si Déu vol, i s'an de prevenir en tems.

*/107v/***En 1691. Per a tenir més vi de les vinyes y que los raïms de menchar i bo per a vi apleguen al trull, y escusar de guàrdia y que no es cultive debades tant de sep, que lo raïm tot lo furten, y per a millora de les vinyes lo següent.**

Per a escusar la guàrdia vinyes. Se ha de fer y observar sens falta, coste lo que coste, a son tems en estar lo raïm en bon estat el enmangenar-lo y en cals, que és bona, y bonyiga de bou, 2 o 3 jornals.

Y assò prova bé, y no obstant axò Melchor Sansó té bon vi i en sol tenir més i no té guardians, ni en orta ni en cecà, que en tot puesto té molt raïm de menchar.

Y és lo millor per a el vi, la negrella y atres lleis de raïm que furten.

Y en poder, a son tems, fer arrancar los seps de planta tardana, Palop, botó de gall y atres lleis y blanqueta, que enborasen la terra y allí anar morgonant de atres lleis.

Y en poder-se morgonar no dexar de llansar los morgons.

Y fer màrgens en ploure, fer-ne de nous, en quadros grans.

Y d'exe modo aurà més vi y per ser de tan bona calitat és llàstima que no es cultive, que bé es trauran los treballs.

Y aon estiga abarancat y poch seps arancar-los quadros y morgonar tot lo que es puga, en tots puestos no de raïm de menchar.

Los guardians menchen y donen raïm y cobren son guardianache y si apleguen a furta hòmens en armes els envien als guardians ora mala y se'n porten lo raïm.

/108r/**En 1691, en veremes. La sal dels trulls y algeps y en bótes, lo que es sol posar, dispocició.**

La sal en los trulls se sol posar a mig almut per bóta, segons les bótes poch més o meins que es judica aurà.

Y per a acertar-o posar al sòl trulls los almuts que parega y a la que se acaba de veremar, segons ya es veurà les bótes pot aver, acabar de posar la dita sal.

Los algeps segons està la verema lo raïm blanch y el negre, si està algo redona, se ha de carregar més. Y si y.à orta més.

Y els trulls se omplin o casi plens, en 1691.

Posarem, a mig cafís per cada trull de algeps, en los dos trulls, un cafís.

En les bótes se estila posar después una escudella de sal a cascuna. Y si no bull bé el vi a 2 escudelles de sal en algeps torats per bóta.

Si el vi es confiàs avia de pegar per molt exut es pot posar clauells y canella, en cada bóta un sou de cada cosa, o en algunes que es gran reals per a el vi.

També es poden posar en algunes bótes camueses torrades y travesades en clauells y canella y ab un fil de palomar per a fer rastre, a 3 o 4 per cada bóta en son rastre.

També posen atres a 2 y a 3 panellets de sal per bóta en diferens dies, que tot se pot provar y en particular lo de els claus y canella en alguna bóta o tonell, que sustenta el vi bo y en gran reals.

Si el vi pegàs en reverdit o tiràs a agre es poden posar en les bótes perillosos garrofos torrades, en un rastre 12 o 18 garrofos.

/108v/**En veremes, en 1691. Dispocició en les bótes, bona y més segura.**

Bótes ceques agres o que no estiguen agres per a llavar-les y saber si se'n ixen per algun puesto, después de adobades y repretades, lo primer ans de tot, lo que que se ha de fer és el que no entre gota de aygua freda en elles sinó en aygua calenta llavar-les y la fusta unfla y es veu per aon se'n ixen, posant la aygua ben calenta y es llaven més presto que en aygua freda y queden millors.

Bótes per a posar lo vi most, les que es llaven, en posar la salmorrada no se ha de dexar refredar del tot per a llevar la dita salmorrada, perquè si estaven agres tornen en l'ora a lo mateix en refredar-se la aygua salmorra, sinó, en continent que pase la calentor major, posar-los la talvinada de most a mig cànter per bóta, poch més o meins, y en dites talvinades posar una poca sal, segons la cantitat del most.

Y si pot ser, en aver pasat la major calentor de la talvinada, posar lo most i trescolar y no dexar la dita talvinada ni salmorrada molt tems en les bótes.

Y si aquelles bótes estaven molt agres dar-los 2 salmorrades y si inporta 2 talbinades, después de ben llavades.

Y encara que es perden después aquelles talvinades, en lo botam y en lo vi es guanya que se asegura més.

/109r/En 1691, en veremes. Advertències presises y utiloses de experiència, y fora veremes per a entre any.

Lo vi de les talvinades en traure-les de les bótes, talvinades que es calfen en sal per a bótes que se han llavat, que en alzar lo bull se han de traure o ans de alzar lo bull, a la que bol bullir lo dit vi, en continent que es traga que no es desbrafe.

Es pot posar en un tonell bo y si són moltes en bóta y guardar-les per afechir alguna bóta de vi a la vella de giner que lo tal vi no estiga molt bo.

Lo algeps exuga més que no el guix, el fa el guix més bla el vi i no tan exut.

Per a conservar bótes fresques entre any.

Ben llavades les bótes i si fumen a algun poch de agre dar-los calsinada y llavar-la en aygua, si pogués ser calenta millor.

Y después posar-los cals fusa, y en aquella posar un grapat de sal també es pot, y cabechar-la y tapar-la bé.

Y es conserva tot lo any fresca i bon olor i no es farà agra.

Per a bótes molt agres, después de llavades si pot ser en aygua calenta ben bullenta, que lleva bé la agror.

En les dites bótes después es pot dar una calsinada y dexar-la i omplir-les de most. Y.à experiència de molt bon vi.

Y per a bótes que no bullen molt posar-los una gleveta de cals y dexar-les y es farà lo vi molt bo, segons experiència, y asegurats.

/109v/**En 1691. Per a conservar bótes fresques entre any.**

Per a conservar bótes fresques umides entre any lo millor. Después de llavadades la bóta o bótes i que no estiguen agres, después de salmorrada o calsinada o aygües calentes, que lleven molt la agror, per a conservar-les entre any fresques y sens agror en sal y agua freda s'a de posar.

Y lo millor feta salmorrada en la prova del ou un cànter o canter i mig per bóta, a mig almut de sal per cànter de aygua freda, asta que es tingua prou de sal en la prova del ou, o asta que no es desfasa la sal, que en tenir-ne prou la aygua i la salmorrada, encara que en posen de sal grossa, no es desfà i es també la prova bona.

Per a la venda de vi a taverners o atre qualsevol, tracte segons se acostuma en mols puestos.

Per a venda de vi y modo de guardar-lo al comprador, que tots vixcam, pactechant-ho. Qualsevol que ven bótes de vi, si no el tragüen i se'l enporten ans de sen Juan, en pasat dit dia, es sol dar per entrego a dits taberners o conpradors, trescolant-lo de una bóta en atra y allí queda el vi per conte de aquells, sent lo seller i puesto segur de no llevar-ne de vi.

Y sent axí es pot detenir lo dit vi asta ans de veremes per a tornar a onplir les bótes.

Y si passa de veremes ya es pot demanar lo lloguer de la bóta a aquells conpradors. Y mes que el tinguen tot lo atre any ya queda entregat des de sant Juan per lo conte de dits, serrant lo tapó i tapats los atres tapons.

Si el vi està bo conserva el vexell però allargan-se no serà bo del tot, per lo repretar de dites bótes los cèrcols.

Tractar-o axí davant testimonis i si no per justícia en manamens.

/110r/**En 1690 y en 1691. Per a fer caxés a un pou de pedra de Godella.**

Per a Foyos se feren en 5 lliures de pedra de Godella 4 branques que ab galser unien per a caxés de pou.

Un pou que el féu Francisco Martines i de port costaren 2 lliures, ab que es baxaren en uns quinals y són caxés per a tota la vida i més segures que de jop, que són les millors que es fan per a pou y costen casi lo mateix.

Dit Francisco Martines, obrer de vila, ho consertà y les féu fer dites caxés de pou de pedra.

Per a plegar olives escusar gasto en ivern y exir millor lo conte y fora jornals y contes plegar.

Plegar olives. Al principi si n'í.à poques solades a miches y en aver més solades al ters, sen ters 2 parts per a lo amo y una per a qui plega.

Y se ha de entendre si y.à bona cosa de oliva o michana collita que si és poca al principi después en les bones solades poden esquitar-o els plegadors o plegadores.

Y en any de poca oliva a miches totes.

Axí pleguen en la Cova Mas Manises y atres puestos Antoni Rodrigo, de Quart, i atres en 1692.

Per a remey terrats que es plogüen molt i no es poden fer o adobar, per a el interim, per lo ploure's, és lo remey promte per a pasar lo ivern.

En terra de canterer ben picada en picho o mases, escanpada per les juntes, i en ploure o llasant aygua es van tapant les juntes o badalls de les gelades, perquè en entrar lo fret y el noembre ya no es poden escarcatar los terrats perquè es plouran, encara que els abeuren en lletades.

A la primavera, estiu és millor, terrats apanyar.

Terra de canterer ha de ser de vernís. Dispocició a 5 fulles més avant.

*/110v/***Adbitre per a fer arrop fàcilment en poca llenya sens fer fornai ni cremar-se.**

Arrop. En lo corralet del pou ab facilitat en terra plana en una punta de rella o perpal fer un clot fondo, de la mida de la caldera, en pla i ras en terra, redó, y obrir un fogueret per una part, amplet ab 2 o 3 espiralls per los costats no se ofegue el foch.

En un tronquet bollirà lo most y caldera i es farà el arrop en poca llenya y no y.à que gastar ferros ni més fornal y sens cremar-se, que farà foch y desbramarà la caldera lo most mentre se cou.

Y lo mateix per a cada caldera.

Y la llenya estarà prop.

Y en estar cuit entrar les calderes y tancar-les damunt estores y esportims, mentres se refreda.

*/111r***En 17 octubre 1693. Disposició del fer lo arrop y confitures.**

Per a fer lo arrop. Segons la collita de vi axí es pot fer o ans veremes, que és millor per a arrop y vinagre y ayguades bones per a tot, y si y.à ració y soldades per a poder beure prest, segons preu del vi.

Prevenint primer lo fornal i argila apanyar.

Prevenint llenya estellada, 3 calderes bones, y llenya per a ensendre bona, de olivera o morera.

Prevenint cànters de a 6 dinés i canterelletes de Manises chiquetes a 3 dinés per a diferens.

Prevenint el tallar verema de raïm blanch, si està bo el blanch, en tems.

Prevenint vexells per a posar lo raïm, trescoladores, cosis i portadores que no se'n ixquen y vexells per a posar lo most per a estilar, tot en tems.

9 vexells plens, cànters i canterelles. En 1693, en 16 octubre doní 30 cànters de most de la verema orta y 4 portadores a colmo de blanch del cecà.

Y trapicharen en portadores y feren lo arrop i confitures de arrop.

Ixqueren de 18 cànters de most 2 cànters grans de arrop, de a 1 sou cascú, y cànters de 6 dinés, 4, y canterelletes de a 4 dinés gran(d)etes, 3.

Y per a fer les confitures doní de dits 30 cànters de most, 12 cànters y han exit de albarginyetes, prop de 2 gerretes, de meló de tot lo any y carabasa llarga, atra gerreta, de conserva de codony, la orsa gran verda, no plena, y bastant such.

*/111v***En 1693. Nòmina y número de les bótes que tinch en veremes 1693.**

Per veremes y.à fora casa 17 bótes: 4 Jusep e Domingo i Ferrig; 2, tabernes; 11, Alexandro, onse bótes.

18 bótes en lo seller, dihuit, bones i rui(n)s.

1 bóta el frare de Jesús.

/112r/**Disposició de les bótes nostres y de Soler i Medina en 1693.**

*Senyals de les 6 bótes del quòndam Soler y Medina*⁵². Són 6 bótes, sis, 2 netes més noves y grans ab bon fons y 4 usades i de mals fons y no planes, de fon com les gran dites més noves.

Són estes 6 les que se me entregaren de Mislata en veremes de 1691 del quòndam Joseph Soler i Medina, per lo arendament de les 3 cafisades vinya orta.

*Senyals de les bótes de Peris Perdiguier*⁵³. En veremes de 1693 tinch, més les bótes nostres, en esta disposició senyalades major part ab lo senyal de les del vincle de⁵⁴, so és, en poder de Ferris, arrendador del ters delme, per conte de Jusepe Domingo 4 bótes, una grossa de bon pint i bona fusta antiga, la que tenien los frares de Jesús, que ara en tenen atra, una de les 6 de Soler i una de les del vincle usada.

Les del vincle y algunes de les atres que y.à. Y més Alexandre Gran li tinch llogades 10 bótes fins 16 octubre 1693.

Y en lo seller ne queden 17 bótes y 2 Ruis del bastiment de cop sens fon.

Y atra de les dogues doblades.

Y en les tabernes de Carsí y Aguilar, 2 bótes bones, de casa, que la una està canviada en la de Antoni Fita, la de la taberna de Aguilar, que dit Fita, Antoni té la nostra bóta. I en casa Aguilar en dita taberna està la de dit Fita y va en 2 anys que té la nostra dit Antoni Fita.

En dites 17 bótes seller ne queden 4 noves, 2 de Soler, 2 nostres, senyalades en dit senyal.

Ítem més, tinch llogades a Alexandre Gran.

/112v/**Adbitre en veremes.**

Per a aprofitar lo vi de les talvinades de bótes fines i llansar les fargues solaches estilant-les. Per aprofitar lo most de les talvinades que sia bo el fer-lo en esta disposició, después de aver reprensat los peus de la pasta del trull bé, de segona vegada posats, que dits peus o peu no es sol fer tres vegades si la pasta no està molt carregada de most.

⁵² Dibuix de la divisa de les bótes de Soler i Medina.

⁵³ Dibuix de la divisa de les bótes de Peris Perdiguier.

⁵⁴ Dibuix d'una divisa.

Pendre dit most de les talvinades fent desfer dit peu pasta trull ya exut i fer-lo tornar a derrapar i refer-lo anant mesclant al refer-lo dites talvinades que sien de bótes fines.

Y aquell vi podrà aprofitar per a onplir tonell o acabar de onplir alguna bóta.

Y es poden fer ayguades també en dita conformitat, afechint aygua a dit peu però no ha de estar molt exut ni se ha de carregar de aygua.

/113r/**Ans veremes bona prevenció inportant.**

El adobar les bótes en tems y portadores que inporta molt per a llavar-les y dispondre de elles y adobar y prevenir tonells per a fondellols, ans de el colp de veremes, prevenint cèrcols, si pot ser conprant-ne garbes en tems, y cercolets de tonells y portadores.

O fer-ne portar de cèrcols, en tems, i vendre'n al boter o barata els adops.

Per a llavar les bótes de grans depòsits i agres en tems y ab brebetat, ben netes.

Solien fer ans veremes los antichs esta diligència de consertar en lo boter el desfonar-les per un cap y traure-les en un fregall i en brebetat llavar-les y tornar los fons, a 2 reals per bóta, apart de els cèrcols que mudaran.

Bótes bones ben tratades de fons y dogues.

El fer lo arrop ans veremes y per a fer ayguades de la pasta y vinagre, so és, de la pasta del peu del arrop y algun tonellet de vi blanch o vi cuit, és de gran conveniència per lo enfado de les calderes, que les volen tots, y per lo enbaràs en veremes de el fer lo peu del arrop y triar lo raïm blanch que destorba molt, fent prevenir la llenya estellada y apanyar lo fornal, fent-lo de 2 o 3 calderes, de 2 és millor.

/113v/**En 1694 per a 1695. Per a guardar lo forment que no hacha cucs ni corcó ni es calfe i es conserve tot lo any bo, que no estiga corcat del cuch ni corcó menut.**

Forment per a guardar entre any, que no acha cuchs ni corcó. Lo que se ha de guardar y forment per a sembrar se ha de procurar lo més presto que es puga el

fer-lo colar y recolar bé, que no tinga gens de capoll, y no dexar-lo espolsar ni garbellar, si sols ben colat.

Y dexar-lo en la terra y pols de la era que después per a enplear-lo axí, com axí es torna a garbellar.

Forment per a guardar. Y d'exe modo per a més seguretat fer-lo solechar lo que se ha de guardar més.

Y lo de per a sembrar no és menester solechar-lo si sols palechar-lo y tenir-lo en terra en la pols de la era, y no en orons, tot en terra, encara que siga de diferens lleis i llavors.

Posar-lo apart per a menechar y palechar totes les voltes que vinga a Quart una passada. En setembre y octubre y últim de agost és lo perill.

Es pot provar un oró ben solechat y sols colat, veure com provarà per a guardar. Y lo atre, en terra.

Es pot provar una atre oró posar ple en la andana, a un cantó i ab una estoreta tapat, ben solechat y sols colat i recolat, lliure bé del capoll y ab la terra y pols de la era.

/114r/Experència forment conservar-se sens solechar, ben colat, en terra sense orons. Ítem més, Matheu Christòfol lo ha tengut lo forment seu per garbellar i per solechar sols com ve de la era, en terra, asta michant setembre, sols que el palechava y com és este any 1694 no tenia molt capoll.

No obstant que se han calfat moltes partides de forment per estar lo forment granat i la grexea de la terra e encara que no se ha banyat en espiga.

Nota. Forment de casa per a que no es gaste i poder-se guardar tot lo any. Com se paleche de quant en quant per tot setembre y asta michant octubre, ben colat y recolat, mols no el solechen però per quant en casa no es podrà palechar tan a menut per tot setembre i asta 15 de octubre serà bo el solechar machor part y dexar-lo ben colat, sols en la pols de la era.

Y no costarà tant de preu el garbellar que, en voler moldre o per a vendre, el mateix moliner lo espolsarà i garbellarà i traurà la pols de la era.

Finestres graner i andanes benefisi presís fer. Se han de fer dos finestres als forats de graner que ixen a la andana, rases a terra i amples ab uns rexats de fusta y filats de fil de bolecha dels pexcadors.

Y si pogués ser el obrir la altra finestra del racó graner, posant-ne una de les 2 del ort seller y.à y un filat. Inportarà molt per a jugar bé el ayre, arant de terra o en rextat fusta també.

/114v/**En 1694. Per a arendar la balsa del cànem dispoció per a remediari lo del estenedor y troset balsa cànem.**

*Balsa cànem arendament modo*⁵⁵. El poder-se o no poder-se guaretar i sembrar lo remey y per a traure'n més de lloguer, axí com està, es pot arendar en acte a persona que tinga béns y de bon tracte.

Arendar-li per 4 anys, de ferm, lo troset balsa y la balsa, meins la fulla, o ab la fulla y tot; informant-me de qui puga saber-o qué pot valdre de arendament tot.

Y ab pactes de fer regadores en lo estiu per a regar les moreres i de plantar les plantes que voldré de rodada.

I de conrear-les i de fer marge a la vora senda alt, que no fasen camí del troset.

Y fer-o assò sens dar-o a entendre als de casa.

/115r/**Remey formiguers. Per a remediari los formiguers dels terrats, que fan molt mal, encara que siguen terrats nous.**

Formiguers remey terrat. Y que no y.à res segur baix cubertes ni almaris ni caxes, tot ho corren les formigues. És lo remey fàcil calfant una olleta o en perolet de coure o tasa de coure, aygua ben calenta y continuar en llansar-ne per los formiguers foradets i tapar-los en algeps.

2 o 3 dies s'a de tirar aygua ben bullenta y después tapar-los.

Ans veremes, en tems any collita bona, per a no mudar dogues bótes remey.

Per a adobar bótes i fer-les servir sense mudar dogues, de ordinari patixen i són les que es muden de la part de baix de la bóta, fent girar los tapons, lo de dalt baix, tapant los tapons de dalt ben tapats en tapons nous y posant de sèrcol a sèrcol uns trosets de sèrcols com les pipes per a enbarcar etcètera, ben rasos.

I obrir y bornar forats, lo de baix ruín dalt.

Per a si muden dogues, de la part de bax bótes lo millor. Y conservació bótes. Y si s'an de mudar dogues baix presís fer girar les bótes axí mateix, lo de dalt baix i mudar les dogues dels forats que aurà.

⁵⁵ Dibuix d'una bassa.

I obrir forats dalt, girant dites bótes axí mateix, perquè les dogues de totes les bótes de la part de dalt són més grosses i meins servides i seran millors i més permanens les bótes.

/115v/**Forment per a sembrar cecà y orta, terraches y lleis llavor de forment.**

Diu Alexandre Gran, home molt pràctich y experimentat en les sembrades de cecà y horta, que la xexa de fora és millor per a sembrar lo cecà, com la de Bunyol y Gest i Giva. Y la de Altura, també, com sia pura xexa.

Que per a els terraches prims, com lo de Manises y atres, és natural y no esquima la terra y si acudix lo tems es pot sembrar 2 anys areu, com lo ordi, y en les matexes relles que lo ordi, que no vol molt guaret y que sol rendir en poca aygua que ploga, com no va sobrada la ceca rendix en abundància com lo ordi.

Y que per a terraches no de terra prima lo trobat y blancal. Y el canyavano o canyavana sol provar millor que el rojal i atres llavors de forment. Que el canyavano en lo cecà prova bé y millor color trau que en la orta. Y si acudix lo tems, en poca llavor sol rendir molt.

El canyavano o canyavana vol frescor al sembrar y no vol ser primerench, que es sol enpallar com digüen.

Per a la orta. Lo canyavano sol rendir molt en meins llavor de la acostumada perquè guaxa moltíssim y es sol fer molt poderós encara que, a més del perill de enpallar-se, que es sol fer com a soflamat la palla però no per axò ni per ser espiga blanca no és mal en este. Y el pa lo fa molt tendre.

Lo trobat pur és millor sembrar-lo que no trobat mesclat en rojal.

Ha de mudar-se la llavor, los més anys que sia pur.

El canyavano sol ser anyívol, de no provar bé tots los anys, digüen alguns.

/116r/**Per a remediarr terrats se plogüen que no es pot dar escarcatada per les gelades, per a pasar la ivermada y el colp de les aygües.**

Remey terrats per a quant no es pot dar escarcatada ni lletada per les gelades o rigor de calor. Per a que no es ploguen lo colp de les pluches del iverm. Per a mentres no es pot dar la escarcatada abeurada. Diu Vicent Claret, obrer vila, que en casa Glaudi Bonavida es va provar el que en terra de canterer de vernís de la millor, o de la terra perayre, que s'a de moldre i desfer bé en un picho o martell o masa.

Y al alt dels terrats o prop de aon se plou rodals fer un cavalló de aquella terra i també espolvorizar-ne i posar-ne ben desfeta per les juntes rodals de aon se plou.

Y es remedia i es van tapant aquels clevills y pasa la aygua la vallera.

Y és millor que sendra i algeps, que solen posar-o asò en ploure.

Remey después de dada lletada terrat i escarcatada, si es plou. Y si después de aver dat escarcatada y abeurada y lletada es plogués les primers voltes posar de dita terra molta en dita disposició. Taparà tots los clevills de la lletada i no es plourà.

Remey prevenció principal ha de ser tenint terra prevenguda. Que entre any, en la galera de casa o a càrregues, se pot portar de la terra bona de canterer a casa, tenint-la prevenguda.

I més, fer-la moldre en la cantereria en cavalcadura de casa y en garbellet de espart fer-la posar, quant més menuda millor.

Per a els terrat(s) de Quart y València, per a quant plou tenir-la prevenguda, assí y allà.

/116v/ **Era presto feta y neta i cada any mudar-la. En 1695.**

En un cantó de alfals del més vell fer-la, més presto feta.

Y después en regar torna a exir, com Carbonell ha fet enguany.

I fet lo còmputo casi costa el fer-la cada any tant de rebatre-la i regar-la i raure-la etcètera, dexant-la y es pert un bon cantó de terra sens servir.

Que el rodal era podia ser tots anys alfals encara que es refemàs dit rodal, dexant-lo per a axò y per la brosa de la era que queda millor que entre any se segaria. Y, en regar, brota.

Ort conveni en Lloréns Martí fer y tractar en 1695.

Que es pot tractar en dit Lloréns Martí, ortolà y enpeltador, que lo ort quedaria per son conte i que fes los planters que volgués, donant-nos taronches i llimes per a casa, tot lo any, i llimonets.

I enpeltant-nos totes moreres i garroferes heretat.

Y en aver fruyta per a guardar una poca, de magranes i peres i demés.

I a les temporades estariem en Quart per a dinar sols y no per a dar a atri.

Ab obligació de criar-me 10 moreres, si proven per a avivar dita fulla, i de plantar abres fruytals de fruyta per a guardar.

Y gesminers i rosers y ponsilers, en encanyisades conservar y algunes parres al terradet sisterna, ab acte, per 6 o 8 anys.

Y posar clau y pany. Ell la tinga.

Y meins que entrant nosatros no ha de entrar atri.

/117r/Andana puesto per a el forment guardar entre any, lo de casa, en orons.

Es pot dispondre la andana gran puesto canbra per a tenir lo forment per a guardar entre any en orons, en tota llibertat i que els pegue bé lo ayre.

Ab la dispocicó del forment ben colat sols i ben solechat.

Y ab la guarda de les portes y forats terrats en bona dispocició i seguritat.

Y mudant pany y clau en forrellat y pany. Desentorchades i lo pany que y.à, 2 claus i forats ab rexetes de ferro los del terrat i finestreta terrat en barreta per dins. Forats fer.

Dispocició. Alsar 5 estans canyisos 4 per a en tota llibertat posar orons. Y la dispocició canyisos, 4. Serrar a la endresera dels 5 estants per a poder-se puchar en amunt. En cordes o puntals posar aplom de cabirons grosos.

Per a conseguir la conservació forment per a guardar es mantinga millor que dalt y lo solechar del peu a la mà, y lograr el poder dispondre del graner per a atri, o llogar.

Y tenir melons, sebes y fruytes com a rebost entre any. O fer un gust y per a tenir los melons, sebes, raïm i fruytes guardar com a rebost, en un cantó fruytes.

Per los pardals apart enfilats, en atre puesto rebostet buscar.

/117v/Adbitres per a guardar forment sens solechar per a cassa, entre any, uns 5 o 6 cafissos en taleques.

Per a poder tenir en casa en València uns 6 o 5 cafissos entre any o per a la fi del any, prevenint-se a la collita en l'ora que es bata, en unes 10 taleques noves per a 5 cafisos, ben garbellats i colats.

Y posarles en puesto lliure de rates i que tinga ayre, en un caragol o escala, y sens solechar, hubertes les taleques y cubertes, eo cubert lo forment en una escudella gran de sal grosa a cada taleca.

Es conservarà tot lo any dit forment sanser y sens calfar-se, només de en la dita sal a cada boca de taleca sobre el forment.

Que ho fa cada any Remualdo el de la Lloncha, alcait de dita lloncha Mercaderia, y no se li'n gasta gra.

Per a que el forment se guarde bé segar-lo ben sech y solechar-lo bé, 2 sols lo meins, y ben colat del capoll liure. Si està granat en 3 dies de sol, per a orons. Però la millor diligència per a que el forment se guarde bé entre any és el segar-lo ben sech y asaünat y no garbechar-lo en lo ros ni agarberar-lo en lo ros, que de axò es sol calfar, y per a remediar exos danys si se han fet tot se remedia en 3 dies de sol, tres, posant-lo en lo terrat, lo forment ben prim, o dos dies, lo meins.

/118r/Puesto per a forment collita en orons y solecharo bé en conveniència, en la andana gran, cantitat de forment. Solechanto ab 3 dies de sol o 2, lo meins, y ben prim en lo terrat posar-lo al solechar. Per lo que se ha experimentat de el calfar-se el forment en los orons y avivar-se en corcó, per lo setembre después de garbellat y solechat, en lo graner de dalt en orons.

Pues lo que se ha experimentat millor en lo graner és el no posar-lo en orons per ser lo puesto calurós per lo sol li bat tot lo dia i no té la frescor lo graner com la andana, dich allí, en lo graner, estés ben solechat de 2 dies lo meins i solechant-lo prim, no carregant de forment en les solechades, y palechant-lo.

Per a lliurar-se de exe treball, los messos del perill de calfar-se que no podem acudir a fer-lo palechar a menut, en la andana gran en orons bons ben espolsats i ben solechat de 2 dies de sol, possant-lo prim al solechar, 2 dies lo meins.

Ab lo puesto tan fresch es conservarà y no y.à perill de pardals y dragons tant com en lo graner.

Y sens filats, a més a mà per a tot, sols que portes i forats més baxos s'an de assegurar i els panys i tenir-lo ben mesurat en bon conte, sols per la seguritat del no calfar-se y estar tan a mà per solechar-lo i entrar-lo y lliure del demés.

/118v/Disposició andana gran per a seda y forment, que tot prova bé allí. En 1696, Deo favente.

Per a poder conseguir el millorar la andana gran los 5 canyisos nous se han fet y ser permanents per a fer la seda y tenir lo forment, entre any, en orons y sens ells, en terra, es pot dispondre el mudar en noves les vores velles que posaren en los dits 5 canyisos nous, ab esta diferència que los 6 estans de la mà dreita entrant se han de posar les vores noves en los 4 canyisos primers, des de el de terra a la part de dins del pilats que y.à en dits 6 estans, sols en dits 4 canyisos dita disposició de vores.

Y les demés a la part de fora com estan totes les demés de la andana.

Per a que dits 4 canyisos en dits 6 estans se puguen alsar en fasilitat per a posar lo forment a la collita en dit puesto, y no en lo graner, que allí en la andana ab més fasilitat se podrà solechar, entrar y conrear per lo puesto que prova tan bé, sens posar filats i estar lliures de dragons, pardals que no acudixen tant, y poder servir per a la seda axí mateix.

En lo graner forment estés, ensolechat, y no orons.

En la andana forment en orons de 2 y 3 sols, si està granat, o no posar-lo.

/119r/**Forment per a guardar al segar, diligència.**

Al segar los formens, el que ha de ser per a guardar no dexar-lo segar vert sinó que es segue ben sech y asaünat.

Y después ben solechat.

Y d'exe modo, encara que es banye en garba o en la era o al solechar-lo 2 sols, dos dies lo meins, dich d'este modo no es calfarà ni es gastarà per corcó y es conservarà tot lo any fresch y fora de tot perill.

Per a poder tenir molt forment, encara que fos de casa y de atri, ab dos claus per lo puesto tan bo com és la canbra de la andana gran per a orons y en terra possar, si volen.

Ítem, més dispocició andana per a seda y forment, y carreró a la mitat aon està serrat canyís. La dispocició de la andana ans de posar seda cuchos, en 1696 si Déu vol, ha de ser per lo estant que estan serrats los 3 canyisos, que és lo estant més estret que y.à, fer carreró i fer serar los tres canyisos lo buit carreró per a canyisoles i fer fer vora o lo que es puga y parega millor.

I fer enpiular 2 pilars y.à molt ruíns andana, en 2 trosades quarto.

Y fer posar vores noves als 4 canyisos. Se han de puchar y abaxar per a la seda y forment vora a la part de dins.

Y en posar vores noves als demés 4 canyisos fer fer lo mateix de vora a vora a la part de dins, de cap a cap, partits per a puchar y abaxar dits canyisos l'atra part de la andana.

/119v/**Dispocició forment per a entre any per a que no es gaste y fora de cuydado.**

Que si el forment està ben granat o si es banya en espiga o si està segat vert se ha de solechar de 3 sols, ben sech, per a orons o per a posar en terra, si se ha de guardar per a el sembrar.

Y tot forment que se ha de despachar ans de setembre, exe de un sol i en terra y vacha la pala.

O tot lo que se ha de quedar en terra en lo graner o atre puesto, a un sol y palechar-lo per tot agost i tot setembre.

Y lo que se ha de guardar per a entre any per a més avant, en orons, de 2 y 3 sols en la andana.

Y al estret del any per los pardals tapar los orons en estorettes redones per los pardals, y ben mesurat etcètera.

/120r/**Disposició per a ans veremes 1696, Deo favente, y entre any.**

Bótes seques.

Bótes seques remey. Per a tenir bótes prevengudes y conservar-les bones y les usades que poden servir que estan seques i per a llavar-les y conservar-les. Totes les bótes que puguen servir se han de repretar y adobar entre any i ans veremes, ben en tems, lo primer.

Y después possar-los 2 tasses de aygua calenta segons estan de seques, o 3 tasses, ben calenta i que se ameren, procurant traure la farga seca primer que es puga.

Y después avent-se manifestat en la aygua calenta lo dany que tenen y per aon se'n ixen y amerant-se fer-les llavar, primera rentada en aygua calenta y después en aygua freda.

Y tant per a el llavar-se breu com per a traure la agror o atra cosa, si tenen, és lo millor remey.

Y per a conservar-les en sal grossa i ben tapades, cubert lo tapó en sendra, después de llavades.

Portadores s'an de buscar de Altura, aparaulen dels llochs veïns o a les sireres i raïm ivern comprar-ne, sabogueres y michanes.

Una morca de Peris fer fer en 10 o 12 sous al manyà de el boter Pertegàs.

Per a conservar bótes fresques lo dit. Y en vi, ayguades o llogar-les a qui les tinga en vi i fresques, encara que estiguen agres perquè es conserven i més fàcils de llavar i que puguen servir a qualsevol tems fresques, llavant-les. Y si fines, millor.

Lo tonell de 100 cànters fer-lo adobar i en most calent, ben calent, talvinada.

/120v/**Dispocició millora bótes velles y modo llavar-les, seques enrrunades en facilitat. En veremes 1695, per a 1696 veremes.**

Se ha de tractar en Pertegàs y son nebot Esteve Granvol, y si no en lo boter carrer de Quart, el que o am de fer una barata de les bótes més ruïns, donant-me'n de noves o ben apanyades usades per dites.

O se ha de fer un tracte entre any que vinga i me aparte de fons y dogues les bótes més ben tratades de fusta i de pintes, les que tinguen meins fons i dogues que mudar, buscant en tems madera per a axò per casa o desfent-ne alguna bóta de les més ruïns.

I cèrcols, encara que els comprem del ofici.

O per quant me adobarà tantes bótes de fons i dogues etcètera, fent aprofitar los cèrcols vells aurà de les bótes desfarem etcètera.

Cobrant dels del ters les 3 o 4 bótes tenen nostres, de Domingo, Jusepe.

Esteve ho farà millor que Pertegàs.

Nota. Se'n poden rebaxar algunes bótes de les grans, que bé quedaran 62 cànters.

Nota. Netechar bótes enrrunades y seques.

En dita ocació que es muden fons y dogues es pot veure les bótes que estaran més enrrunades y seques.

Que les desfone Esteve y traguen la enruna y les llaven y freguen en aygua calenta y en un espart breument fet, mes que 4 jornals de llavar que a 2 reals, a 4 sous.

Antigament les desfonaven totes les bótes enrrunades seques los boters. Y es netechaven com un espill. I si els fons tenien res que apanyar, en exa ocació entre any, se apanyava tot.

Segons tractarem se ha de contar lo govern si es treballa en Quart.

/121r/**Puesto per a el raïm, per a fer lo arrop vino blanco tonellet, triant en lo trull. En 1695, veremes.**

Per a fer lo arrop ans veremes si pot ser, y per a fer ayguades en exe cas i ans veremes se fa de dita pasta, sobrarà en lo lloch del seller etcètera.

Puesto per a posar lo raïm blanch, que aniran triant a cabasos o a mans del trull, per la finestreta al lloch seller, no y.à que ocupar portadores ni cosis ni trescoladores.

I en aver-ne prou per a arrop i fer un tonellet de vi blanch, si n'í.à bona cosa any collita vi.

Y después ayguades de lo que es puguen fer.

Modo estanyar bótes ceques fines i de bona olor sens llavar.

Modo estanyar bótes ceques fines. Y de les que no estiguen fines y estan molt ceques se han de doblar les aygües calentes. En aygües calentes les que basten per a que se estanyen les bótes i unflen y dites aygües en una poca sal. Y después en talvinada calenta y posar lo most.

Per a les bótes ceques agres per a llavar-les breument aygües calentes primes, después de repretades y adobades, sens posar sal a dites.

Per a conservar bótes fines fresques remeis dos.

Per a conservar les bótes fines fresques, en aver poch vi, posar 4 cànters de most i tapar-les, en aver bollit, ben tapades.

Però si y.à poch most en traure el vi tots anys tapar-les bé en tapons i cobrir-los de sendra ben cuberts i es conservaran fresques molt tems.

*/121v/***Per a bótes estanyar remei bo, plenes de vino most. En veremes 1695.**

Per a estanyar dogues y fons bótes per a que no se'n ixca lo vi, encara que estiguen plenes, calafatar poquet y posar lo betum de greix i test de olla nova ben picat.

Ho fea lo balle quòndam Pedro San Martín, digué Sebastià San Martín, son fill.

És remey fàcil i promte fet en qualsevol ocació que se'n ixca bóta com se puga aplicar dit remey en ella segons estarà.

Per a bótes llavades talvinada calenta en sal.

Per a bótes llavades fer posar talvinada calenta en sal ab proporció de most y sal qui ho entenga.

Y si la bóta no estava molt agra dexar la talvinada.

I si estava perillosa de grasa detraure la talvinada.

Per a bótes que no bullen most una gleveta de cals.

Per a bótes que no bullen después de veremes posar-los una gleveta de cals, alsarà el bull y después experimentarà el exir lo vi exelent.

Y prova bé per Gaspar Fernandes. Sebastià San Martín sap de dit totes llisons vi i bótes, de dit Fernàndez.

Per a bótes molt agres y de sàbia floridura millor remey.

Per a bótes de agror que perservera o floridura o sàbia, que en aygües calentes y llavades no vol surtir lo dit mal, posar calsinada y dexar-la en la bóta i lliure quedarà el vi de sàbia y agror.

*/122r/***En veremes de 1695, prevenció trescolar.**

Disposició trescolada de 1695. A les 9 bótes fines fresques que teniem posaren a un cànter de most en cada una, sens calfar-lo axí com ix del trull, y les llavaren i cabecharen bé en dit most. Y tragueren dites fargues y quedaren dites bótes per a posar y onplir-les de most collita.

A les 6 bótes que avia que estaven seques però no agrechaven sino bona olor en elles, lo tonell de 100 cànters.

I al tonell y atra bóta ceca que estaven fines seques en cantitat de aygües calentes.

Y en dita aygua posaren sal, después de adobades y repretades i aygües calentes, els donaren una talvinada de most calent en sal i quedaren estanyades y fines, llansant la talvinada que calfaren salada.

A les atres 4 bótes ceques, ya no tan fines, después de les aygües bullentes en sal per a arancar, si avia, res de depòsit cech, les llavaren a la céquia y daren salmorrada y después talvinada calenta.

Y si sobretot lo referit si alguna agrechàs o tingués olor de floridura o mal llavat els darem una calsinada, lo millor remey per a dita agror o floridura.

/122v/**En veremes 1695 per a 1696. Dispoció per a llavar bótes, bona, fàcil y profitosa com en lo mas de Torralva.**

Los que han llavat bótes enguany de Quart en lo mas Torralva, que foren Loréns Martí y Joseph Sanmartín, digüen que es llaven les bótes en facilitat, més y millor, en un garbo llarch de xarmens, prevenint-se en tems per a veremes xarmens verts o sechs, y per a cabechar lo poch se cabechen en un garbonet també que es llaven, en dit garbo les bótes entre dos hòmens cada bóta, en son garbo.

Y que llavaven los hòmens cada dia 4 bótes ben llavades, 2 fresques y 2 seques, que en pedres de canto ronpudes i en més fasilitat y millor se llaven d'este modo.

Y en particular en ser bótes de 70 cànters ya és menester garbo.

Y per a bótes seques y de depòsits més y millor de dit modo.

Que lo referit, ans veremes, prevenguts los adops boter, és molt millor en tems, si pot ser, en aver-se de llavar algunes bótes.

Greix y test de olla, prevenció veremes en tems. Lo algeps, cals bona. Lo greix bo y pastat per a premses i bo, lo algeps o guix, de Torrent, prevenció en tems i fer portar. Greix en test de olla per a bótes plenes.

La sal del Grau per a veremes, olives y entre any, pregunta. La sal del Grau, més que meins, per a les bótes, adobar olives y per a entre any per a casa y per a el adobar lo porch.

/123r/**En veremes 1695 y per a 1696.**

Ans veremes, presís. Fer apanyar i posar un llibrellet en lo lloch seller en tems.

Y lo forat del trull apanyar.

Templador bastó trescolada. Per a trescolar posaren un templador, un bastó gros de timó aladre de forcat.

Cuyros llogats de València, en tems, prevenir bons.

Per a dia trescolada y dia collita, prevenció. Y prevenir bisbe o bous o mans ternera, botifarres i cansalada y arròs, 5 lliures. Y gullas armorsada, mein(s) de lliura, o llonganises sols y pan, prevenció.

Prevenió portadores y bótes en tems. El fer adobar les portadores ben en tems per a llogar, i les bótes per los fons y dogues s'an de mudar per a dexar de reservo dos o tres bótes a més de les que se adbitraran en veremes en los trulls.

Finestra seller trulls en tems. El posar una finestra bona al trull per a dar gemelletes als peus del seller y ab bona tanca, per dins, de una barreta travesera.

Gamelletes tenir sobrades y prevenir per a veremes, almàsera y tonell cecà. Se han de comprar y prevenir entre any gamelletes, totes puga, dobles o gamellonets de Altura y de aon ne porten, comprar per a veremes, almàsera y tonell cecà. Y alsarles.

Y portadorestes michanes y sabogueres per a posar entre any cèrcols de ferro boter.

Y tollell per a el aygua del cecà.

Té ya 3 cèrcols ferro boter.

/123v/**Per a dia trescolada si y.à collita michana, Deo favente, prevenió. En veremes per a 1696.**

Per a que matinechen tenint-ho tot prevengut en lo seller de bótes y demás requisits de gamelletes, escala trull y taleques per a els cuyros etcètera, y tenint pastat greix i test de olla picat per a si se'n ix bóta alguna.

I se'ls ha de dar una almorsada als 5 que trescolen de julles o llonganises, o de hu y de atre, segons lo preu anirà, ab pa sucát y vino.

Y només per a que si después dinen tart, que el dinar senpre costa de fer, que treballen de bona gana y no tinguen que dir del govern.

Prevenint un dia ans pa pastat per a micha barcella. Fent pastar per a el dia de trescolar micha barsella y reganyades groses.

Per a trescolades en dia de dejuni, de peix. Almorsada, ous de València truytes en seba. Y si és dia de dijuni per a almorsada coques fulloses en sucre o abadecho en all y oli.

Y per a dinar lo peix que es puga fer o aver, o panades de tonyina y quaselvol peix, o anguiles o llises.

Prevenir-o en tems dia ans.

O peix fregit en un suquet después en casola.

/124r/**Per a ans veremes 1696 y entre any, prevenió.**

Tonells del vinagre trescolar per a adobar. Entre any y per a ans veremes fer buydar y trascolar lo vinagre que acha en los tonells de Quart.

Y fer-los apanyar al boter, tenint y buscant atres tonells o tonell o trascoladora gran o en 2 trascoladores o cosi o llibrells posar lo vinagre, mentres se adoben.

Y fer-los apanyar bé, que són tonells que importen molt el tenir-los freschs i ben apanyats.

Tonells per a vi en València y fondellolets tenir en lo seller del oli en Quart. Los atres tonells, 3 michans y el de frare Pere, fer apanyar-los y el tonell de Jaume Sansó per a vi fondellolets apart del seller, en lo seller del oli posar.

I per a portar un tonell en estar ben avinat a València, per a tenir vi en València.

Bótes los fons y dogues se han de mudar de les millors, entre any. Y per si Déu vol sia la collita machor lo any que vé. Prevenir al boter entre any si té cèrcols y que vinga a Quart, prevenint fusta per a fons y dogues mudar, que Esteve Granval me pareix ho farà bé.

Y que ho apanye en tems.

Y entrarem después en lo de si am de fer barata de bótes velles en noves o en refonga de dites algunes per tant o quant.

Perquè, si Déu vol, lo any que ve esperam machor collita y tenint bótes prevengudes no es perdran el tenir-les sobrades i anar-les avinant bé y que estiguen entre any fresques, en qualsevol vi.

Y fer posar cèrcols de ferro, siquiera al mig y al fon baix a les noves i més ben tratades.

Portadores am de prevenir y buscar també.

/124v/**Per a veremes 1696.**

En les salmorrades sal, aygua y bonyiga bou. No és molt bo bonyiga. Per a les salmorrades botes y tonells que queden en bon olor y que prova bé per a conte de fenoll bonyiga de bou y sal y aygua, carregant de sal.

Adbitre per a llaurar garroferals cecà en lo ivern per a acudir a tot y oliverals. Y els de casa, les vinyes, cecà y orta.

Per a llaurar los garroferals mols y.à es podien consertar per partides a estall en los bous de Alcàser y en los de Nofre, miger, o atres.

Que en lo ivern no tenen que fer y barata forment, tanta terra de garroferal a una rella per tantes barselles forment.

Que axí ho fa Balsisqueta.

Per a llaurar garroferals bona cosa o quantitat de terra de una saó y oliverals y per a guaretar per a sembrar en lo cecà el buscar bous de Alcàser, de Toron o atres, que llauren en los parells de casa 3 o 4 parells 2 o 3 dies de una.

Es conexera la faena molt y barata forment o oli o vino.

Y fer un consert en bous o atres parells a torna jornal també.

/125r/**En veremes 1695. Per a llavar bótes breument, ceques o fresques o agres.**

A falta de cals y millor per a llavar-les si estan ceques en aygua calenta, primer en sal una poca segons estan de ceques, i 2 aygües calentes y después llavar-les en 3 o 4 grapats de morter.

Es llaven breument en 2 rentades y queden bones les bótes y no agres.

Si seques, en aygua calenta y morter.

Si fresques, més fácil.

Esteve Folgado, pràctich, ho entén bé.

Per a veremes 1696, *Deo favente*. Prevenció presissa per a veremes.

Prevenir sal en abundancia, cals bona, pegunta, seramonimens i tenir picat test de olla y greix en abundancia y sendra bona, algeps o guix de Torrent.

Per a apanyar bótes, de que no se'n ixquen y agres y ceques y per al most se disponga bé en lo trull y en les bótes.

Molt inportant. En veremes 1696.

En lo trull posar pasta, més que meins, diu Folgado, Esteve, molt pràctich en veremes y tot segons la verema que y.à y segons les bótes caben i si s'onpli o no.

Y el trescolar lo most del trull importa molt el trescolar a 3 dies o 4 lo més llarch, acabades veremes 3 o 4 dies perquè més val que bullga el vi en les bótes que en lo trull.

I si es deté lo most en lo trull al trescolar és mal perquè desbarata el bullir i no bull en les bótes y queda cru el most.

/125v/**Remey terrats no es plouen y escusa lletades, a conte lletada terra del canterer sens moldre només martafallada.**

Com en casa de don Domingo han fet y proba bé en Quart y València. En l'ora que es posse a ploure el tems, ben agranats los terrats i de herbes lliures i de fondos o clots, no obstant que en este remey no es plou ni en clots terrats, tenint prevenguda de la terra canterer de la bona i anar-la chafant en masses de espart, sols martafallada y no molta en pols, perquè si es possa en pols en cop de aygua tota se'n va.

Y anar-la escanpat per los rodals de aon se plou i en la cayguda o alt del terrat per a que ella mateixa es vacha desfent i acudixca desfeta ella mateixa als clevills y foradets de aon se plou i es tape i masise.

Y pasará la aygua reblint-se los clevills de dita terra.

Y se ha experimentat el no ploure's res d'este modo, millor que en les lletades que sempre clevillen.

Y encara que se escarcate, si y.à herbes terrats, i se abeure y perfile, so és, abeurada sols juntes i no cosa clara obrer vila morter, sinó a conte de abeurada clara y de la lletada fer lo sobre dit.

Lo farà un fadrí obrer vila en los terrats de totes cases nostres de València y en los terrats de casa de Quart y de la taberna.

/126r/**Per a el oli no tenir sàbia disposició oliva.**

Conrreo olives per a no tenir sàbia lo oli. De informe y experiencia de uns hòmens de Moxent y Albayda diuen que la oliva per a no saber lo oli no s'a de tocar en estar florida, que quant més la menecharan sabrà lo oli més, sinó procurar posar-la ans de florir-se, si pot ser, no molt grossa i llaurada y no tocar-la sinó fer-la en l'ora, en poder.

Que la oliva per a fer lo oli que no sàpia oliva fresca, examorada sols, no sap res però si es deté molt rep dany per a tenir un poch de oli més fi i trascolar-lo después.

Dispocició del remolt per a poder-se mezclar lo oli de oliva y del remolt y no tenir tanta sàbia. Que lo remolt si es fa presto que no es calfe es pot mezclar aquell oli en lo bo.

Y per últim si pot fer-se la oliva en l'ora que es porta del oliveral examorada, uns poch dies no més, sempre es traurà més oli y sens sàbia, que no dexant-la cecar y florir, que encara que costa més jornals de almàsera es guanyarà en la bondad del oli, no sabrà i algo més.

Y si està cucada més dilichència és menester en fer-se prest.

*/126v/***Agre de agràs lo such dispocició per a guardar.**

Lo doctor Bolos de Quart digué que la dispocició del traure el such del agràs conprant-ne en Valencia al tems que en abundancia en donen y buscar-ne de vinyes dels raïms y lleis que furten y no dexen collir a son amo, prevenint ampolles y barrals grans.

Y se ha de esprèmer bé o picant-lo primer y pasar-lo per un tros de llens prim y trescolar-lo en un anbut de vidre y casola gran nova de 2 lliures.

Y tapar bé els barrals y ampolles en tapó y damunt atra cuberta, so és, o tapó de suro o de paper de estrasa o paper ordinari i tarugo.

Y damunt troset de llens o paper doble y pergamí suau trosos.

Agre de llima lo such dispocició per a guardar y guisados y remeis.

Y lo del such de les llimes preciós tanbé per a guisados y per a enfermetats.

Com lo del agràs se ha de esprèmer y en la dita dispocició posar-lo en ampolla o barrals grans y dobles. Y si en cordades anpolles millor.

Que el such de la llima per a les febres ardens en aygua fa tant efecte com lo cordial.

Y lo del agràs per a diferens remeis y guisados en lo ivern y entre any.

*/127r/***Adbitre inportant y de útil. Adbitre per a erba mules molt inportant.**

Atenent al desorde del furtrar erba en tot tems del any y a les temporades de la cuca y de les gelades del ivern y no poder tenir erba bastant per a les mules en los tems més inportans del any ni poder-se'n secar de erba la que es podia secar y

atenent als destorps i meins faena per lo segar de la erba, y també que s'empleen 2, dos cafissades per a erba y no tenim lo que am menester, que lo que es pot traure de forment i altres fruits o arrendades dos cafissades podem tenir per a erba tot lo any per a les 4 mules, fent-la portar de Mislata o de Quart temporades.

Erba ceca y verda. Y aver per a erba verda y per a comprar-ne de ceca. Y encara sobrarà de la vàlua o útil de les dites dos cafissades terra se empleen en axò.

Ordi per a les mules y bacons, en orta y cecà. Y fer-se pot ordi per a gra en orta i cecà per a lo iver per a mules, bacons y sembrar.

Y exir-nos millor lo conte i més barato i més ben governades les mules.

Per a en cas de no poder dar a miches ni arendar sinó el aver de tenir-les per nòstron conte que en tots tems serà bo el adbitre, el comprar dita erba y la terra per a arendament o útil de forment y atres fruits.

En cas de tenir necessitat, si per nòstron conte tenim la orta, de estar mol brutes les terres atre modo de cultiu y.à per a netejar-les y descogular-les sense fer alfals y en fem. I no alfalsar.

/127v/ **Per a llogar bótes o dexar [coses] axí per a tems a qualsevulla en recibo [fasen] o acte, [quadern] escriure-u y no de atre modo.**

Per evitar pessadumbres y no arriesgar a perdre bótes y atres cosses, que es lloguen y es presten a persones que no es pot hu escussar, en particular per a tems, lo millor de tot serà el que ans de entregar-o fassen recibo de entrego o acte.

Y axí mateix escriure-u en mon quadern.

Y que no ixca de cassa que no siga de exe modo.

Y la senya de lo que se entrega y dispocició com està lo que se entrega.

En 1696, en nohembre. Almàsera reglons de pedra del Tos Pelat a 22 lliures, posats en la casola, costen sols cascú.

Miquel Rios me digué costaven los dos reglons pedres de les almàseres se han fet noves a una premsa en Quart, en nohembre 1696, de Rocher y del senyor del poble en lo castell, y han costat en port y tot posat en lo puesto o casola a rahó de 22 lliures cascú, de pedra de Godella de la millor del Tos Pelat.

Guanyant-nos lo port costarien meins.

Francisco Martínez, obrer vila, sap lo adbitre de les casoles premses de pedra.

Argue s'a de afondar y rebaxar de la almàsera. Lo argue almàsera se ha de rebasar y afondar.

En cosa de 2 barselles de algeps ho farà Rios en no fer oli.

Y mascle y gorro ferro s'a de apanyar de dit argue.

/128r/ **Olives a barselles al principi y al últim fer plegar y no ajornar-la sens esplosar ab pena cada 10 barselles formenteres a colmo són 6 cabasos un peu oliva.**

Cada 10 barselles formenteres de oliva a colmo fan un peu de 6 cabasos de oliva, deu barselles.

Per a altre any plegar olives, *Deo favente*, a barselles als de les abitacions pagant-los segons les solades, a rahó de a més que atres paguen, quedant i dexant-me la mitat a conte y no a jornal ni barata oli, si pot ser, ni olives a miches tanpoch, ni canviar oli en olives no ens convé.

Forment per a guardar entre any modo.

Lo forment per a guardar entre any y sembrar y el més granat y blancal se ha de segar ben sech y no tirant ni vert, encara que es trenque o salte alguna espiga. Segar-lo de matinada y vesprada, en la frescor.

Y d'exe modo es sustenta millor y casi no es menester solechar-lo.

Sí, una poca de arena del Grau.

Lo ordi per a guardar solechar y en arena del Grau en oró.

Lo ordi de orta y cecà es deu solechar bé per a guardar.

Y después en arena del Grau en un oró fer-lo possar.

Y no es calfarà i serà bo per a sembrar.

Y alfalsos y ferracha y no dexarà de exir.

/128v/ **En 1698. Oliveres plantes al de Balda plantar. Disposició sens embarazar les moreres.**

Se han de plantar totes les plantes de oliveres que es puguen, al de Balda partida orta en lo trosset de la olivera, que la terra ho requerix a les vores ruedo, en les

endreseres dels buits de les moreres, plantant-les en fem i tots requisits, buscant bones plantes de llargues y groses y tendres, encara que les conpre o les fassa buscar al oliveral de Beniparrell de mon cossí, a Melchor Labrandero.

Y per al cecà també, per a els fondos rodades y a conte de oliveral eo puestos que parexerà.

La experiencia de com prova bé la olivera en dita terra orta y segons viu en lo camí de Molvedre, a la dreita anant, junt y prop de Foyos, y.à moreres y oliveres, que en poch de temps poden estar criades en dit puesto orta de Balda.

Y si sacaben les moreres velles y.à en dit trosset fer-o tot oliverals o dites rodades y moreres y forment proseguir. Y ordi fer etcétera.

/129r/**En 1698. Obrer de vila de Quart Francisco Martínez dar-li les obres de València.**

Al obrer de vila de Quart puch ara al promte dar-li les obres de València per quant tinch contes en dit Francisco Martines, obrer vila.

Per a conservar forment, ens conserve en lo graner gran de dalt.

Lo remey en dit puesto en orons después de solechat lo forment el possar al sòl dels orons fulles de figuera y damunt del forment orons, después de plens, 3 gleves de cal viva ceca en lo mig damunt.

Per a conservar lo forment en orons, después de solechat de hu o 2 sols, dich, en lo graner gran de dalt principal, que és calorós y en orons se sol gastar, en dita disposició no és gastarà ni tindrà corcona ni corcó, ni cuchs blanchs, greixea de la terra.

Y en arena de la mar també es conserva en dit puesto bé, possant al sòl fulles de figuera y conforme lo any de el banyar-se lo forment, en garba o no y sens solechar, en arena del Grau en orons se sustenta bé com no es banye en garba.

/129v/**Per a terrats que no es ploguen cubertes y conservació. Y escusa obres majors.**

Morter y algeps lliga y no obri ni clevilla. Per a remendos rodals de terrats que es plogüen cubertes y fora de terra canterer y conservació de dits y per a escusar el fer cubertes i més gasto, com la madera dels terrats i cabirons estiga bo o pasador,

lo paÿment les juntes terrats rodals, dich les juntes en los rodals aon se plou escarcant un poch aon siga menester y en bon morter y algeps anar-o onplint y perfilant.

Y dos dies después tornar a perfilar algún clevillet.

Y ara en lo mars i en lo estiu y no en iver, si pot ser.

Algeps i morter tanca molt.

/130v/Yo⁵⁶, Gaume Romero, peller, quonfese deure a vosa mersé senyor mosèn Miquel Barberà, prevere, beneficiat en sen Guan del Merquat, vint lliures, dic 20 lliures, les quals vosa mersé m'a prestat en diverses partides, en dinés quontants, fins lo present dia de hui, a vint-i-sis de octubre 1578, la qual quantitat promet dar y pagar per a el dia de sent Juan de jun primer vinent any 157 nou, sens contradicció alguna, plana i mercantívolment.

Y per la veritat fas lo present de pròpia mà, a vint-i-sis de octubre 157 huit.

Jaume Romero.

Mossèn Miquel Barberà, beneficiat de sant Joan del Mercat, 26-X-1578⁵⁷

⁵⁶ Reconeixement de deute del peller Jaume Romero a favor de Miquel Barberà.

⁵⁷ Anotació feta per Nicolau Primitiu.

/131r/**Medicina**⁵⁸ **para mal de pechos.**

[Tom]aréis un güevo fresco y asarloeis en las brasas asta que sea bien duro y después tomaréis quatro onças de çucre muy molido y toma la yema del güevo duro y picalda muy bien.

Y después ponelda⁵⁹ en una [escudilla].

Y aganle beber las quatro onças de çucre con una cuchara como quien haze conserva rosada.

Y es muy bueno para los pechos. Puedese tomar a qualquiera ora del dia.

Para lo mesmo.

Toman media libra de almendras y pelenlas con agua caliente, que queden blancas y linpias.

Y después de muy bien lavadas exugenlas con un paño y piquenlas muy bien. Y después tomen con ellas media libra de çucre y ponganlas en una escudilla de agua rosada y un poco de manteca de puerco, todo bien mesclado y piquado.

Agan una enpanada de masa sin levadura, pongan lo que está mesclado y picado y la enpanada llevenla al horno.

Y como la massa estuviere cozida trayganla y saquenle todo lo que estuviera dentro y ponganlo en una ollica de vidrio y a la noche quando se van a dormir tomen una cucharada della.

Es cosa muy provada.

Para lo mesmo.

Tomen quatro onças de çucre y tres de manteca de puerco y dos onças de çucre con te y una onça de diadragante y otra de alfenique y quatro onças de miel bollida y espumada, que sea muy buena, y mesclenla con la manteca y los otros acucares y con las tabletas de diadragante y sea todo molido y cernido y mesclado con la miel y manteca.

Y ponganlo con muy poquito fuego en la caçuela meneándolo con una cochara.

⁵⁸ Lletra de Miquel Barberà.

⁵⁹ *Sic.*

Y como se yrá espesando saquenlo del fuego y ponganlo en una ollica de vidrio.

Y tomen de ello a la ora que quisieren que es muy bueno para [los pech]os.

/131v/Jayme⁶⁰ Barberá.

A 5 de março 1578 me dio micer Jayme Barberá trescientos reales Castilla que son 28 libras 15 sueldos.

Más huvo de costa, 3 sueldos 8.

(Suma) 28 libras 18 sueldos 8.

Miércoles a 23 de abril 1578 presté a mi sobrino micer Jayme Barberá trenta sueldos, digo 18 sueldos.

De la llibreria d'Almela. València. 1947. 200 pessetes⁶¹.

⁶⁰ Deute anotat pel creditor i antic propietari del quadern de paper mossèn Miquel Barberà. És l'anotació més antiga del manuscrit (5-3-1578).

⁶¹ Anotació feta per Nicolau Primitiu.